МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

ДОКЛАД

ЗА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ В БЪЛГАРИЯ ЗА 2020 г.

Гр. София

2021 г.

Слънце има във всеки човек! Само му дайте да свети!

Сократ

СЪДЪРЖАНИЕ:

ВСТЪПИТЕЛНИ ДУМИ

1. **ВЪВЕДЕНИЕ – държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете**

2. **Преглед на изпълнението на дейности за насърчаване равнопоставеността на жените и мъжете, координирани от Министерството на труда и социалната политика**

   2.1. Дейност на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет

   2.2. Координиране и участие в изпълнение на дейности за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, на национално равнище

   2.3. Дейности за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, свързани с изпълнението на международни ангажименти

   2.4. Равнопоставеността на жените и мъжете и кризата с COVID-19

3. **Дейности по приоритетни области на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г.**

   3.1. Приоритетна област 1: Повишаване на участието на жените на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост

   3.2. Приоритетна област 2: Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите

   3.3. Приоритетна област 3: Насърчаване на равенство между жените и мъжете в процесите на вземане на решения

   3.4. Приоритетна област 4: Борба с насилието, основано на пола и защита и подкрепа за жертвите

   3.5. Приоритетна област 5: Промяна на съществуващите в обществото стереотипи по пол в различни сфери на обществения живот

4. **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

ВСТЪПИТЕЛНИ ДУМИ

Докладът за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2020 г. е разработен в съответствие със Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (ЗРЖМ) (Обн. ДВ. бр.33 от 26.04.2016 г.).

Министърът на труда и социалната политика координира изготвянето на доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в Република България“ (чл. 7, т. 4), като част от възложените функции да ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, която се определя от Министерският съвет (чл. 5, ал. 1), съгласно ЗРЖМ.

Настоящият доклад съдържа информацията, получена от институции и организации, членове на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет (НСРЖМ). Координирането на процеса по набавянето на информацията и нейното обобщаване в доклад са осъществени от Секретариата на Съвета, който е звено в администрацията на Министерството на труда и социалната политика (МТСП).

Докладът е структуриран в следните четири части.

Въведението представя кратка информация относно равнопоставеността на жените и мъжете и политиката за насърчаване на равнопоставеността между тях.

Втората част прави кратък преглед на координираното от МТСП изпълнение на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете. Отчетена е дейността на НСРЖМ. Представена е работата на Секретариата на Съвета, отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“ в МТСП. Посочени са дейностите за подпомагане функционирането на националния институционален механизъм по равнопоставеност на жените и мъжете, основно за работата на НСРЖМ и координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете. Споменати са извършени дейности, произтичащи от правната рамка – Закона за равнопоставеност на жените и мъжете и регламентираната в него стратегическа рамка на политиката. Включена е също информация относно координиране изпълнението на национални и международни ангажименти на страната, включително произтичащи от членството в Европейския съюз (ЕС), в областта на равнопоставеността на жените и мъжете.

Третата част систематизира получената от институции и организации, членове на НСРЖМ, информация за изпълнение на политиката в петте приоритетни области на основния програмен документ на държавната политика - Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г. (РМС № 967 от 14.11.2016 г.). Представянето на информацията е структурирано по приоритетните области, които са: Повишаване на участието на жените на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; Намаляване на разликите по пол[1] в заплащането и доходите; Насърчаване на равенството между жените и мъжете в процесите на взимане на решения; Борба с насилието, основано на пола и защита и подкрепа на жертвите; Промяна на съществуващите в обществото стереотипи по пол в различните сфери на обществения живот.

Заключението представя кратко обобщение.

Секретариатът на НСРЖМ изказва благодарност на представителите на всички институции и организации членове на НСРЖМ, на националните и областни координатори по равнопоставеност на жените и мъжете, както и на колегите от МТСП, за ползотворното сътрудничество през 2020 г., въпреки ограниченията и трудностите на

[1] Понятието „пол“ е изградено върху разбирането за съществуването на два биологично определени пола – мъжки и женски, съгласно Конституцията на Република България

работата онлайн, предизвикани от пандемията, като същевременно изразява увереност, че то ще продължи и през следващите години.

ВЪВЕДЕНИЕ – държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете

Равнопоставеността на жените и мъжете засяга всички хора и всички области на обществения живот и икономическа активност в България. Тази всеобхватност я прави значим фактор за националното развитие.

Равнопоставеност на жените и мъжете означава равни права и задължения, равни възможности за реализация и за преодоляване на пречки във всички области на обществения живот, като и жените и мъжете са свободни да развиват своите лични способности и да правят избор без ограниченията на социалната роля на своя пол, по смисъла на Закона за равнопоставеност на жените и мъжете.

В България са създадени правни гаранции за равнопоставеност на жените и мъжете.

Конституцията на Република България постановява, че всички граждани са равни пред закона и не допуска никакви ограничения на правата или привилегии, основани на признак „пол“, както и на други признаци (чл. 6, ал. 2, Обн., ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., в сила от 13.07.1991 г.).

Българското законодателство третира еднакво жените и мъжете във всички сфери на регулираните от правото обществени отношения и така гарантира равнопоставеността на жените и мъжете. Жените и мъжете в България се ползват с еднакви граждански, политически, икономически, социални и културни права.

Забраната за дискриминация на основата на пола е обща за целия български правен ред и е провъзгласена във всички области. Законът за защита от дискриминация (Обн. ДВ. бр. 86 от 30.09.2003 г., в сила от 1.01.2004 г.) съдържа разпоредби за защита от дискриминация, включително и на основата на признак „пол“. Забрана за дискриминация по признак пол е регламентирана в редица секторни закони.

Въпреки създадените правни гаранции, статистическите данни показват наличието на неравнопоставеност на жените и мъжете в някои области на обществения живот - заетост, доходи, вземане на решения, разпределение на домакинските задължения и грижи за зависими членове на семейството, прояви на домашно насилие и насилие, основано на пола, и др. Една от основните причини за това се отрежда на стереотипите по пол, които приписват традиционно определени роли на жените и на мъжете в различни сфери на живота. Това води до пропускане на ползите от участието и от включването на талантите на всички в социално-икономическото развитие на страната.

Предвид многостранната и всеобхватна значимост за националното развитие на равнопоставеното участие на жените и на мъжете във всички сфери на обществения живот, държавата провежда политика за насърчаване постигането на фактическа равнопоставеност.

Равнопоставеността на жените и мъжете е важна и в контекста на общия стремеж на Европейския съюз за модернизиране на европейския социален модел, за постигане на европейските и националните цели за по-висок икономически растеж, равни възможности, социално сближаване и спазване на основните права.

Темата е значима и в международен план, за осигуряването на ефективно прилагане на правата на човека, вкл. при изпълнението на ангажименти, произтичащи от международни документи, по които България е страна, като Пекинската Декларация и Платформа за действие, Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, Целите и Дневния ред на ООН за устойчиво развитие 2030 и др.

Страната ни заявява своята активна позиция за преодоляване на фактическата неравнопоставеност, като провежда последователна политика по равнопоставеност на жените и мъжете.

Държавната политика е насочена към създаване на равни възможности за жените и за мъжете, т.е. създаване на условия за реализиране на равни шансове и осигуряване на гаранции за достъп до всички сфери (области) на обществения живот и постигане на

личностна и професионална реализация и развитие, съгласно определението в Закона за равнопоставеност на жените и мъжете.

През годините България извървя пълен с предизвикателства път в посока на насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете. Постепенно бе създадена правната, институционалната и стратегическата рамка на политиката за равнопоставеност на жените и мъжете.

Националният институционален механизъм по равнопоставеност на жените и мъжете започна с изграждането си още през 2004 г., когато е обособено специализирано звено в МТСП. Понастоящем това е отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“ (РВАСП) в дирекция „Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи“.

През същата година започва да функционира Национален съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към Министерския съвет, като консултативен и координационен орган. Председател на Съвета е министърът на труда и социалната политика, а секретариат е отдел РВАСП в МТСП. Настоящият Правилник за устройството, организацията и дейността на НСРЖМ към МС е приет с ПМС № 302 от 15 ноември 2016 г., в съответствие със Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (Обн. ДВ. бр.33 от 26.04.2016 г.) (ЗРЖМ). Законът обогатява правната рамка, която регулира обществените отношения в областта на равнопоставеността на жените и мъжете. Той урежда провеждането на държавната политика в тази област. В него са регламентирани основните принципи, подходи, документи, органи и механизми за провеждането на единна държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете.

Регламентираният в ЗРЖМ национален институционален механизъм оптимизира разпределението на отговорностите между съответните органи, ресурсите и управлението на процеса на провеждане на дългосрочна и единна държавна политика за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете.

Министерският съвет определя политиката по равнопоставеност на жените и мъжете. Координацията на политиката е възложена на министъра на труда и социалната политика. ЗРЖМ определя НСРЖМ като орган за осъществяване на консултации, сътрудничество и координация между централните и териториалните органи на изпълнителната власт, и структурите на гражданското общество. Законът постановява органите на държавната власт и на местното самоуправление, обществените органи и стопанските субекти да предприемат мерки за прилагане принципите на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете. В централните и териториални органи на изпълнителната власт са определени служители, които изпълняват функциите на координатори по равнопоставеност на жените и мъжете.

Стратегическата рамка на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете също е регламентирана в ЗРЖМ. Съгласно неговите разпоредби националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете е основен програмен документ, който съдържа цели, приоритетни области на действие, отговорни органи, индикатори за изпълнение.

Първият национален стратегически документ в тази област е от 2009 г. и обхваща периода 2009-2015 г. Настоящият Доклад се отнася до последната година от действието на следващата Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г., като към момента на неговото изготвяне вече е действаща Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г.

Стратегиите се изпълняват чрез Национални планове за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете. Плановете съдържат конкретни мерки от компетенциите на различни институции и организации в приоритетните на Стратегията направления, отговорни институции, финансови средства и индикатори за изпълнение. Национални планове за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете се приемат още от 2005 година, като понастоящем е актуален Националният план за 2021-2022 г.

Резултатите от изпълнението на плановете, съответно на Стратегията, се представят в ежегоден административен Доклад по равнопоставеността на жените и

мъжете, който отчита изпълнението на заложените мерки и напредъка в провежданата политика. Настоящият доклад отчита постигнатото през 2020 г.

Стратегията, плановете и докладите се одобряват от Министерски съвет. В тяхното разработване, изпълнение и отчитане участват редица заинтересовани страни, сред които са институции и организации членове на НСРЖМ, както и координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете. Процесът се организира и координира от отдел РВАСП в Министерството на труда и социалната политика.

Напредъкът на страна в насърчаването на равнопоставеността на жените и мъжете е отбелязан от Световния икономически форум (World Economic Forum), който отчита постигнатия напредък на България в своите доклади за разликите по пол в света (Global Gender Gap Report). В последното издание на доклада от 2021 г., спрямо изданието от 2020 г., страната ни се е придвижила в световния индекс за разлика по пол с 9 места напред от 49 на 38 място и отчита общ резултат от 0,746, при максимален резултат 1. Изследването е обхванало 156 страни, като този индекс измерва развитието на разликите по пол в 4 измерения: икономическо участие и възможности, образователни постижения, здраве и оцеляване, и политическо овластяване. Докладът от 2021 г. е достъпен на http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf

Съгласно данните в Доклада на Световната банка (СБ) за 2020 г. „Жени, бизнес и право“, България е сред първите 40 икономики по отношение на правната и институционална рамка за насърчаване на равнопоставеността между мъжете и жените и създаване на възможности за жените за развитие в икономически план. Изследването на СБ обхваща 187 държави и се базира на следните индикатори: възможности за пътуване; започване на работа; заплащане; встъпване в брак; раждане на деца; ръководене на бизнес; управление на собственост; получаване на пенсия. В доклада на СБ общият резултат на България по горецитираните показатели е 90,06, при максимални 100 пункта, което поставя нашата страна на 38-мо място в световен план. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/32639

Република България продължава да провежда последователна, съгласувана и устойчива политика за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете. Държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете е хоризонтална и обединява действията на централните и териториалните органи на изпълнителната власт на всички нива. Политиката по равнопоставеност на жените и мъжете е съобразена с националните специфики и ангажиментите по международни договори и документи, по които България е страна.

2. Преглед на изпълнението на дейности за насърчаване равнопоставеността на жените и мъжете, координирани от Министерството на труда и социалната политика

През 2020 г. Министерството на труда и социалната политика, чрез отдел "Равни възможности, антидискриминация и социални помощи" (РВАСП) в дирекция "Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи", координира изпълнението на изложените по-долу дейности в съответствие с възложената от ЗРЖМ на министъра на труда и социалната политика координация на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете. Част от дейностите са свързани с организиране функционирането на националния институционален механизъм, основно чрез подпомагане работата на НСРЖМ и на координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете. Други се отнасят към осигуряване на стратегическата рамка на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, а именно координиране планирането - изработване на изискуемите по закона документи, провеждането и отчитането на политиката, както и нейното популяризиране. Наред с другите си отговорности работата на отдел РВАСП е свързана с координиране изпълнението на международни ангажименти на страната в областта на равнопоставеността на жените и мъжете. Отговаря и за организирането, координирането, участва в разработването и анализирането на изпълнението на Националните планове за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете.

Отделът е и секретариат на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет поради, което отговаря за координацията и информирането на членовете на НСРЖМ, а така също и за организирането и провеждането на неговите заседания.

В подкрепа на политиката през 2020 г. продължи и приключи изпълнението на проект „Заедно срещу насилието", финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.

Актуализираната текущо информация относно координирането на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете е достъпна в раздел „Равни възможности" на интернет страницата на МТСП и на Портала за консултативни съвети към МС.

2.1. Дейност на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет

Политиката по равнопоставеност на жените и мъжете е хоризонтална и обединява действията на изпълнителната власт на всички нива. Провежда се чрез съчетано прилагане на интегриран (мейнстрийминг) подход и временни насърчителни (таргетирани) мерки, за което е необходим ефективен национален институционален механизъм.

Като координиращ и консултативен орган Националният съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет има ключова роля в ефективното функциониране на институционалния механизъм по равнопоставеност на жените и мъжете в България. Това е и гаранция за успешното прилагане на интегрирания подход при провеждане на политиката, който е регламентиран в ЗРЖМ (чл. 4, ал.1, т. 1).

Поради комплексния си и хоризонтален характер политиката по равнопоставеност на жените и мъжете изисква взаимодействието между различните секторни политики и заинтересовани страни. Това налага координираното й провеждане на национално ниво, което осигурява и основата за синхронизиране на усилията, участието и сътрудничеството на всички заинтересовани страни, вкл. структурите на социалните партньори и гражданското общество.

Със създаването и укрепването на своя институционален механизъм, България изпълнява и международни ангажименти, като например по Пекинската декларация и платформа за действие.

Съставът на НСРЖМ е определен в ЗРЖМ и правилника за устройството, организацията и дейността на НСРЖМ. В Съвета участват заместник-министри от всички министерства, ръководители на агенции и държавни органи, които имат отношение към политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, представители на социалните партньори – национално представените организации на работниците и работодателите, академичните среди и неправителствени организации, които работят в сферата на равнопоставеността на жените и мъжете, Националното сдружение на общините в Република България и др. Поименният състав на НСРЖМ се определя със заповед на министъра на труда и социалната политика, която се актуализира текущо, поради настъпили структурни и персонални промени в институциите и организациите. Настоящият състав наброява 45 участника (без заместниците) и е определен със Заповед № РД-02-103 от 15.06.2021 г. През 2020 г. заповедта за състава на НСРЖМ беше актуализирана със заповеди № РД 01-169/06.03.2020 г., № РД 01-336/02.06.2020 г. и № РД-02-45/16.10.2020 г. на министъра на труда и социалната политика.

През 2020 г. Националният съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет проведе 4 неприсъствени заседания, съгласно Правилника за устройството, организацията и дейността на Съвета.

Първото заседание на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС беше проведено на 10 март 2020 г. в МТСП. Заседанието е проведено неприсъствено, поради влошената епидемична обстановка резултат от заболяването COVD-19 . На членовете на НСРЖМ е била представена работата на Комисията за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по процедурата за връчване на отличителния знак на институции/организации за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България. Предложени са били номинации за носители на Отличителния знак на институции/организации за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България. Членовете на НСРЖМ изразиха положителни становища в подкрепа на предложените номинации и в резултат Националният съвет избра за носители на Отличителния знак на институции/организации за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в България, както следва: Комисия за защита от дискриминация в категория „държавни институции (централна и местна власт)", Сдружение на жените военнослужещи в категорията „обществени организации и институции" и Монделийз България и Ви Ем Уеър България в категорията „стопански и нестопански организации". Представена бе на Съвета информация относно проекто-рамката на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" (ОП РЧР) за програмния период 2021-2027 г. и относно изграждането на система на наблюдение на равнопоставеността на жените и мъжете по проект BG05M90P001-3.011 „Заедно срещу насилието" по ОП РЧР 2014-2020.

Затварянето, предизвикано от заболяването COVID-19 оказа непосредствено влияние и върху организацията на работата на Съвета, като наложи всичките му заседания за 2020 г. да бъдат проведени неприсъствено. **Второто заседание** на НСРЖМ бе проведено на 23 юни 2020 г. с цел съгласуване на проекта на Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2019 г. Преобладаващата част от постъпилите становища бяха за съгласуване без бележки, а отправените от членовете предложения по текста са взети предвид и са отразени в Проекта на Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете за 2019 г.

Третото заседание на НСРЖМ бе проведено на 6 октомври 2020 г., с цел съгласуване на проекта на Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. и индикаторите за нея. На основание чл. 10, ал. 9 от Правилника за устройството, организацията и дейността на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете предоставените от членовете на НСРЖМ становища съгласуват без бележки проекта на Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. и индикаторите за нея. От отправените предложения са отчетени и взети предвид тези от тях, които съответстват на националното законодателство и практики.

Четвъртото заседание на НСРЖМ бе проведено на 29 декември 2020 г. По време на заседанието членовете на Съвета бяха информирани за стартирането на процедурата за събиране, оценка и избор на кандидатури на институции/организации за получаване на Отличителния знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България за 2021 г. Представена бе информация относно предстоящата промяна на състава на НСРЖМ поради изтичане на 4-годишния мандат на членовете на Съвета – юридически лица с нестопанска цел, чийто предмет на дейност е в съответствие с приоритетите на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете. Членовете на НСРЖМ бяха информирани и за предстоящото изготвяне на Доклада за равнопоставеност на жените и мъжете в Република България за 2020 г. Паралелно с това беше предоставен за преглед и одобрение проекта на Годишна работна програма за 2021 г. на НСРЖМ.

Представители на организациите и институциите членове на НСРЖМ (включително и координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете) участваха и в редица други дейности, като предоставяне на информация по компетентност във връзка с изготвянето на отговори на въпросници, доклади, участия в конференции и събития, и други.

Изготвена и одобрена е и Годишна работна програма на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете за 2021 г.

Информация относно работата на Съвета и свързани с нея документи може да намерите: http://www.saveti.government.bg/web/cc_19/1.

2.2. Координиране и участие в изпълнение на дейности за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете на национално равнище

За насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете на национално ниво са осъществени следните ключови за политиката дейности:

- ✓ **Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете**

През 2020 г. МТСП проведе за трети пореден път процедурата за избор на институции и организации носители на Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете.

Отличителният знак е морална награда, символ на престиж и стимул за институциите/организациите да подобрят своето управление, в съответствие с постигането на равнопоставеност за всички. Знакът представлява материален носител с морална стойност във формата на плакет и лого с изписана годината на получаване, които отличените институции/организации ще могат да използват при популяризирането на своята дейност.

Основната цел на присъждането на Отличителния знак е да се насърчат усилията на все повече институции/организации, както и конкуренцията между тях, което на свой ред да доведе до по-ефективни политики, насочени към постигане на равнопоставеността на жените и мъжете в България.

Знакът е създаден в изпълнение на чл. 16 от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете. Процедурата се провежда според Условия и ред за получаване на Отличителния знак, утвърдени от министъра на труда и социалната политика.

На официалната интернет страницата на МТСП бе публикувано Обявление за стартиране на процедура по набиране на кандидатури за връчване на Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете.

По отношение популяризирането на конкурса беше поискано съдействие от членовете на НСРЖМ, от националните и областни координатори по равнопоставеността на жените и мъжете и от с информация за конкурса и линковете към публикуваната информация на интернет страницата на МТСП.

Със Заповед № РД01-23 от 13 януари 2020 г. беше назначена Комисия за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедурата за получаване на отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България за 2020 г. Комисията разработи Вътрешни правила за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по процедура за получаване на Отличителен знак от институции/организации със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България.

Постъпилите кандидатури бяха разгледани и оценени от Комисията, като впоследствие бяха представени и одобрени на заседание на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС.

Отличените организации и институции, са както следва:

- Комисия за защита от дискриминация - в категория „държавни институции (централна и местна власт)“;
- Сдружение на жените военнослужещи - в категория „обществени организации и институции“;
- Монделийз България и Ви Ем Уеър България ООД - в категорията „стопански и нестопански организации“

Във връзка с пандемията от заболяването COVID-19 първоначално планираното тържествено събитие по награждаване на отличените организации и институции беше отложено. В последствие поради продължилата епидемична обстановка в страната и невъзможността за организиране на събитие по награждаване, плакетите бяха изпратени на отличените организации и институции по куриер.

- ✓ **Дейности във връзка с координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете**

С приемането на Закона за равнопоставеността на жените и мъжете бе регламентирана позицията на координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете и определени функциите им по отношение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете. Координаторите са важна част от националния институционален механизъм по равнопоставеност на жените и мъжете. Това са служители в централни и териториални органи на изпълнителната власт, на които се възлагат функции, свързани с равнопоставеността на жените и мъжете.

Понастоящем са определени над 80 координатори на национално и областно ниво - служители в централни институции и във всички 28 областни администрации. Централните и териториалните институции определят поименно служителите определени да изпълняват функции на координатори по равнопоставеност на жените и мъжете. Техният състав се актуализира периодично при необходимост от настъпили промени.

Координаторите участват във всички дейности – формулиране, провеждане, наблюдение, отчитане на политиката, от гледна точка на функционалните компетентности на сектори/териториални органи, които представляват. Те изпълняват ролята на посланици на интегрирането на принципа на равнопоставеността в секторните и териториални политики и програми.

Отдел РВАСП в МТСП осигурява подкрепа на координаторите в изпълнение на функциите им, определени в ЗРЖМ. Част от това е провеждането на обучения за надграждане на професионалния им капацитет. На 2 октомври 2020 г. в изпълнение на проект BG05M9OP001-3.011 „Заедно срещу насилието“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 беше проведено онлайн обучение за експерти от централната и местната администрации, които имат отношение към темата за равнопоставеността на жените и мъжете, в което участваха над 60 експерти от цялата страна. Представени бяха анализ на международните индекси и системи от индикатори за равнопоставеност на жените и мъжете, тематичните области, включени в концептуално изградената система за наблюдение на равнопоставеността на жените и мъжете, характеристики на избраните индикатори, източниците на данни за индикаторите, разпределение на индикаторите по източник и тематична област. Представени бяха също

разработената система за кодиране на индикаторите, структурата и съдържанието на паспортите на индикаторите, предложеният подход за съхранение и актуализиране на данните в системата, включително начина за нейното администриране, както и конкретните индикатори, които са включени във всяка от предложените тематични области.

През 2020 г. координаторите участваха в изготвянето на Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете за 2019 г. Докладът е публикуван на интернет страницата на МТСП в раздел „Равни възможности“.

Специализираното звено в МТСП - отдел РВАСП осъществява постоянна текуща комуникация с националните и областните координатори по равнопоставеност на жените и мъжете, като при необходимост оказва подкрепа при изпълнението на ангажиментите им съгласно Закона за равнопоставеност на жените и мъжете.

✓ Дейности по планиране, отчитане и популяризиране на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете

През 2020 г. отдел РВАСП в МТСП с участието на членовете на НСРЖМ и координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете координира и участва в редица дейности по планиране и отчитане на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете.

Като основа на настоящия доклад послужи информацията за изпълнението на дейностите от **Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2019-2020 г..** Планът съдържа мерки от компетенциите на различни институции и организации в приоритетните на Стратегията за равнопоставеността на жените и мъжете за 2016-2020 г. направления, отговорни органи, финансови средства и индикатори за изпълнение.

През 2020 г. бе изготвен Доклад по равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2019 г., приет от Министерския съвет на заседание на 22 юли 2020 г. (Протокол № 43).

В Доклада се представя развитието на политиката в областта на равнопоставеността между жените и мъжете през 2019 г. чрез предоставената информация от национални институции и организации, членове на НСРЖМ. Систематизирана е в петте приоритетни области на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г., а именно: повишаване на участието на жените на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите; насърчаване на равенство между жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието, основано на пола и защита и подкрепа за жертвите; и промяна на съществуващите в обществото стереотипи по пол в различни сфери на обществения живот. В Доклада се съдържа информация ангажираните институции и организации по отношение на изпълнението на мерки, дейности и инициативи от Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2019-2020 г.

Отчетена е също дейността на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете за 2019 г., както и на неговия Секретариат (отдел РВАСП).

Най-важната за 2020 г. дейност се изразяваше в процеса по разработването на проект на Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. и проект на Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2022 г. За тази цел и в изпълнение на РМС № 368 от 25 юни 2019 г. и Закона за равнопоставеност на жените и мъжете, със Заповед № РД01-42/21.01.2020 г. бе сформирана междуведомствена работна група.

В рамките на работната група се изготви проект на Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. и индикаторите към нея, които бяха разгледани и съгласувани на неприсъствено заседание на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете на 06.10.2020 г.

Проектът на Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. беше публикуван на Портала за обществени консултации към МС, както и съгласуван на основание чл. 32, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. беше приета с Решение на Министерския съвет № 969 от 30 декември 2020 г.

✓ Дейности по проект „Заедно срещу насилието“

През 2020 г. приключи изпълнението на проект BG05M9OP001-3.011 „Заедно срещу насилието“, по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014– 2020 г., съфинансирана от ЕСФ на ЕС, както отчитането и верифицирането на извършените разходи.

В рамките на проекта са изготвени анализи в областта на домашното насилие и насилието основано на признак „пол”, въз основа но които са разработени препоръки за подобряване на политиката в областта на работата с жертви на домашно насилие, подобряване на достъпа им до социални услуги, както и конкретни мерки за тяхната подкрепа. За подпомагане на експертите в социалната сфера, работещи по случаи на насилие, са изготвени практически насоки как да разпознават белезите на насилието, по какъв начин да работят с жертвите на насилие, извършителя и евентуално детето в семейството, към какъв тип социална услуга да бъдат насочвани, спецификите при проследяването на случаи и др.

Разработените материали послужиха при провеждането на обученията в градовете Шумен, Търговище, Велико Търново, Самоков, Видин, Хасково, Сливен, Кюстендил, Пазарджик и Правец, в които взеха участие над 340 специалисти, работещи по случаи на насилие.

Чрез използването на обучителна програма с теоретични и интерактивни сесии по въпросите на домашното насилие, се очаква подобряване на информираността на специалистите, което да повлияе положително върху тяхната работа, адекватната подкрепа на жертвите на насилие и тяхната ресоциализация.

В подкрепа на практическата професионална дейност на участниците бяха представени и дискутирани: методика за оценка на риска и план за действие; методически ръководства за организация и управление на кризисни центрове и консултативни центрове за жертви на домашно насилие, както и практически насоки за експерти в социалната сфера, работещи по случаи на насилие. На базата на представените добри практики и споделен професионален опит, на практика се създаде мрежа от експерти, които и понастоящем продължават да поддържат връзка и да работят заедно.

С цел осигуряване на данни за насилието в България, беше проведено национално представително изследване. Анкетирани бяха 1001 пълнолетни граждани и бяха проведени интервюта с 524 експерти, работещи по случаи на насилие в областта на социалната сфера, здравеопазването, образованието, полицията, правосъдната система и други, 158 работодатели и 31 лица жертви на насилие. По време на изследването бе поставен акцент върху преживяното насилие в различни среди, като например семейна среда, работно място и други, както и на различните форми на насилие.

В резултат на проведените две национални конференции в гр. София с над 90 участника и 6 кампании в градовете Варна, Русе, Плевен, Бургас, Пловдив и Благоевград с над 180 участника, беше повишена информираността и чувствителността по въпросите на насилието. Сред професионалистите, работещи по случаи на насилие и широката общественост бяха разпространени информационни материали относно това, че насилието е нарушаване на правата на човека и бяха окуражени да говорят за този проблем. По време на срещите в рамките на информационните кампании интерес и дебат предизвикаха представените резултати от националното представително изследване и анализа на капацитета на системите за превенция на насилието и подкрепа на жертвите. Участниците поставиха въпроси, произтичащи от ежедневната работа по случаи на насилие, споделиха добри практики и обмениха опит. Кампаниите провокираха

участниците да говорят за насилието, да повишат способностите си за разпознаване на различни форми на насилие, да утвърдят значимостта на обединените усилия за неговото ограничаване и преодоляване, като укрепват сътрудничеството между институциите.

В изпълнение на чл. 7, т. 4 от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете, беше изработена концепция на система за мониторинг на равнопоставеността на жените и мъжете, която да подпомогне събирането, регистрирането и обработването на данни по пол в различните секторни политики. На базата на идентифицираните налични международни индикатори и анализирането им с оглед приложимостта им на национално ниво, както и на националните източници на статистически и административни данни, бяха разработени национални индикатори по равнопоставеността на жените и мъжете, групирани в няколко тематични области. Разработени бяха и предложения за нормативно, ресурсно и административно обезпечаване на функционирането на системата за наблюдение.

2.3. Дейности за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, свързани с изпълнението на международни ангажименти

МТСП координира изпълнението на редица международни ангажименти на Република България в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията. Представители на МТСП участват в различни европейски комитети, работни групи и мрежи по въпросите на равнопоставеността между жените и мъжете и антидискриминацията, във форуми и инициативи и изпълняват други дейности във връзка с международните ангажименти на страната в сферата на тази политика.

Пандемията от заболяването COVID-19 оказа огромно и непосредствено влияние върху организацията на работа в целия ЕС, вкл. и на международните дейности. След въвеждането на изискванията за безопасност, предназначени да сведат до минимум физическите контакти, комитетите, комисиите и работните групи на европейско ниво по въпросите на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията, се осъществяваха в онлайн среда, както следва:

1. **Комисия по равенството между половете към Съвета на Европа.** Тя е създадена в **рамките** на Трансверсалната програма за равенство на половете от 2012 г. на СЕ с цел да насърчава прилагането на стандартите за равнопоставеност между жените и мъжете в СЕ и държавите членки.

2. **Група на високо ниво по въпросите на равенството между половете към ЕК**. Сред основните задачи на групата е и подкрепа на председателствата при идентифицирането на съответните области на политиката и теми, които да бъдат разгледани. Тя е и основен форум за планиране на стратегическо проследяване на Пекинската платформа за действие, включително разработването на индикатори и подпомага Европейската комисията при подготовката на Доклада за равнопоставеността между жените и мъжете в ЕС.

3. **Група на високо равнище по недискриминация, равенство и разнообразие към ЕК** и подгрупите към нея. Групата е постоянно действаща структура, създадена през 2015 г. с няколко основни цели, а именно да съпътства разработването и изпълнението на политики и програми на национално ниво и на ниво Европейски съюз, насочени към борба с дискриминацията, насърчаване на равенството и многообразието, също така да задълбочи сътрудничеството и координацията между съответните органи на държавите-членки и Комисията по въпросите, свързани с постигането на разнообразие и пълното равенство на практика и премахване на дискриминацията. Не по-малко важни са и целите на групата, свързани с обмена на опит и добри практики по въпроси от общ интерес, съгласуваността на усилията за равенство и борба срещу дискриминация между членовете на групата, председателството, Съвета, Европейския парламент, Европейската комисия и Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA).

4. **Консултативния комитет по равнопоставеност на жените и мъжете към ЕК**, чиято цел е да подпомага Европейската комисията при формулирането и осъществяването

на дейностите на Европейския съюз, насочени към насърчаване на равенството между жените и мъжете и да насърчава текущия обмен на опит, политики и практики между държавите от ЕС и различните заинтересовани страни.

МТСП участва и в работата на **Европейския институт за равенство между половете** (ЕИРП), чрез различни формати. От създаването си през 2010 г. ЕИРП се утвърждава като активна агенция и център за знания и експертиза на Европейския съюз по въпросите на равнопоставеността между половете. България участва със свой представител в **Управителния съвет на Европейския институт за равенство между половете**, в **Експертният форум на ЕИРП**, който обединява експерти от институциите в държавите членки, отговорни за политиката по равнопоставеност на жените и мъжете. Форумът подпомага директора на института при осигуряване на дейността на ЕИРП и служи като механизъм за обмен на знания и сътрудничество между института и държавите-членки на ЕС по въпросите за равенството между жените и мъжете. През 2020 г. продължи работата и на **Тематичната мрежа за интегриране на принципа на равнопоставеността на жените и мъжете към ЕИРП**, където също имаме представител.

През м. февруари делегация на МТСП участва в представянето на 8-мия периодичен доклад на България пред Комитета на ООН за премахване на дискриминацията спрямо жените, което се състоя в Женева, осъществено в диалог с членове на Комитета. Предоставена е и информация в писмен вид по всички допълнителни въпроси, отправени от Комитета.

✓ **Индекс за равенство между половете 2020 г.**

Конференцията за оповестяване на новото издание на Индекса за равенство между половете - 2020 г. се проведе на 29 октомври 2020 г.. За първи път конференцията за оповестяване на Индекса за равенство между половете бе проведена изцяло онлайн, като в нея взеха участие повече от 2000 участници.

Индексът е разработен от Европейският институт за равненство между половете, като уникален статистически инструмент за измерване на напредъка по отношение на равенството между половете в държавите членки и Европейския съюз като цяло.

Той използва скала от 1 до 100, в която 1 се равнява на пълно неравенство, а 100 на пълно равенство.

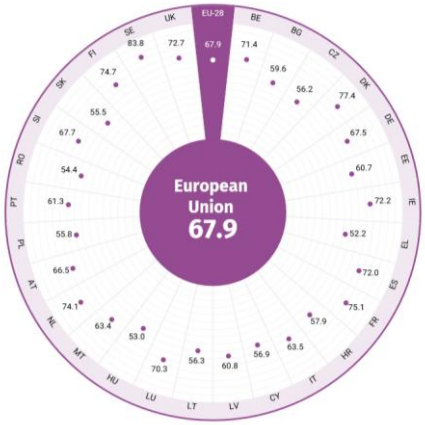

Индексът е комбиниран показател и измерва комплексно напредъка по отношение на равенството между половете в шест области: „Работа“, „Пари“, „Знание“, „Време“, „Власт“ и „Здраве“.

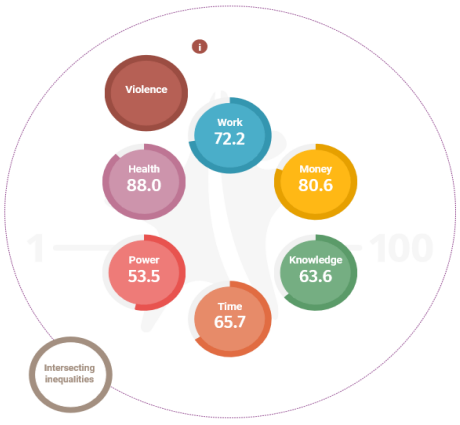

Данните използвани за изданието на Индекса от 2020 г. са предимно за 2018 г. и все още не се отчита ефекта от кризата предизвикана от COVID-19. Това ще бъде отчетено в бъдещите издания на Индекса.

Фокусът на представеното издание на Индекса е върху цифровизацията.

Съгласно представената информация напредъкът на държавите-членки по области е неравномерен и с тези темпове на напредък на ЕС ще са му нужни 60 години за постигане на резултат от 100 точки. Най-висок резултат имат Швеция (83.8 точки), Дания (77.4 точки) и Франция (75.1 точки), а най-нисък Гърция (52.2 точки), Унгария (53 точки) и Румъния (54.4 точки). Като държави-членки с най-голям напредък през изминалото десетилетие от страна на EIGE бяха посочени Италия, Люксембург и Малта, а с най-нисък Нидерландия, Полша, Унгария и Чехия. Относно отделните области беше отбелязано, че областта „Власт“ отбелязва прогрес и повишава резултата на ЕС. Относно областта „Знание“ беше отчетено ниското ниво на напредък, за което като възможна причина беше посочена сегрегацията по пол в образованието. Относно областта „Време“ беше отбелязано, че жените полагат повече неплатени грижи от мъжете и че „затварянето“ (lockdown) поради COVID-19 е засилила тежестта върху жените. В ЕС извън пазара на труда поради необходимост от полагане на грижи са 7,7 млн. жени и 450 хил. мъже поради, което беше отчетена необходимостта от повече баланс между личния и професионалния живот, в т.ч. за насърчаването участието на жените на пазара на труда и мъжете в полагането на грижи.

Допълнителна информация относно резултатите от Индексът за равенство между половете - 2020, в т.ч. относно представянето на държавите-членки в него може да бъде намерени на интернет страницата на Европейския институт за равенство между половете.

Информация относно Индекса и резултатите по неговите области за ЕС и за Република България са следните:

Област/Издание на Индекса		2013 г.	2015 г.	2017 г.	2019 г.	2020 г.
Работа	**България**	67.9	68.7	68.6	69	69
	ЕС	70.5	71	71.5	72	72.2
Пари	**България**	60.8	60.5	61.9	61.8	62.3
	ЕС	78.4	78.4	79.6	80.4	80.6
Знание	**България**	50.4	51.9	53.3	53.2	54.9
	ЕС	61.8	62.8	63.4	63.5	63.6
Време	**България**	43.9	47.4	42.7	42.7	42.7
	ЕС	66.3	68.9	65.7	65.7	65.7
Власт	**България**	45.8	49.4	56	59.9	61.5
	ЕС	41.9	43.5	48.5	51.9	53.5
Здраве	**България**	75.3	75.8	76.4	77.1	77.2
	ЕС	87.2	87.2	87.4	88.1	88
ОБЩО ИНДЕКС	**България**	**55**	**56.9**	**58**	**58.8**	**59.6**
	ЕС	**63.8**	**65**	**66.2**	**67.4**	**67.9**

В изданието на Индекса от 2020 г. България със своите 59.6 точки заема 19 място сред държавите-членки на ЕС-28 и има 8,3 точки под резултата на ЕС.

Съгласно представената информация България има най-висок резултат в областта „Здраве“, но само в областта „Власт“ страната има резултат по-висок от този на ЕС. Общият напредък на страната спрямо миналото издание на Индекса е 0.8 точки. Резултатите показват, че най-голям напредък България има в областта „Власт“, където е на 6-то място в ЕС. Отбелязано е, че най-високи резултати страната има в областите „Здраве“ и „Работа“, но и че в тези области страната заема 27-мо и 21-во места в ЕС.

Относно тематичния фокус върху дигитализацията, той разглежда три области: използването и развитието на цифрови умения и технологии, цифровата трансформация на труда (сегрегация, условия на труд и баланс между личния и професионалният живот), и широките последствия от дигитализацията за правата на човека, насилието срещу жени и дейностите по полагане на грижи. Съгласно информацията в Индекса през 2019 г. 59% от жените и 60% от мъжете на възраст 16-74 години в България ежедневно са ползвали интернет, като сред лицата на 25-54 години 61% от жените и 52% от мъжете имат по-високи от средните информационни умения. Сред завършилите висше образование в ИКТ специалности в България 35% са жени и 65% мъже, като сред работещите ИКТ

специалисти 28% са жени и 72% са мъже (по данни съответно за 2018 г. и 2019 г.). Разликата в заплащането по пол в ИКТ сектора (за 2014 г.) в България е 9%, спрямо 11% за ЕС.

✓ **Изготвяне на тематична информация**

В изпълнение на международни и национални ангажименти в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията през 2020 г. на експертно ниво беше подпомогнато за изготвянето на позиции за участието в заседания на Съвета на ЕС (Заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси), EPSCO; на указания и позиции за участието на българските представители в заседания на Корепер; на указания и позиции за участието на българските представители в заседания на Работната група по социални въпроси към Съвета на ЕС по досиетата: Заключения на Съвета относно Социално-икономическото влияние на Ковид – 19 върху равнопоставеността на жените и мъжете, проекти на заключения на Съвета и др.

Информацията във връзка със запитвания и въпросници на Европейската комисия, ЕИРП, Съвета на Европа и други организации и институции, свързани с равнопоставеността на жените и мъжете и недискриминацията, се изработва и предоставя регулярно.

Ежегодно се подготвя информация във връзка с изготвяне на Годишен доклад за изпълнението на Стратегия за равенство между половете 2018-2023 г. на Съвета на Европа от компетентните по областите на Стратегията институции.

2.4. Равнопоставеността на жените и мъжете и кризата с COVID-19

Изминалата 2020 г. се отличава с пандемията от заболяването COVID-19. В България първите активни мерки, свързани с COVID-19, бяха обявени от Министерство на здравеопазването на 1 февруари 2020 г. На 13 март 2020 г. в България бе обявено извънредно положение, което впоследствие бе заменено с обявената на 14 май 2020 г. извънредна епидемична обстановка на територията на цялата страна.

Кризата COVID-19 оказа огромно и непосредствено влияние върху организацията на работа в целия свят, Европа и нашата страна. Някои сектори бяха принудени да прекратят своята дейност, а в други области работодателите бяха задължени бързо да адаптират методите си на работа, за да отговорят на изискванията за социално дистанциране и други въведени ограничения. Това доведе до безпрецедентно използване на технологиите с цел запазване работата на основни бизнес функции, което същевременно позволи на служителите да стоят у дома си с цел защита на тяхното здраве. Организациите и служителите трябваше да засилят своите ИКТ способности и ресурси в много кратки срокове. Кризата се отрази и върху организацията и провеждането на обучения и преквалификация на персонала, както и на набирането на персонал. Междувременно на работното място бяха въведени нови изисквания за безопасност, включително правила, които изискват работниците да използват лични предпазни средства, адаптиране на използването на работното пространство и други мерки, предназначени да сведат до минимум ненужния физически контакт.

Пандемията от COVID-19 принуди голяма част от работодателите, при които процесът на работа позволяваше това, да въведат за своите работници и служители надомна работа, работа от разстояние или да преминат към гъвкави схеми на работното време. Тези форми на труд доказаха своя положителен ефект като средство за ограничаване на разпространението на вируса, като същевременно разкриха и своя потенциал като средство за подобряване на баланса между личен и професионален живот.

Пандемията разкри и големия потенциал от използването на цифрови и информационни технологии, затова и развитието и инвестициите в дигиталните умения в бъдеще ще има основно значение за възстановяване и използване на пълния потенциал на европейската икономика.

По време на извънредното положение, установено в страната поради кризата COVID-19, бяха предприети законодателни изменения, които позволяват на работодателите да възлагат едностранно работа от разстояние или по-гъвкави условия на работа, включително и непълно работно време. Тези законодателни мерки не са с еднократно действие, като при ново възникване на подобна обстановка, работодателите ще имат възможност да приложат мерките отново. Работата от разстояние и възможността за гъвкава организация на работното време, се доказаха като важна правна и техническа възможност, която предотврати цялостното блокиране на работата в много от предприятия в страната, и която спомогна за избягване на тежки икономически последици за тях и за наетите лица.

Със затварянето на училищата и детските градини и призивът за социално дистанциране и самоизолация, родители с малки деца и хората с възрастни родители или други зависими лица се оказаха в доста трудно положение. Онези, които вече са се сблъсквали с трудни ситуации преди кризата, без съмнение са били най-сериозно засегнати от загуба на работни места, икономически затруднения и други предизвикателства.

Несъмнено пандемията COVID-19 е засегнала жените и мъжете по различен начин. Последиците от пандемията от COVID-19 засягат повече жените, тъй като те са непропорционално силно представени в сектори, засегнати от кризата, в несигурна и нерегламентирана заетост, както и в работната сила за полагане на грижи (в областта на образованието, социалната работа и здравеопазването, наред с други сектори, и сред домашните работници). В много отношения жените са озоваха на предната линия по време на пандемията от COVID-19. Например, повечето медицински сестри и здравни работници в България и ЕС са жени, както и повечето лица, предоставящи неформални грижи в дома и в семейния кръг. COVID-19 не генерира повече неравенство, но изтъкна в по-остра форма съществуващите неравенства, вкл. неравенството между жените и мъжете.

Около 20 държави вкл. България въведоха някои от следните мерки в отговор на пандемията: отпуск за специални грижи (Белгия, Чехия, Германия, Гърция, Испания, Франция, Италия, Кипър, Литва, Люксембург, Малта, Австрия, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Словакия, Финландия и Швеция), еднократна сума за дете за допълнителни разходи, свързани с пандемията, независими от отпуск (Италия и Португалия), и обезщетение за загуба на печалба поради необходимост от извършване на грижи (Германия, Естония и Латвия). Тези мерки са или ad hoc мерки, или са резултат от адаптирането на съществуващите схеми (напр. отпуск по болест за Франция, кредит във времето в Белгия, родителски отпуск в няколко държави).

Българското правителство насочи вниманието си към **предприемане на спешни и ефективни мерки, който обхващат всички сектори на икономиката, приложими на национално ниво и в защита на всички браншове и техните служители.**

В условията на обявено извънредно положение или извънредна епидемична обстановка и при затваряне на учебно/детско заведение от компетентни органи се налага работещи родители, които не могат да извършват дистанционна работа от вкъщи и нямат възможност да ползват платен отпуск да останат вкъщи, за да се грижат за децата си. Поради тази причина правителството отпусна месечна целева помощ по чл. 16б от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП), насочена към родители на деца до 14-годишна възраст. Тази помощ е само във връзка с пандемията COVID – 19 и на нея имат право семейства с деца до 14-годишна възраст. Месечната целева помощ се отпуска и на семейства на роднини и/или близки и приемни семейства, в които има настанени децата по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето. Помощта се отпуска на семейства със средномесечен доход на член от семейството за месеца, в който в училището/детското заведение са въведени ограничения във връзка с извънредното положение или извънредната епидемична обстановка, по-нисък или равен на 150% от минималната работна заплата.

Бяха предприети и редица мерки за намаляване на последствията от кризата и подкрепа на всички засегнати от нея, съобразени с по-специфичното положение на определени категории уязвими лица, като деца, работещи семейства с деца, семейства с деца с ниски доходи, самотни родители, възрастни хора и хора с увреждания.

Наред с останалите мерки на правителството за запазване на живота и здравето на българските граждани, работодателите бяха задължени да осигурят работа от разстояние в домашна среда на следните защитени групи:

- Бременни жени;
- Хора с увреждания;
- Хора с хронични заболявания;
- Хора над 60-годишна възраст;
- Жени, които са в процедури ин-витро;
- Родители на деца до 8 клас, които са в невъзможност да оставят самостоятелно децата си;
- Служители, които са в невъзможност да оставят самостоятелно други членове на своите семейства.

За смекчаване на негативните ефекти от кризата върху семействата с деца, които срещаха затруднения при задоволяването на своите жизненоважни потребности поради невъзможност за работа от вкъщи по време на въведеното в страната извънредно положение, обхватът на еднократната помощ за задоволяване на инцидентно възникнали здравни, образователни, комунално-битови и други жизненоважни потребности бе разширен. Родителите на деца под 14 години, които са били в неплатен отпуск поне 20 дни поради невъзможността си да работят от вкъщи по време на извънредно положение, имат право да получат еднократна помощ в размер на 375 лева. От тази възможност има възможност да се ползват и самотни родители, както и семейства, в които един или двамата родители са загубили работата си, но нямат право на обезщетения за безработица.

Екипите на социалните услуги бяха ангажирани с алтернативни подходи на работа чрез предоставяне на дистанционни услуги за деца и семейства по телефон, скайп, вайбър или електронна поща. Актуална информация за въведените мерки в социалната сфера, както и по теми, свързани с организацията на работа, правата на работещите, предоставянето на социални помощи и др., се предоставяха от колцентъра на Министерството на труда и социалната политика. В подкрепа на семействата и децата продължава да бъде и националната телефонна линия към Държавната агенция за закрила на детето.

Въпреки предприетите мерки за ограничаване на достъпа на външни лица и настаняване на нови потребители в социални услуги, изключение се допуска единствено в случаите на категорично доказана спешност, която изрично трябва да бъде мотивирана в настанителната заповед. Това е от особено значение за услуги, които например предоставят неотложна подкрепа в условията на кризисна ситуация, каквито са и случаите на домашно насилие. Жертвите на домашно насилие могат да се обърнат към дирекциите „Социално подпомагане" на Агенцията за социално подпомагане, както и към органите на Министерството на вътрешните работи. В съдилищата е създадена организация за приемане на молби за домашно насилие по електронна поща или чрез куриер на адреса на съответния съд. След получаване на молбата, при нейното разглеждане и одобрение се издават заповеди за незабавна защита.

От Министерство на културата са набелязани и реализирани незабавни мерки във връзка с кризата, възникнала от епидемията, причинена от COVID-19. Във всички културни институти са предприети действия в изпълнение на заповедта на министъра на здравеопазването от 13 март 2020 г. за въвеждане на конкретни противоепидемични мерки срещу разпространението на COVID-19 с цел опазване живота и здравето на личния състав в сферата на културата: затваряне на сцените; отменени репетиции, представления и концерти; самоподготовка за творческите екипи; администрацията работи дистанционно или частично при спазване на противоепидемични мерки; засилен режим на пълна дезинфекция на сградите; служителите от художествените и технически звена са в платен годишен отпуск, ограничен достъп до сградите.

Също така бе представен пакет от възможни временни ефективни икономически мерки за възстановяване на културния сектор и за отстраняване на икономическите последици от икономическата криза за творците и организациите, и за подпомагане на независимия сектор в областта на културата и изкуствата: гарантирани заплати и осигуровки за държавните културни институти в областта на сценичните изкуства за периода на извънредното положение; подпомагане на самоосигуряващи се творци в

областта на културата и на изкуствата със сума в размер на една минимална работна заплата и начислени осигуровки за два месеца от времето на извънредното положение до неговата отмяна; възможност за кандидатстване с проекти към Министерството на културата и Национален фонд „Култура“ по съществуващите програми, в правилата на които са включени допустими разходи до 25% на разходи за персонал и административни разходи и увеличение на сроковете на изпълнение; възможност за получаване на безлихвени кредити до 1500 лева с удължен срок на изплащане за 10 години; мярката по схемата „60:40“ за запазване на работните места в предприятията, включително за тези, занимаващи се с артистична и творческа дейност. През 2020 година като част от антикризисните мерки в областта на културата в Национален фонд „Култура“ постъпиха допълнително 17,2 милиона лева за финансова подкрепа на програми и проекти в областта на културата и изкуствата, като по-голям дял от средствата бяха насочени основно към частни културни организации и независими артисти. Освен регулярните програми на Национален фонд „Култура“, финансови средства до културния сектор достигнаха и чрез програма за нови инициативи, с което се даде възможност на творци и организатори и от двата пола да планират и реализират своите творчески идеи и проекти.

Относно пандемията от COVID-19 и трафикът на хора НКБТХ отбелязва, че икономическата ситуация и настоящата здравната криза са ключови предпоставки, оказващи влияние върху „отключващите“ фактори, свързани с трафика на хора, както в страната, така и на европейско равнище. Фактът, че много хора са изправени пред сериозни икономически и финансови затруднения, включително и потенциалния висок риск от заразяване с COVID-19 е част от основните предпоставки за трафика на хора.

Мобилността и възможността за свободно придвижване, с оглед на въведените рестрикции, с цел ограничаване на разпространението на вируса, също оказват сериозно влияние в различни аспекти. Създават се предпоставки за затрудняване при сигнализирането за потенциални случаи на трафик на хора и експлоатация, забавяне при идентифицирането и реферирането на пострадалите лица, достъпа до услуги, подкрепа и правосъдие на жертвите.

Условията на пандемия оставиха своето отражение през изминалата година и върху обичайните методи на превенция и обучение на специалисти, като повечето дейности в тази връзка бяха реализирани в дигитална среда.

В ситуацията на COVID-19 пандемия от март 2020 г. насам партньорите на УНИЦЕФ продължават да оказват пряка социална подкрепа на децата бежанци и мигранти и техните семейства (психосоциална, свързана с насилие, основано на пола, здравни прегледи и насочване и т.н.) и материална подкрепа въз основа на оценка на уязвимостта. Партньорите също така са предоставяли консултации на живо и онлайн/по телефона на бежанци и мигранти по случаи на насилие (вкл. насилие, основано на пола, и сексуално насилие) и насочване към специализирани услуги, вкл. и през социални мрежи. Партньорите на УНИЦЕФ са подготвили допълнителни информационни листовки за рисковете за здравето (вкл. COVID-19) и насилие, основано на пола, както и други подходящи информационни, комуникационни и информационни материали за деца, родители и здравни специалисти.

3. Дейности по приоритетни области на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г.

3.1. Приоритетна област 1: Повишаване на участието на жените на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост

Пазарът на труда има ключово значение за стабилността на икономиката, обществото и цялостното развитие на страната. Жените и мъжете следва да имат равни възможности да участват пълноценно на пазара на труда, да израстват професионално и кариерно, да имат качествена заетост, да получават равно заплащане за равностоен труд, да бъдат икономически независими, да съчетават професионалния и личния живот, като споделят балансирано домашните отговорности и полагането на грижи за зависими членове на домакинството.

Относно заетостта, безработица и икономическа активност данните от Наблюдението на работната сила (НРС), провеждано от Националния статистически институт (НСИ), показват следното:

През 2020 г. основните фактори, които определяха икономическата активност в глобален мащаб, бяха мерките за ограничаване на бързото разпространение на COVID-19. Под въздействието на кризата, предизвикана от пандемията COVID-19 през 2020 г. се прекъсна дългогодишната тенденция на ръст на заетостта и спад на безработицата. През първата половина на 2020 г. динамиката на пазара на труда бе силно повлияна от ограничаването на икономическата активност в страната и предприетите мерки на правителството за преодоляване на негативните ефекти от пандемията.

В резултат от редица фактори като демографските процеси и тенденцията на общо намаление на населението на страната, както и ограничената активност през 2020 г., по данни от НРС **икономически активното население** на 15 и повече навършени години намалява на годишна база спрямо 2019 г. като достига 3290,3 хил. лица. Намаление в общия брой икономически активни лица се наблюдава както при мъжете, така и при жените, като през 2020 г. техният брой е съответно 1772,4 хил. и 1518 хил. лица.

Заетостта започва да намалява на годишна база от първото тримесечие на 2020 г. По данни на НСИ **броят на заетите лица на възраст 15 и повече навършени години** през 2020 г. е 3121,7 хил., със 111,4 хил. по-малко спрямо 2019 г. В разпределението по пол при заетите лица на възраст 15 и повече навършени години данните показват, че при мъжете се наблюдава намаление на годишна база с 3,2% (56 хил.) до 1676,1 хил. лица средно през 2020 г., докато при жените се наблюдава намаление от 3,7% (55,5 хил.) до 1445,6 хил. лица.

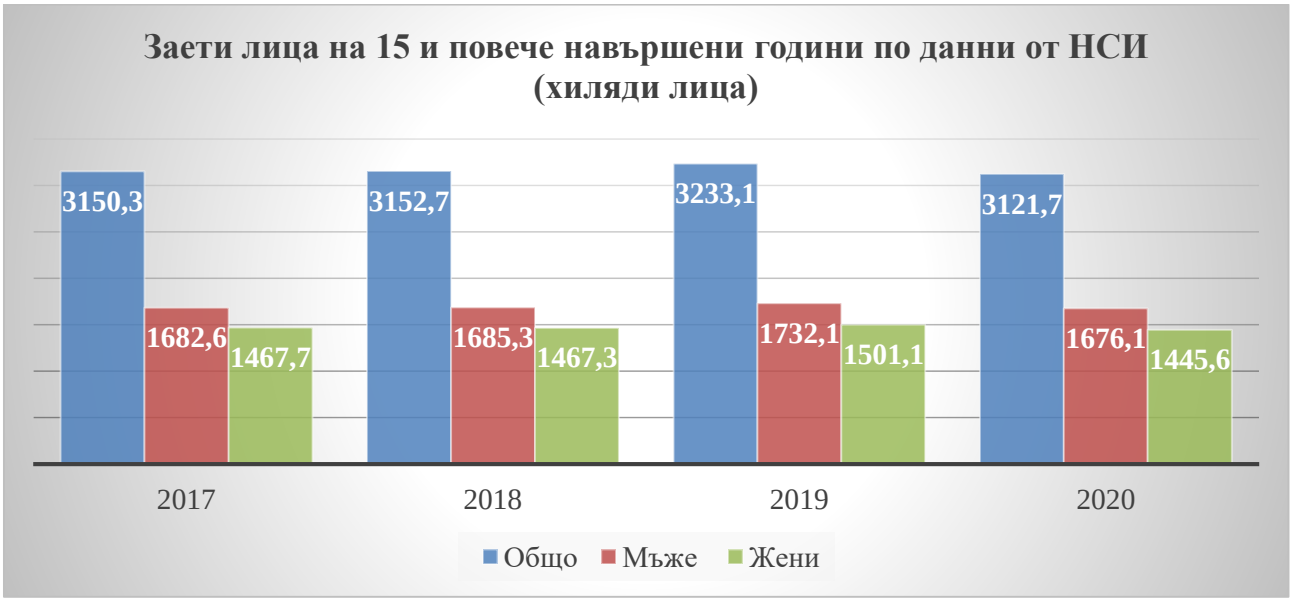

Коефициентът на заетост на населението на 15 – 64 навършени години също намалява на годишна база спрямо 2019 г. с 1,6 процентни пункта (п.п.) и достига 68,5% през 2020 г. В разпределението по пол се наблюдава относително равномерно намаление в коефициента на заетост както при мъжете, така и при жените – съответно с 1,6 п.п. и 1,7 п.п.

По данни от НРС броят на **безработните лица на възраст 15 – 64** навършени години през 2020 г. е 166,1 хил., от които 94,7 хил. са мъже и 71,4 хил. са жени. На годишна база спрямо 2019 г. се наблюдава увеличение както в общия брой безработни лица на възраст 15-64 г., така и в разпределението по пол. Броят на безработните лица в разглежданата възрастова група нараства през 2020 г. с 26 хил. на годишна база, като по-ясно изразено увеличение се наблюдава при мъжете, отколкото при жените (съответно с 14,2 хил. и 11,8 хил.).

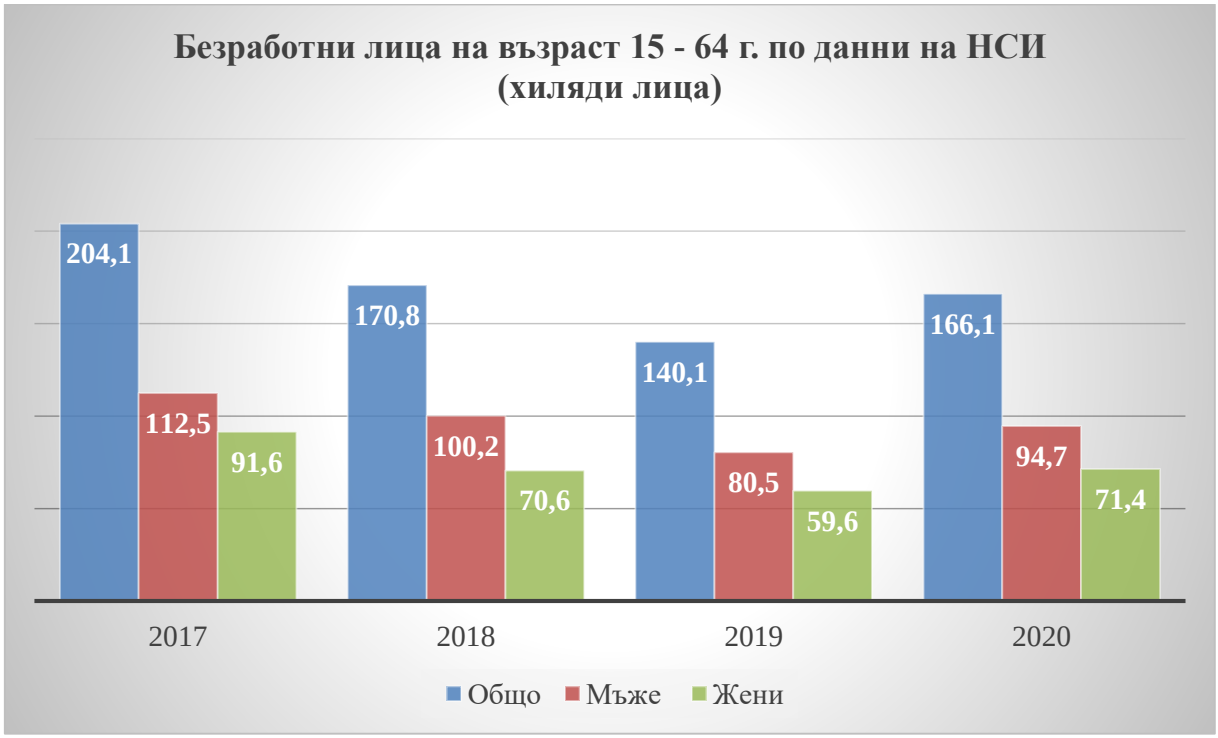

Коефициентът на безработица при лицата на възраст 15 – 64 навършени години нараства през 2020 г. с 0,9 п.п. на годишна база спрямо 2019 г. и достига 5,2%. В разпределението по пол увеличението на коефициента на безработица е еднакво и при жените на възраст 15 - 64 г. и при мъжете от същата възрастова група – 0,9 п.п. През 2020

г. стойността на показателя при жените на възраст 15-64 г. е 4,8 %, а този на мъжете в същата възрастова група – 5,5%.

Налична е и информация от НСИ за 2020 г. относно относителен дял на работещи бедни (за лица във възрастова група 18-64 г.), лица живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност по възрастови групи и пол, относителен дял на бедните по икономическа активност и по пол (за лица на 18 и повече години) и процент от населението живеещо с материални лишения по възраст и пол. *(Виж Приложение 1)*

- ***Безработица по данни на Агенцията по заетостта***

По-детайлните данни на Агенция по заетостта показват, че тенденцията на повишаване на безработните е започнала веднага след обявяването на извънредното положение в средата на март 2020 г. и е продължила до средата на май 2020 г., след което е започнал процес на постепенно намаляване. Съществено влияние за ограничаването на безработицата в страната имаше въведената мярка за запазване на заетостта (т.н. мярка 60/40), при която правителството субсидира 60% от дължимите разходи на работодателите за работна заплата и свързаните с тях осигурителни плащания във фирми, които отговарят на определени условия съгласно ПМС № 55 от 2020 г. и ПМС №151 от 2020 г. За намаляването на броя на регистрираните безработни принос имаше и високият брой на започналите работа на първичния пазар на труда в периода юни-септември. Сравнението с година по-рано показва, че за 2020 г. е налице тенденция на увеличение на средномесечния брой регистрирани безработни лица, а достигнатото средномесечно равнище на безработица е 7,4% (при 5,6 % през 2019 г.).

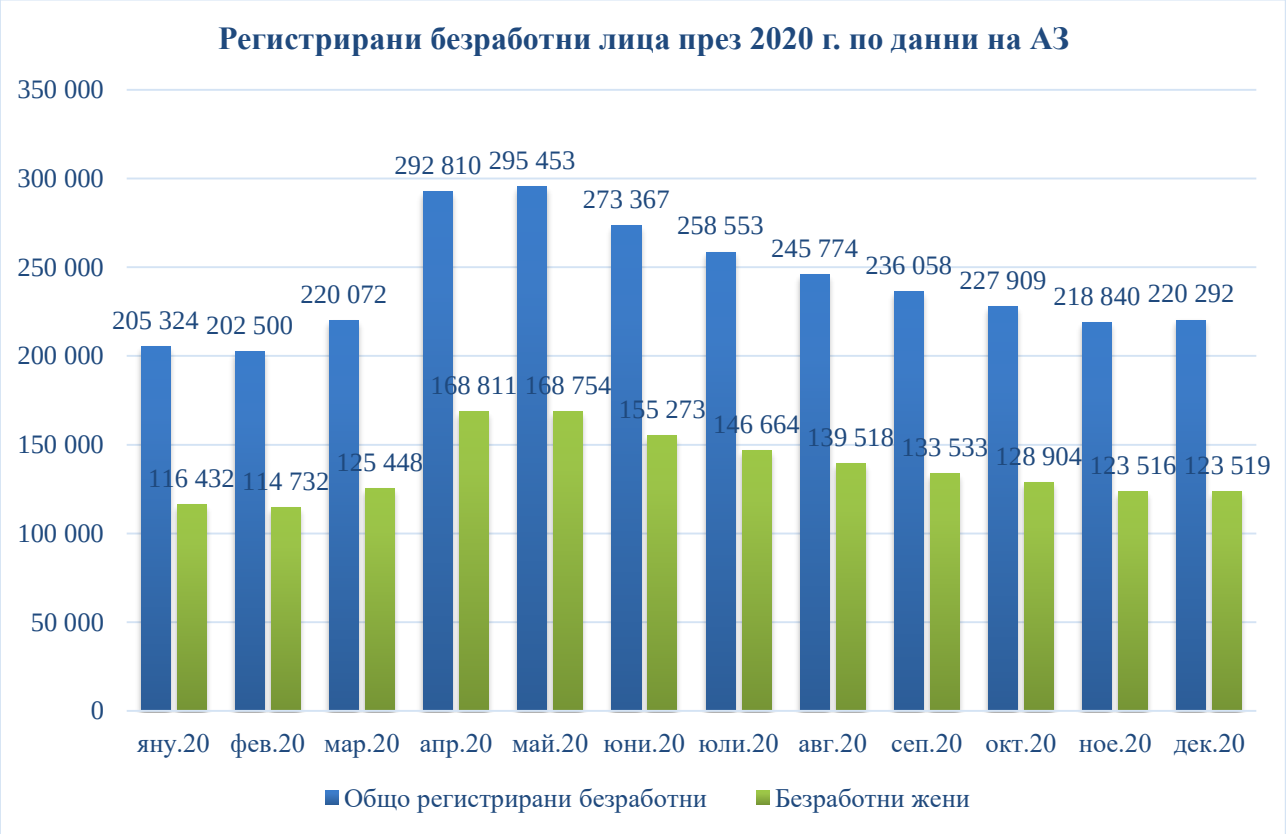

Средномесечният **брой на регистрираните безработните лица** в бюрата по труда през 2020 г. е 241 413, като в сравнение с предходната година се наблюдава съществено увеличение, изразяващо се в 30.3%. Средномесечният брой регистрирани **безработни жени** през 2020 г. е 137 092 или 56.8% от всички безработни. Данните показват, че безработните през декември 2020 г. в регистъра на АЗ са с близо 15 хил. лица повече спрямо януари 2020 г. като увеличението при регистрираните безработни жени през периода е 7 087.

- ***Политики в подкрепа заетостта на жените през 2020 г.***

С цел ограничаване на негативните ефекти от COVID-кризата през 2020 г. бе осигурена навременна и ефективна подкрепа на предприятията и хората за запазване на

заетостта и доходите чрез мерки в социалната област. Работещите жени, както и работещите мъже в предприятия, засегнати от кризата, са подпомогнати по реда и условията на мярката, придобила публичност като „60/40“ – за финансиране на 60 на сто от размера на осигурителния доход на лицата и дължимите осигурителни вноски за сметка на осигурителя[2]. Мярката е усъвършенствана през 2020 г., за да бъде по-ефективна подкрепата за запазване на доходите и заетостта.

С цел ограничаване на негативните социални ефекти се реализира и проект „Краткосрочна подкрепа за заетост в отговор на пандемията от COVID-19“ с бенефициент Агенция по заетостта. По проекта се предоставят средства на работодатели, осъществяващи икономическа дейност в засегнати от кризата сектори - хотелиерство и ресторантьорство, транспорт и туризъм, определени с РМС № 429 от 26.06.2020 г. (изм. и доп.), за запазване на заетостта както на жените, така и на мъжете. Компенсациите са за част от работната заплата и дължимите данъчни и осигурителни вноски за сметка на осигурителя и осигуреното лице в размер на 290 лв.

Подкрепата е допълнена и с мярка за изплащане на компенсации на работници и служители, осигурени в икономически дейности, за които са наложени временни ограничения с акт на държавен орган. Условията и редът за изплащане на компенсации са уредени в ПМС№325 от 26 ноември 2020 г. През 2020 г. за запазване на заетостта както на жените, така и на мъжете, компенсацията е в размер на 24 лв. на ден за периода на неплатен отпуск, а в случаи на непълно работно време – пропорционално на уговореното работно време. Списъкът с кодовете на икономическите дейности, за които са въведени временни ограничения за осъществяване на дейността, е определен със заповед на министъра на труда и социалната политика, която е обвързана със заповедите на министъра на здравеопазването за въвеждане на противоепидемични мерки за преустановяване на определени дейности, с цел ограничаване на заразата.

В рамките на антикризисната мярка - проект „Заетост за теб“ също е осигурена подкрепа за наемане както на безработни жени, така и на безработни мъже. По проекта се предоставят средства на работодателите за трудово възнаграждение, допълнителни възнаграждения по трудовото законодателство и осигуровки за период първоначално до 3, а след 27.11.2020 г. до 6 месеца. Проектът се изпълнява от Агенцията по заетостта с финансов ресурс по ОП РЧР.

Устойчивата интеграция на пазара на труда на безработните жени, както и на безработните мъже се подпомага чрез широк спектър от услуги, които са съобразени с техния индивидуален профил и специфичните трудности, пред които са изправени. На лицата се предоставят услуги по информиране и консултиране, те се мотивират за активно поведение на пазара на труда, насочват се към свободни работни места в реалната икономика, програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, включват се в обучение за развитие на уменията. Консултацията и менторството след започване на работа са необходима услуга за лицата от уязвимите групи. През първите няколко месеца след започване на работа те се консултират, за да се адаптират към трудовия процес и да изпълняват своите професионални задачи. Безработните жени от уязвимите групи и техните семейства, които са изправени пред риск от бедност, се подпомагат и чрез семейно трудово консултиране. По този начин членовете на семейството се информират за възможностите, които предоставят бюрата по труда.

През 2020 г. Агенцията по заетостта продължи успешната реализация на проект „Родители в заетост“ по ОП РЧР 2014-2020 г. Проектът допринася за постигането на по-добър баланс между работа и личен живот при родителите, чрез осигуряване на грижи за техните деца.

В Закона за насърчаване на заетостта е регламентирана конкретна мярка – чл. 53а, която осигурява финансови стимули за работодатели, които разкриват работни места и

[2] ПМС № 55 от 30 март 2020г. за определяне на условията и реда за изплащане на компенсации на работодатели с цел запазване на заетостта на работниците и служителите при извънредното положение, обявено с Решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., или обявената с Решение № 325 на Министерския съвет от 14 май 2020 г. извънредна епидемична обстановка на територията на Република България; ПМС № 151 от 3 юли 2020 г. за определяне на условията и реда за изплащане на средства за запазване на заетостта на работници и служители след периода на извънредното положение, обявено с Решение на Народното събрание от 13 март 2020г., и извънредната епидемична обстановка, обявена с Решение № 325 и удължена с Решение № 378 на Министерския съвет от 2020 г.

наемат на пълно или непълно работно време самотни родители/осиновители и майки/осиновителки с деца до 5-годишна възраст. През 2020 г. по условията на мярката са финансирани част от разходите на работодателите за трудови възнаграждения, допълнителни плащания по трудовото законодателство и осигуровките за сметка на работодателя за период до 6 месеца.

Безработните жени имат равен достъп и участват във всички програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, които се финансират със средства от държавния бюджет и по ОП РЧР.

Жените участват активно в обучение - обучение за придобиване на професионална квалификация, обучение за придобиване на ключови компетентности, обучение на работното място (стажуване – за лица с квалификация и без трудов опит по професията, чиракуване под ръководството на наставник – за лица с основно и по-ниско образование и без квалификация), обучение чрез работа (дуално обучение) и др.

През 2020 г. продължи реализирането на редица мерки по Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014-2020 г., насочени към активиране на младежи, включително млади жени, които не учат и не работят и тяхното интегриране на пазара на труда. Достигането до младежите се осъществява от младежки медиатори. След регистрация в бюрото по труда те получават достъп до широк кръг от услуги - информиране, консултиране, професионално ориентиране, насочване към субсидирани работни места или работа на първичен пазар на труда, възможности за обучение и квалификация, стажове на работно място, чиракуване и др.

Продължително безработните лица са една от приоритетните групи в активната политика за насърчаване на заетостта. Безработните жени с продължителност на регистрацията в бюрото по труда над 1 година се подпомагат чрез широк кръг от услуги за активиране и включване в заетост. Предоставят се услуги по информиране и мотивиране за активно поведение на пазара на труда, включване в Ателие за търсене на работа, обучение за придобиване на професионална квалификация, субсидирана заетост на пълно или непълно работно време, семейно трудово консултиране, менторство след започване на работа. С продължително безработните жени, както и с продължително безработните мъже, се сключват Споразумения за интеграция в заетост, които определят конкретни стъпки, съобразени с идентифицираните проблеми, срокове и отговорности на лицата и трудовите посредници.

По данни на Агенцията по заетостта през 2020 г. на работа са постъпили 147 283 жени (58.1% от всички започнали работа лица). Общо 33 558 безработни и заети жени са подкрепени чрез мащабни схеми по ОП РЧР, включително за придобиване на първоначален опит, надграждане на нови умения, субсидиране на заетостта и др.

През 2020 г. 6 129 безработни жени са включени в професионално обучение, а 4442 безработни жени – в обучение за придобиване на ключови компетентности, които са финансирани със средства от държавния бюджет. Делът на включените в професионално обучение жени е 68.3%, а на жените, включени в обучение по ключови компетентности – 69.6%.

По данни на Агенцията по заетостта през 2020 г. на работа са постъпили общо 253 384 лица, от които 147 283 са жени. Жените съставляват 58,1% от всички започнали работа. Преходите в заетост при жените през 2020 г. се изчисляват на 8,95%, докато при мъжете те са 8.47%.

За сравнение през 2019 г. на работа са постъпили общо 216 256 лица, от които 123 706 са жени. Жените съставляват 57,2 % от всички започнали работа. Преходите в заетост при жените през 2019 г. се изчисляват на 9,87%, докато при мъжете те са 9.54%. За допълнителна информация виж *Приложение 1.*

Министерството на правосъдието (МП) гарантира равни възможности за жените и мъжете чрез прилагане принципа на равнопоставеност на жените и мъжете при подбор на служител и израстване в кариерата.

Структурата на служителите на МП по основно щатно разписание, актуална към 31.12.2020 г. е както следва:

№	Показател	Общо:	От които жени:	От които мъже:	% на жените
1.	Брой заети по основно щатно разписание към 31.12.2020 г.	242	190	52	78,51
2.	Брой висши държавни служители към 31.12.2020 г.	17	12	5	70,59
3.	Други ръководни длъжности към 31.12.2020 г.	14	13	1	92,86
4.	Членове на политическия кабинет към 31.12.2020 г.	5	3	2	60
5.	Назначени служители през 2020 г., в т.ч:	33	26	7	78,79
6.	*назначени служители от конкурси по ЗДСл през 2020 г.*	*9*	*8*	*1*	88,89
7.	*назначени държавни служители с тристранно/двустранно споразумение и по заместване*	*11*	*9*	*2*	81,82
8.	*назначени служители по трудово правоотношение*	*5*	*5*	*0*	100
9.	Повишени в длъжност държавни служители през 2020 г.	8	4	4	50

Забележка: По т. 4 в състава на политическия кабинет се включват съветниците към него, но не се включва ръководителят на звеното за връзки с обществеността.

Гореизложените данни показват превес на участието на жените в изпълнението на функциите на МП, в т.ч. и на ръководни позиции.

От получената от **Националният осигурителен институт** информация е видно, че в бюджета на държавното обществено осигуряване ежегодно се планират и разходват средства, които са в подкрепа на мерки, свързани с насърчаване на равнопоставеността между жените и мъжете при отглеждането на децата в семейството и осигуряване на финансова подкрепа на родителите и осиновителите на деца до 5-годишна възраст. Разходите за парични обезщетения и помощи по КСО през 2020 г., разпределени по видове са както следва:

1. Разходи при временна неработоспособност поради общо заболяване, гледане на болен член от семейството и карантина, и нетрудови злополуки. За 2020 г. са изплатени 671 985,2 хил. лв., за 19 613,6 хил. работни дни при среднодневно обезщетение от 34,26 лв.

2. Разходи за парични обезщетения при бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст и осиновяване на дете до 5-годишна възраст. През 2020 г. са изплатени парични обезщетения за бременност и раждане в размер на 492 614,8 хил. лв., за 15 172,0 хил. работни дни при среднодневно обезщетение от 32,47 лв. За обезщетения за отглеждане на дете до двегодишна възраст са изплатени 166 430,1 хил. лв., за 9 741,0 хил. работни дни при среднодневно обезщетение от 17,09 лв. През 2020 г. са изплатени 4 217 броя обезщетения за осиновяване на дете до петгодишна възраст в размер на 3 355,1 хил. лв.

Чрез осигурителната система с разпоредби в Кодекса за социално осигуряване са създадени стимули за по-добро съвместяване на личния и семейния живот на родителите с деца, които продължават да действат и през 2020 г.:

- Майките (осиновителките), които имат право да ползват отпуска при бременност и раждане до навършване на едногодишна възраст на детето, но не го използват, могат да се върнат на работа и да получават обезщетение от държавното обществено осигуряване в размер 50 на сто от полагащото им се обезщетение при бременност и раждане. През 2020 г. на 851 лица са изплатени парични обезщетения по чл. 50а и чл. 53г от КСО.

- На бащите и осиновителите на деца до 5-годишна възраст е осигурена възможност лично да участват в грижите за детето през първите 15 дни от раждането/ предаването на детето за осиновяване, чрез изплащане на парични обезщетения съгласно чл. 50 ал. 6 и чл. 53в, ал.2 от КСО. През 2020 г. на 21 661 мъже са изплатени парични обезщетения по чл. 50, ал. 6 и чл. 53в, ал.2 от КСО.
- За по-добро съвместяване на семейния и професионалния живот на майката/осиновителката и отглеждане на детето в семейна среда, е осигурена възможност за прехвърляне правото на парично обезщетение за отглеждане на детето след навършване на 6-месечна възраст на детето, на неговия баща, или на един от родителите на майката или на бащата (бабата или дядото) на основание чл. 50, ал. 7 и чл. 53в, ал.3 от КСО.

Таблица №1: Показатели, характеризиращи паричните обезщетения за бременност, раждане, отглеждане на малко дете до 2 години и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст за периода 01.01 – 31.12. 2020 г. по пол

ВИД ОБЕЗЩЕТЕНИЕ	Брой лица с платени обезщетения от ДОО	Брой платени работни дни	Изплатена сума (хил. лв.)[3]
Парични обезщетения за бременност и раждане - по чл.50, ал.1-5 и чл.51 от КСО			
Жени	81 115	14 311 247	469 300,1
Мъже	26	1 875	111,6
Парични обезщетения за бременност и раждане по чл.50, ал.6 от КСО - 15-дневен отпуск при раждане на дете, изплащан на бащите	21 656	360 593	12 089,3
Парични обезщетения за бременност и раждане по чл.50, ал.7 от КСО – след навършване на 6-месечна възраст на детето за остатъка до 410 дни			
Жени	4	277	8,3
Мъже	310	27 466	1 743,9
Парични обезщетения за бременност и раждане по чл.50а от КСО - обезщетение при неизползване на отпуска за бременност и раждане			
Жени	775	69 101	1 486,9
Мъже	2	163	2,4
Парични обезщетения за отглеждане на дете до 2 години по чл. 53 от КСО			
Жени	71 982	8 463 593	154 264,6
Мъже	713	76 516	1 389,9
Парични обезщетения за отглеждане на дете до 2 години по чл. 54 от КСО - обезщетение при неизползване на допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст			
Жени	15 116	1 164 734	10 576,0
Мъже	22	1 722	9,1

[3] Данните за изплатените суми са от поддържаната от НОИ информационна система за изплащаните обезщетения и помощи по чл. 33, ал. 5, т.7 от КСО към 31.01.2021 г. и не е задължително да съвпадат с информацията за размера на разходите от Касовия отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО за 2020 г.

Обезщетения при осиновяване на дете до 5-годишна възраст - по чл.53в от КСО			
Жени	547	73 302	3 135,3
Мъже	5	294	11,9
Парични обезщетения по чл.53г от КСО - обезщетение при неизползване на отпуска при осиновяване			
Жени	74	5 279	157,0
Мъже	0	0	0

През 2020 г. средномесечният брой на лицата с право на парично обезщетение за безработица е бил 104 028 души, в т.ч. 43 140 (41,5%) мъже и 60 888(58,5%) жени.

За периода 01.01.2020 г. - 31.12.2020 г. и съгласно своята компетенция **Агенцията за хората с увреждания (АХУ)** е осъществила изпълнението на дейности по мярка по т.8, мярка по т. 9 и мярка по т.10 от Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2019 г.- 2020 г. както следва:

1. По **мярка по т. 8** „Насърчаване на работодатели за осигуряване на равен достъп при наемане на жени и мъже с трайни увреждания в обичайна работна среда по Националната програма за заетост на хората с увреждания за осигуряване на достъп, приспособяване и оборудване на работно място, квалификация и преквалификация, съответно обучение за професионално и служебно развитие“ 35 жени с трайни увреждания са наети от работодатели, които са реализирали проекти, финансирани по Национална програма за заетост на хората с увреждания (чл.44 от Закона за хората с увреждания) за осигуряване на достъп, приспособяване и оборудване на работно място за лица с трайни увреждания на АХУ. 27 работодатели са реализирали проекти по Национална програма за заетост на хората с увреждания.

2. По **мярка по т. 9** „Насърчаване на работодатели за осигуряване на равен достъп при наемане на жени и мъже с трайни увреждания в специализирана работна среда и центрове за защитена заетост за хора с трайни увреждания по програмите за активни политики на Агенция за хората с увреждания“ 14 жени с трайни увреждания са наети при разкриване на нови работни места по финансирани проекти за заетост на хората с увреждания в специализирана работна среда (чл. 49 от Закона за хората с увреждания). 7 жени с множество трайни увреждания са обхванати в дейностите по защитена заетост при финансиран проект за създаване на центрове за защитена заетост за хората с множество трайни увреждания (чл.51 от Закона за хората с увреждания). 14 работодатели от специализирана работна среда и един работодател от защитена работна среда са реализирали проекти за разкриване на работни места по програмите за активни политики на АХУ.

3. По **мярка по т. 10** „Насърчаване на жени с трайни увреждания(предприемачи) за активно участие по програмата за стартиране на самостоятелна стопанска дейност на Агенция за хората с увреждания“ 8 жени с трайни увреждания са стартирали самостоятелна стопанска дейност, чрез финансирани проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност (чл.46 от Закона за хората с увреждания). 17 жени са участвали в програмата за стартиране на самостоятелна стопанска дейност.

При изпълнението на дейностите по трите мерки не са идентифицирани рискове за неизпълнение. Реализирани са в рамките на бюджета на АХУ за изпълнение на програмите за интеграция на хората с увреждания.

В рамките на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ се изпълнява операция „Родители в заетост“ с бюджет от 75 млн. лв. Целта й е осигуряване на по-доброто съвместяване на професионалния с личния живот на родителите с малки деца и предоставяне на заетост на безработни лица, чрез осигуряване на възможности за полагане на грижи за отглеждане на деца. Изпълнението на процедурата: над 4 800 подадени заявления от родители и одобрени над 8 хил. безработни и неактивни лица за включване по заложените дейности. До 26.03.2021 г. са подписани общо 6 865 тристранни споразумения на обща стойност 69 970 247.13 лева.

Приоритетни направления за действия на **Държавната агенция за бежанците (ДАБ)** при МС са насочени към подобряване на информираността на търсещите закрила, с цел превенция на нарушаване на основните човешки права. Социалните експертите от ДАБ при МС регулярно провеждат информационни сесии и индивидуални консултации с търсещите закрила относно техните права и задължения, достъп до здравеопазване, образование и до пазара на труда, културна ориентация и др. По време на информационните сесии се акцентира и върху проблематиката, свързана с равнопоставеността на жените и мъжете. Обръща се допълнително внимание относно правото на достъп на представителите и на двата пола до всички сфери на социално-културния живот, вкл. трудова заетост. Сесии се организират и с получили международна закрила лица, на които предстои да напуснат ТП на агенцията, с цел запознаване с техните права и задължения съобразно придобития статут.

ДАБ при МС издава служебни бележки, удостоверяващи правото на достъп до пазара на труд, ако производството не приключи до три месеца от подаването на молбата за международна закрила поради независещи от него причини (чл.29, чл. 3 от ЗУБ).

През 2020 г., в условията на извънредна епидемична обстановка, експертите са оказали съдействие за включване в пазара на труда на 48 лица, търсещи международна закрила. През годината петима работодатели са заявили желание пред ДАБ при МС за наемане на търсещи закрила чужденци и офертните предложения са представени на настанените лица по време на информационни сесии.

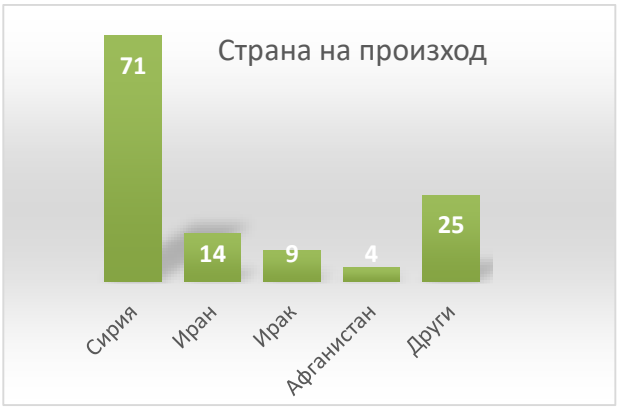

Получената от **Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“** информация пояснява, че с цел гарантиране на равните възможности и достъп до пазара на труда и реализацията на него на мъжете и жените нормативната база, действаща в Република България, не прави разлика по признак „пол“ между работещите, освен в специфични случаи на защита на жени по време на бременност, раждане и полагане на грижи за малки деца.

Гаранции за равен достъп и възможности за мъжете и жените на пазара на труда са заложени и в разпоредбата на чл.23 от Закона за насърчаване на заетостта, според която при обявяване на работните места работодателите нямат право да определят условия по признак пол, възраст, народност, етническа принадлежност и здравно състояние. Изключения се допускат само по отношение на пол, възраст и намалена работоспособност, когато вследствие на естеството на работа полът, съответно възрастта или здравословното състояние, представлява съществен елемент от нея.

Министерството на земеделието, храните и горите (МЗХГ) продължава да развива политиката за равнопоставеност на жените и мъжете и недопускане на дискриминация по признак пол и през 2020 година. Един от показателите за все по голямата роля на жените в управлението на политиките в МЗХГ е съотношението на жените и мъжете - висши държавни служители, което към 31.12.2020 г. е следното: висши държавни служители (главен секретар и директори на дирекции) - 18 жени и 10 мъже, началници на отдели - 33 жени и 19 мъже. В сравнение с предходните няколко години се отбелязва ръст на броя на жените на ръководни позиции в МЗХГ.

В изпълнение на настоящата приоритетна област на електронната страница на МЗХГ своевременно се публикува информация за Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. (ПРСР 2014-2020 г.), така че бенефициентите – жени и мъже да имат равен и своевременен достъп. Разделът на ПРСР се поддържа в актуално състояние, като към 31.12.2020 г. публикуваните информации относно насоките за кандидатстване по мерките и подмерките на ПРСР 2014-2020 г., заповеди, доклади, разяснения по насоките за кандидатстване, отговори на постъпили въпроси, работни графици, наредби, документи на Комитета за наблюдение на ПРСР, документи за ВОМР и други са над 160 броя.

По данни на Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ), предоставяща консултантски услуги, обучения, актуална информация и техническа помощ на земеделските стопани за осъществяване на ефективно и конкурентно земеделие в Република България, общо проведените през 2020 г. информационни мероприятия, свързани с Програмата за развитие на селските райони са 652 броя, а броя на участниците е 7 747 (няма налични данни за разделение по мъже и жени), от които:

- 170 броя информационни мероприятия проведени от НССЗ с 6 279 участници;
- 482 бр. изнесени приемни по населени места с 1 468 участници;

Утвърдената численост на персонала в организационните структури и административни звена в **Министерството на образованието и науката (МОН)** към 31.12.2020 г. е 381 щатни бройки. Към същата дата заетите щатни бройки са 339, като от тях 258 са заети от жени и 81 от мъже.

Нормативните документи, както и всички утвърдени вътрешни правила в областта на човешките ресурси в МОН не създават предпоставки за неравнопоставеност на жените и мъжете.

Съгласно разпоредбата на чл. 4 от Закона за висшето образование във висшето образование не се допускат привилегии и ограничения, свързани с възраст, раса, народност, етническа принадлежност, пол, социален произход, политически възгледи и вероизповедание, с изключение на случаите, изрично посочени в Правилника за дейността на висшето училище в съответствие с особеностите на обучението и бъдещата професия.

По информация на **Министерството на туризма (МТ)** икономическата дейност „Хотелиерство и ресторантьорство" е една от дейностите, при която броят на заетите жени традиционно е по-висок спрямо броя на заетите мъже. Въпреки пандемията от COVID-19, не се наблюдава съществена промяна в структурата на заетите по пол в подотрасъла.

По данни на Националния статистически институт през 2020 г. делът на заетите жени в „Хотелиерство и ресторантьорство" е 62,1%, а делът на заетите мъже е 37,9%. Забелязва се намаление на процента на заетите мъже и увеличение на процента на заетите жени в сравнение с данните за 2019 г.

Заетите мъже и жени в хотелиерство и ресторантьорство в България през 2019 г. и 2020 г. дял в %

	Мъже	**Жени**	**Общо**
2019 г.	38,7%	61,3%	100%
2020 г.	37,9%	62,1%	100%

През октомври 2019 г. Министерство на туризма въведе Единната система за туристическа информация, която предоставя възможност за получаване на данни за броя на българските туристи по пол.

Съгласно получените неокончателни резултати през 2020 г. малко над 54% от всички български туристи в местата за настаняване в страната са мъже, а малко под 46% от българските туристи в местата за настаняване са жени.

Може да се приеме, че очертания дисбаланс в национален план не е голям и в известна степен се дължи на влиянието на пандемията върху броя и структурата на туристическите пътувания в страната.

Същевременно в някои дестинации се наблюдава по-силен дисбаланс в броя на туристите по пол. Например в местата за настаняване в Столична община по неокончателни данни през 2020 г. над 6596 от българските туристи на възраст между 30 и 59 г. са мъже и съответно под 3594 от българските туристи в същата възрастова група са жени. Може да се формулира хипотезата, че този дисбаланс вероятно е свързан не само с влиянието на пандемията, но и с различната честота на пътувания на мъжете и жените в определени възрастови групи с цел бизнес туризъм.

Приоритетна област 2: Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите

Съгласно получената от **Националният осигурителен институт** информация в резултат на проведената през 2015 г. реформа на пенсионната система, възрастта за пенсиониране и продължителността на трудовия живот придобиха още по-голяма тежест по отношение на адекватността на пенсиите. Промените, сред които създаването на по-тясна връзка между осигурителния доход и размера на пенсията, увеличаването на пенсионната възраст и ограничаването на ранното пенсиониране засилват значението на по-продължителния професионален живот с по-малко прекъсвания при определяне на правото и размера на пенсията. Същевременно разликата в продължителността на трудовия живот между жените и мъжете все още е значителна и жените участват на пазара на труда по-малко от мъжете.

Еднаквите възрасти за пенсиониране на жените и мъжете са важен елемент за преодоляване на разликата по пол в размерите на пенсиите. В Кодекса за социално осигуряване е предвидено изравняването на възрастта за пенсиониране да стане през 2037 г. при достигане на 65-годишна възраст за мъжете и жените.

През 2020 г. продължи повишаването на изискуемите възраст и осигурителен стаж при пенсиониране за всички категории труд:

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1 от КСО се повиши с един месец за мъжете до 64 години и 3 месеца и с два месеца за жените до 61 години и 6 месеца;
- Необходимата възраст за придобиване право за пенсия по чл. 68, ал.3 се повиши с 2 месеца до 66 години и 6 месеца за двата пола.
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца до 53 години и 6 месеца;
- Необходимият осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 2 от КСО се увеличи с 2 месеца и стана 38 години и 10 месеца за мъжете и 35 години и 10 месеца за жените.

С оглед подобряване на адекватността на пенсиите и повишаване на техните размери:

- Считано от 1 юли 2020 г., всички пенсии, свързани с трудова дейност, отпуснати до края на 2019 г., бяха осъвременени с 6,7 на сто по правилото на чл. 100, ал. 1 от КСО. Със същия процент бяха увеличени, също от 1 юли 2020 г., размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност.
- През 2020 г. процентът за всяка година осигурителен стаж в пенсионната формула се запази на достигнатото през 2019 г. ниво от 1,2 на сто.

През 2020 г. броят на пенсионерите с пенсии от държавното обществено осигуряване (средномесечно) е 2 123 017 души, от които 1 245 514 (58,7%) са жени и 877 503 (41,3%) са мъже.

Средният основен месечен размер на пенсиите за 2020 г. е 375,23 лв., като за мъжете стойността му е 460,75 лв., а за жените 314,97 лв., или средният основен месечен размер на пенсиите на жените е със 145,78 лв. по-нисък от този на мъжете.

Средните основни месечни размери на пенсиите по видове и по пол през 2020 г. са както следва:

1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст - общо[4]	**395,95 лв.**
Жени	336,11 лв.
Мъже	495,41 лв.
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване - общо[5]	**264,49 лв.**
Жени	249,16 лв.
Мъже	286,11 лв.
3. Пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест - общо	**277,36 лв.**
Жени	252,01 лв.
Мъже	299,59 лв.

През 2020 г. средният размер на изплатената пенсия за осигурителен стаж и възраст (чл. 68, чл. 68а, чл. 69б от КСО) е 465,33 лв. (мъже – 546,23 лв. и жени – 416,65 лв.).

Коефициентът на заместване на дохода от пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2020 г. е 43,5%. Стойностите на коефициента по пол са съответно: мъже – 49,3% и жени – 40,5%.

Средната продължителност на получаване на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст (3-та кат. труд) през 2020 г. е 27,6 години за жените и 22,2 години за мъжете.

Средният осигурителен доход през 2020 г. е в размер на 1 069,50 лв., като за мъжете размерът му е 1 108,76 лв., а за жените – 1 028,38 лв., или разликата е 7,8 % в полза на мъжете.

В дългосрочен план за постигането на по-малка разлика в пенсиите между жените и мъжете е необходимо да се осигурят повече възможности за заетост на жените. За да може пенсионната система да осигури адекватни и устойчиви пенсии, тя трябва да стимулира по-дългия трудов живот в съответствие с увеличаването на средната продължителност на живота. Това може да се осъществи чрез насърчаване на ученето през целия живот, осигуряване на безопасна и здравословна работна среда, поощряване на по-късното пенсиониране и прилагането на мерки за ограничаване на ранното напускане на пазара на труда, включително възможността пенсията да се съчетава с трудови доходи.

По информация на **Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“** според чл.243, ал.1 от Кодекса на труда (КТ) жените и мъжете имат право на равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд. Разпоредбата на чл.243, ал. 2 от КТ изрично въвежда законово изискване принципът за равно заплащане при еднакъв или равностоен труд на мъжа и жената да се прилага по отношение на всички плащания по трудово правоотношение. Съгласно чл.1, б. „а“ от Конвенция № 100 на МОТ, озаглавена „Равно заплащане“, терминът „заплащане“ за целите на Конвенцията включва обикновената, основната или минималната работна заплата и всички други възнаграждения, плащани пряко или косвено, в брой или в натура от работодателя на трудещия се за неговия труд.

Работодателите следва да прилагат еднакви критерии за оценка на целия персонал, споразуменията за възнагражденията трябва да са разбираеми и прозрачни, а прилаганите критерии следва да отчитат естеството и вида на работата и да не съдържат дискриминационни елементи.

Предвид обстоятелството, че трудовите възнаграждения се договарят индивидуално между работниците и служителите и работодателите, често се установява липса на информация относно индивидуализираната система за заплащане, прилагана от работодателя. Това създава предпоставки за увеличаване на различията в заплащането между служителите на сходни нива.

[4] Не са включени пенсиите за стаж и възраст по отменени закони, както и пенсиите от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“

[5] Не са включени пенсиите по отменени закони

Чл. 2 от Директива 75/117/ЕИО изрично предвижда задължение за държавите членки да въведат в националните си правни системи необходимите мерки, за да дадат възможност на всички работници или служители, които смятат, че са ощетени поради не прилагането на принципа за равностойно заплащане, да предявяват своите претенции по съдебен ред след евентуалното сезиране на други компетентни органи. Такава възможност е гарантирана в българското законодателство със Закона за защита от дискриминация (ЗЗДискр.), като Раздел I на глава П от ЗЗДискр. е посветен на защитата от дискриминация при упражняване на правото на труд. Разпоредбата на чл. 71, ал. 1 от ЗЗДискр предвижда, че извън случаите по раздел I на ЗЗДискр, всяко лице, чиито права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който да поиска установяване на нарушението, осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения или обезщетение за вреди.

В **Министерство на отбраната (МО)** се провеждат отраслови съвети при осъществяване сътрудничеството и взаимодействието със синдикалните организации. За 2020 г. е подписан Колективен трудов договор, в който няма разлики за жени и мъже в заплащането и доходите.

Продължава поддържането на ефективна система за адаптация на освободените от военна служба военнослужещи. Проведени са 36 информационни събития и са осигурени 831 информационни материали. МО покрива 70% от стойността на квалификационните курсове с максимален размер 500 лв. Без разлика в заплащането от възможността за квалификационен курс са 52 военнослужещи - 39 мъже и 13 жени са ползвали програмата. От дейността на МО за съдействие за устройване на работа са се възползвали 203 военнослужещи, по данни на Агенцията по заетостта (АЗ).

Приоритетна област 3: Насърчаване на равенство между жените и мъжете в процесите на вземане на решения

Съгласно предоставените от **Министерство на външните работи** (МВнР) статистически данни относно равнопоставеността на жените и мъжете съотношението на мъже и жени в МВнР към 31.12.2020 е както следва:

Таблица 1

Служители в МВнР - ЦУ и ДП	от тях жени	Служители в МВнР с дипл. ранг	от тях жени	Ген. директори и директори – ЦУ	от тях жени	Началници на отдели - ЦУ	от тях жени	Ръководители на ЗП	от тях жени
1247	**635**	**463**	**206**	**26**	**14**	**58**	**35**	**78**	**21**

Таблица 2:

Брой жени и мъже, заемащи различни длъжности в международните и регионалните организации за 2020 г. (данните не обхващат всички МО):*	
На национално ниво - ЕС:	Командирован персонал към Мисии на ЕС по линия на ОПСО
	жени 7/ мъже 10
	Договорен международен и местен персонал към Мисии на ЕС по линия на ОПСО
	жени 17/ мъже 29
На национално ниво - ОССЕ:	Командирован персонал в полевите мисии на ОССЕ
	жени 11/ мъже 44
	Договорен международен и местен персонал в полевите мисии на ОССЕ
	жени 0/ мъже 2

В изпълнение на мярка 24 „Гарантиране на равни възможности за участието на жените и мъжете в процесите на вземане на решения в структурата на МОСВ“, Министерството на околната среда и водите (МОСВ) гарантира равните възможности за участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения в системата на МОСВ чрез подбора на управленския състав. Съгласно данните за 2020 г. служителите на ръководни позиции във ведомството са разпределени по признак „пол“, както следва:

- кабинет – 4 жени и 2-ма мъже;
- главен секретар – една жена;
- директори на дирекции в централната администрация – 16 жени и 3-ма мъже;
- директори на второстепенните разпоредители с бюджет – 11 жени и 12 мъже;
- общо за системата на МОСВ на позиции, отговорни за вземането на решения в сектор околна среда, са 32 жени и 17 мъже;

В основната щатна численост на **Министерството на регионалното развитие и благоустройството** (МРРБ) заетите щатни бройки са общо 536, от които 415 жени и 121 мъже. Ръководните длъжности, които се заемат от жени са общо 50 броя, от които: 13 висши ръководни длъжности (главен секретар, главен директор, директор и ръководител Инспекторат) и 37 ръководни длъжности (началник на отдел и началник на сектор). Ръководните длъжности, които се заемат от мъже са общо 16 броя, от които: 5 висши ръководни длъжности и 11 ръководни длъжности.

Държавната агенция за бежанците при МС (ДАБ при МС) създава необходимите условия за постигане на равнопоставеност на жените и мъжете при провеждането на дейности и при предоставяне на грижи и услуги за настанените чужденци в териториалните поделения на агенцията съобразно техните специфични потребности. Осигурен е равен достъп до здравни, социални, психологически грижи. Проведени са беседи с 1689 чужденци, търсещи международна закрила, относно техните права и задължения и информационни сесии на теми: здравни грижи, образование, трудова заетост, права и задължения на лица със статут, предпазни мерки срещу COVID-19. През отчетния период агенцията самостоятелно и в партньорство с неправителствени

и други организации продължава да насърчава инициативи между местните общности и настанените в ТП на ДАБ при МС. Провеждани са дейности съобразно интересите на момичета и жени - художествени ателиета, образователни и арт работилници, готварство, шеф и ръкоделие и др.

По отношение на здравеопазването представители на ДАБ при МС са оказвали съдействие на търсещите международна закрила, относно осигуряване на предвидените по закон достъп до безплатни медицински грижи и услуги. През 2020 г. записаните на личен лекар търсещи закрила чужденци са 1 208. Медицинските лица в здравните кабинети на ДАБ при МС са извършили общо 9 610 амбулаторни прегледа, от които 3 525 задължителни първични медицински прегледи при регистрация. Насочените за консултации към психолози и психиатри лица са 396.

На 8 септември 2020 г., по повод 20 години от приемането на Резолюция 1325 на Съвета за сигурност на ООН се проведе дискусия „20 години — жените, мирът и сигурността" организирана от Народното събрание на Република България и ръководена от председателя на Народното събрание. Инициативата беше продиктувана от негативно публично изказване на български депутат относно участието на жени военнослужещи във въоръжените сили на страната. **Министерство на отбраната** съвместно със Сдружението на жените военнослужещи (СЖВ) създаде организация за участието на жени и мъже военнослужещи от военни формирования от цялата страна в мероприятието, съобразено с противоепидемичните мерки. В събитието активно се включиха и представители на Министерство на вътрешните работи.

Министерство на отбраната обобщава информация и база данни, за жени и мъже, по възраст, от системата на отбраната съвместно със структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, основните военни формирования от Българската армия и в партньорство със Сдружение на жените военнослужещи. Основните професионално конкретни въпроси са от въпросник на Комитета на НАТО по равнопоставеността на жените и мъжете. Националният доклад се предоставя на НАТО за анализ и след обобщаване на националните доклади от всички държави-членки на Алианса се публикува на официалната web-страница на НАТО. В доклада на НАТО, на доброволен принцип, се включват и държави-партньори на организацията. Същата информация се публикува и на официалната web-страница на МО. В допълнение, МО предоставя обобщена информация от системата на отбраната за нуждите на държавни ведомства при подготовка на международни и национални доклади свързани с международния дневен ред за жените, мира и сигурността и равнопоставеността на жените и мъжете. В годишните анализи на МО се проследяват тенденциите на развитие през изминалата година с ясни и точни показатели за военнослужещите, данни за жени и мъже в различните военни звания и нива на управление и командване и др. Според предварителния анализ за 2020 г. участието на жените военнослужещи е 16,8% спрямо 83,2% за мъжете военнослужещи. Отчита се значителен интерес, и при жените и при мъжете, към военната професия през изминалата 2020 г. с нарастване на кандидатите за военна служба до три пъти повече в сравнение с 2019 г.

През 2020 година стартира провеждането на социално-психологическо изследване в МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия. Решението беше продиктувано от необходимостта за емпиричен запас от данни, които да дадат възможност за установяване, систематизиране и анализиране на фактите от значение за професионалната удовлетвореност и успешната професионална реализация във Въоръжените сили на Република България.

Приоритетна област 4: Борба с насилието, основано на пола и защита и подкрепа за жертвите

В **Министерство на отбраната (МО)** нулевата толерантност към прояви на насилие във всичките му форми е основна политика. Разкрита е и продължава да функционира гореща телефонна линия за сигнали, жалби и оплаквания от структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия. На официалната интернет страницата на МО, са посочени телефони и електронна поща за приемане на съответните сигнали, жалби или оплаквания. Военнослужещите и служителите в МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия могат да се обърнат към Служба „Военна полиция“ или към Главния инспектор на Министерство на отбраната за неразрешен от началниците/командирите им проблемен въпрос, за неспазване на международното и българско законодателство, осъществено вербално и невербално насилие на работното място, нерегламентирани прояви и др.

В изпълнение на приоритетна област 4 в **Министерство на правосъдието** са предприети следните законодателни и институционални мерки:

1.Законодателни мерки:

1.1. Драстичното нарастване на случаите на домашно насилие, особено през периода на пандемията от началото на 2020 г., показа необходимостта от предприемане на ефективни мерки, включително и промени в нормативната уредба, с които да се предотвратяват случаите на домашно насилие и да се осигури по-ефективна защита на пострадалите.

В тази връзка през 2020 г. работна група към МП изготви проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашно насилие (ЗИД на ЗЗДН). Причините, които наложиха изготвянето на проекта на ЗИД на ЗЗДН, бяха продиктувани от необходимостта за отстраняване на слабости и пропуски в действащата нормативна база, както и изпълнение на препоръките на Европейската комисия и на различни контролни и мониторингови механизми по конвенции на ООН в областта на правата на човека, имащи отношение към проблемите на насилието над жени, и привеждането на българското законодателство в съответствие с европейските законодателни практики и международните стандарти в тази област. С предложените изменения и допълнения в ЗИД на ЗЗДН се взеха предвид и заложените мерки в Националната програма за превенция и защита от домашното насилие за 2019 г., приета с Решение № 5 на Министерския съвет от 10 януари 2019 г., и Националната програма за превенция и защита от домашното насилие за 2020 г., приета с Решение № 238 на Министерския съвет от 9 април 2020 г.

Предвид факта, че Националната програма за превенция и защита от домашното насилие за 2020 г., приета с Решение № 238 на Министерския съвет от 9 април 2020 г., предвижда създаване на Национална комисия за борба с домашното насилие, в първоначалния изготвен вариант на проект на ЗИД на ЗЗДН е регламентирано създаване на държавен орган, юридическо лице, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към МС с щатна численост 25 служителя. Още на етап предварително съгласуване на финансовата обосновка към законопроекта (месец август 2020 г.) е получен отказ от страна на главния секретар на Министерския съвет с мотив, че създаването на нова администрация поставя въпроси, свързани със законовата забрана за увеличаването на числеността на държавната администрация и с бюджетното осигуряване на дейността. Становището е, че създаването на нов орган, второстепенен разпоредител с бюджета по бюджета на Министерския съвет, не е заложено в проекта на Закон за държавния бюджет за 2021 г., поради което се прави препоръка законопроектът да се внесе за предварително одобрение от Съвета за административната реформа (САР).

На свое заседание, проведено на 18 декември 2020 г., Съветът за административна реформа разгледа проекта на ЗИД на ЗЗДН и взе решение да подкрепи създаването на нов държавен орган – Национална комисия за превенция и защита от домашно насилие, като се регламентира, че дейността на Националната комисия ще бъде осигурявана от координационно звено, без да се създава нова администрация. В съответствие с решението на САР в първоначалния проект на ЗИД на ЗЗДН бяха направени съответни корекции, според които Комисията не е отделно юридическо лице и при осъществяване на своята дейност ще се подпомага от координационно звено, което се състои от държавни служители, определени от ръководителите на структурите, включени в състава на Националната комисия. Предвидено бе дейността на Националната комисия да се осигурява организационно от Министерството на вътрешните работи. Във връзка с предвиждания Централен регистър за случаите на домашно насилие и с цел да се избегне дублиране на информационни масиви, бе съобразено, че повечето сигнали за насилие постъпват през системата за спешни повиквания с единен европейски номер 112, т.е. това най-често е входната точка, от която трябва да се разгъне действието на координационния механизъм. Отчете се също така и обстоятелството, че дирекция „Комуникационни и информационни технологии“ в МВР има достатъчно административен и технически капацитет да създаде и поддържа новия регистър, предвиден в ЗИД на ЗЗДН. Избраният подход бе подкрепен от Съвета за административната реформа на негово заседание, проведено на 18 декември 2020 г.

Проектът на ЗИД на ЗЗДН бе публикуван за обществени консултации в периода от 13.01.2021 г. до 27.01.2021 г.

Основните положения в публикувания за обществено обсъждане законопроект са следните:

- Разширяване на кръга на лицата, пострадали от домашно насилие, които могат да търсят защита по реда на ЗЗДН

Към лицата, които могат да потърсят защита по реда на закона, се предлага да бъдат включени и бременни жени, както и лице, пострадало от домашно насилие, извършено от лице, което е съпруг или бивш съпруг на родителя.

- Увеличаване на мерките за защита от домашното насилие, които могат да се налагат от компетентните органи

Предлага се въвеждане на следните нови мерки за защита от домашното насилие:

- забрана на извършителя да осъществява контакт с пострадалия под каквато и да е форма, включително по телефон, чрез електронна или обикновена поща и факс, както и чрез всякакви други средства и системи за комуникация;
- насочване на пострадалите деца към специализирани услуги за защита на деца, жертви или свидетели на насилие;
- задължаване на извършителя да посещава програма за лечение на зависимости в случаите, в които е установено, че употребява наркотични или психоактивни/психотропни/ вещества, алкохол или друго упойващо вещество или друг вид зависимости;
- забрана за издаване на разрешение за придобиване, съхранение, носене и употреба на взривни вещества, на оръжия, на боеприпаси и на пиротехнически изделия по Закона за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия или прекратяване на валидността на издадено разрешение за срок, определен от съда.

- Разширяване на кръга на лицата, които могат да инициират образуване на производство пред съда по издаване на заповед за защита

Освен разширяването на кръга на пострадалите лица, които могат да потърсят защита по реда на ЗЗДН, се предвижда производството да може да се образува и по искане на прокурора, което представлява допълнителна гаранция за защита на правата на пострадалите.

- Създаване на национален орган за координация, мониторинг и оценка на политиките и мерките за предотвратяване на домашното насилие и подобряване на

взаимодействието между различните държавни органи и организациите, които имат отношение към проблема

Законопроектът предвижда създаването на Национална комисия за превенция и защита от домашното насилие като специализиран постоянно действащ колегиален орган за осъществяване на държавната политика по превенция и защита от домашното насилие. Предвидено е Комисията да е разположена в сграда на Министерството на вътрешните работи.

Председател на Националната комисия ще бъде заместник министър-председател, определен от Министерския съвет. В състава на комисията ще се включват заместник-министър на вътрешните работи, заместник-министър на труда и социалната политика, заместник-министър на правосъдието, заместник-министър на външните работи, заместник-министър на здравеопазването, заместник-министър на образованието и науката, заместник- министър на младежта и спорта, заместник-председател на Държавната агенция за закрила на детето, заместник-изпълнителен директор на Агенцията за социално подпомагане, определени от съответните министри и председатели, и изпълнителен директор на Агенцията за качеството на социалните услуги. В състава на Националната комисия ще се включват определени от председателя на Върховния касационен съд и главния прокурор техни заместници. Посредством така определените състав и ръководство на комисията се гарантират както ангажираността на всички държавни органи на най-високо ниво с противодействието на домашното насилие, така и ефективността на работата на новосъздадения орган.

В заседанията на Националната комисия ще могат да участват омбудсманът на Република България, народни представители, представители на Националното сдружение на общините в Република България, на юридически лица с нестопанска цел, регистрирани за осъществяване на обществеополезна дейност, и международни организации с представителства в страната, които извършват дейност по превенция и защита от домашно насилие, ръководители на други държавни органи, представители на органи на местното самоуправление и местната администрация, на професионални и граждански организации, други длъжностни лица и експерти. По този начин се обезпечава и ефективното участие на гражданското общество в борбата срещу домашното насилие.

Предвижда се при осъществяване на своята дейност Националната комисия да се подпомага от координационно звено, което да се състои от държавни служители, командировани по реда на чл. 86а от Закона за държавния служител, от ръководителите на структурите, включени в състава на Националната комисия. Предимствата на този подход са: икономия на държавния бюджет и административен капацитет без да се нарушава административният борд и да се създава обща администрация, осигуряване на непрекъсната връзка и актуален обмен на информация с компетентните институции с функции в областта, повишаване на знанията и уменията в тази област на политика, гъвкавост за ангажираните администрации при командироването на служители. Предвижда се дейността на Националната комисия да се осигурява организационно от Министерството на вътрешните работи. Основните правомощия на Националната комисия са свързани със:

- определяне на приоритетите в политиките в областта на превенцията и защитата от домашното насилие на пострадалите лица;
- осъществяване на координация, мониторинг и оценка по отношение на изпълнението на политиките и мерките в областта на превенцията и защитата от домашното насилие;
- разработване на Координационен механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие и го представя за приемане от Министерския съвет, организира и координира взаимодействието между отделните ведомства и организации по прилагането на закона, следи за ефективното функциониране на Координационния механизъм и дава указания по прилагането му;

- разработване на Национална програма за превенция и защита от домашното насилие въз основа на определените приоритетни дейности за финансиране и я внася за приемане от Министерския съвет като прави предложения за актуализирането ѝ при необходимост;

- изискване и получаване на информация от други държавни органи, физически и юридически лица, както и от неправителствени организации, които имат отношение към превенцията и защитата от домашното насилие;

- създаване и поддържане на национална база данни, свързани със случаите на насилие и списък на лицензираните доставчици на социални услуги и юридическите лица, регистрирани по Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, които осъществяват дейности по превенция и защита от домашното насилие при спазване на изискванията на Закона за защита на личните данни;

- обобщаване и анализиране на резултатите от изпълнението на политиките в областта на превенцията и защитата от домашното насилие и отправяне на предложение за мерки за повишаване на тяхната ефективност;

- публикуване и разпространяване на статистическа информация във връзка с домашното насилие при спазване на изискванията на Закона за статистиката;

- организиране провеждането на информационни, разяснителни и образователни кампании за лица от рисковите групи;

- разработване и актуализиране на проекти на стратегии, програми и планове в областта на превенцията и защитата от домашното насилие и мониторинг и отчитане на тяхното изпълнение;

- отправяне на предложения за изменение на действащи и за приемане на нови нормативни актове в областта на превенцията и защитата от домашното насилие;

- осъществяване на международно сътрудничество с международни организации с дейност в сферата на превенцията и защитата от домашното насилие;

- финансиране след извършена процедура по подбор дейностите, заложени в Националната програма за превенция и защита от домашното насилие във връзка с програми за превенция и специализирани услуги за защита от домашно насилие и мониторинг за тяхното изпълнение;

- изграждане и поддържане на денонощна телефонна линия за подкрепа и насочване на пострадали от домашно насилие с национално покритие за информиране, консултиране и помощ на пострадалите от домашно насилие, чието функциониране се урежда с правилника за прилагане на закона.

- Създаване на координационен механизъм, който да предвиди ясни правила за действие и координация между компетентните органи и организации, като по този начин се гарантира надеждна, навременна и адекватна защита на лицата, претърпели насилие
- Създаване на база данни и системно събиране на статистически информация за домашно насилие

Предвижда се към Националната комисия да бъде създаден Централен регистър за случаите на домашно насилие, осъществени на територията на страната, или по отношение на български граждани, които са потърсили помощ и подкрепа. Централният регистър ще съдържа база данни за: актовете на домашно насилие; данни за пострадалите лица и извършителите и взаимоотношения между тях; вид насилие – физическо, психическо, сексуално, емоционално, икономическо, ограничаване на права и др.; продължителност на насилието; причинени вреди на пострадалото лице; история на насилието в отношенията; подадени молби за издаване на заповед за защита или искания на прокурора за образуване на производство по ЗЗДН; наложени мерки по ЗЗДН, Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за закрила на детето и Закона за социалните услуги; физически лица и юридически лица, доставчици на социални услуги, които осъществяват дейности по превенция и защита от домашното насилие. Информацията, подлежаща на вписване в Централния регистър, редът за събиране и

представяне на информацията, организацията и функционирането на регистъра, както и частта от информацията, която е публична, ще се определят с наредба, приета от Министерския съвет.

- Регламентиране на програми за превенция и защита и на специализирани услуги, осигуряващи закрила от периода на извършване на домашното насилие до пълното възстановяване на пострадалите и социалното им включване в обществото

Съгласно законопроекта със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година по бюджета на националната комисия се определят средства за финансиране на проекти на доставчици на социални услуги, при условие, че те осъществяват дейности по ЗЗДН, за разработване и изпълнение на:

- програми за превенция от домашно насилие, които се отнасят до: подготовка и одобряване на програми в учебни заведения; програми за работа с органите на съдебната власт и с органите на Министерството на вътрешните работи; мониторинг на прилагането на закона; провеждане на семинари и конференции; издания и публикации;
- програми за предоставяне на помощ на лица, пострадали от домашно насилие, които включват: социално, психологическо и правно консултиране и специализирани програми за възстановяване и закрила на лица или деца, жертви на насилие или свидетели; насочване към други необходими специалисти и интердисциплинарни консултации, както и към социални услуги за лица, пострадали от домашно насилие; обучение на лицата, които извършват защитата по закона; специализирани програми, посещавани от лица, които са извършили домашно насилие, и които включват социални и психологически консултации.

Предвижда се на лице, пострадало от домашно насилие, да се предоставят следните специализирани услуги за защита по смисъла на ЗИД на ЗЗДН:

- консултиране на денонощна безплатна телефонна линия;
- консултиране в консултативен център за пострадали от домашно насилие;
- настаняване в кризисен център за пострадали от домашно насилие;
- настаняване в подслон (защитено жилище) за пострадали от домашно насилие за настаняване след шестия месец от инцидента.

Денонощната телефонна линия е дефинирана като специализирана телефонна линия за подкрепа и насочване на пострадали от домашно насилие.

Консултативен център ще бъде комплекс от интердисциплинарни специализирани услуги за лица, пострадали от домашно насилие, които се предоставят по програми за психологическо, социално и правно консултиране, който осигурява подкрепа за пострадалите едновременно с или след ползване на други специализирани услуги.

Кризисен център ще представлява комплекс от специализирани услуги за лица, пострадали от домашно насилие, които се предоставят за срок до шест месеца и са насочени към оказване на индивидуална подкрепа за задоволяване на ежедневните потребности, правно консултиране или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса, включително чрез мобилни екипи за кризисна интервенция и спешно настаняване.

Подслон (защитено жилище) ще бъде специализирана услуга за лица и/или техните деца, пострадали от домашно насилие след шестия месец от инцидента, която се състои в осигуряването на защитено място за живеене с преференциални режийни разходи и регулярна социална подкрепа. Ползването на тази услуга не изключва ползване и други услуги в общността.

Специализираните услуги ще се предоставят безвъзмездно на пострадалите от домашно насилие. Услугите ще се предоставят независимо дали пострадалите са изразили съгласие да сътрудничат за разкриване на извършителя на насилието. При ползване на специализирана услуга по реда на ЗЗДН на пострадалите от домашно

насилие ще се предоставя подходяща и навременна писмена информация на разбираем за тях език.

Лице, извършило домашно насилие, ще се насочва към специализирана програма за преодоляване на агресията и справяне с гнева, която се заплаща от него. Програмата може да бъде част от специализирана услуга или да се предоставя самостоятелно.

- Оптимизиране и усъвършенстване на съдебното производство за налагане на мерки за защита от домашното насилие в посока на бързина, ефективно правоприлагане и създаване на гаранции за защита на интереса на пострадалите лица

Законопроектът предвижда увеличаване на срока за подаване на молба за защита от домашното насилие от един месец, каквато е досегашната уредба, на три месеца от акта на домашно насилие. По изключение, ако обективни причини налагат това, молбата може да се подаде в срок до 6 месеца от акта на домашно насилие. По този начин се цели преодоляване на първоначалния психологически шок и самозатваряне на жертвите на домашното насилие, които често ги обезкуражават от подаване на молба за защита.

Предвижда се в заседанието за разглеждане на молбата съдът да пристъпва към събиране на доказателствата и дава ход на устните състезания без да приканва страните към спогодба или да ги напътва към медиация. Това е необходимо, за да се избегне травматизиращото за пострадалия от домашното насилие поставяне в съприкосновение с извършителя.

На следващо място се предвижда при разглеждане на делото и постановяване на решението съдът да взема предвид и актовете на насилие, извършени преди срока за подаване на молба за защита, ако има доказателства за тях, с цел индивидуализация на мерките за защита.

Ако до приключване на съдебното дирене в първоинстанционното производство ответникът извърши нов акт на домашно насилие спрямо молителя, последният ще може да предяви допълнителна молба за защита, която съдът разглежда в рамките на образуваното производство. По този начин се избягва обременителната за пострадалия и неоправдана от гледна точка на принципа за процесуална икономия и на житейската логика необходимост да инициира образуването на няколко отделни производства по ЗЗДН.

Изрично се предвижда, че когато в хода на производството се установят данни за престъпление от общ характер, преписи от материалите, съдържащи тези данни, ще се изпращат до съответната прокуратура. По този начин се обезпечава преследването по наказателноправен ред на тези случаи на домашно насилие, които престъпление по смисъла на Наказателния кодекс.

Въвежда се глоба в размер от 400 до 1500 лева в случаите на последващо извършване на домашно насилие. Съгласно действащата разпоредба на чл. 5, ал. 4 ЗЗДН във всички случаи съдът с решението, с което уважава молбата за защита, налага на извършителя и глоба в размер от 200 до 1000 лв. Въвеждането на глоба в случаите на повторно и последващо извършване на домашно насилие е оправдано с оглед на липсата на възпиращ и поправителен ефект на първоначално наложената глоба.

- Дефиниране на понятията „икономическо насилие“, „психическо насилие“ и „фактическо съжителство на съпружески начала“ с цел обхващане и закрила от всички форми на домашното насилие

Предлагат се дефиниции на понятията „икономическо насилие“, „психическо насилие“ и „фактическо съжителство на съпружески начала“ с цел обхващане и закрила от всички форми на домашното насилие.

- Изменения в разпоредбите Наказателния кодекс, криминализиращи домашното насилие

В духа на препоръките на Комитета за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените към Република България се предлагат и нормативни изменения в посока на премахване на изискването за системност в дефиницията за престъпления, извършени в условията на домашно насилие в

Наказателния кодекс; изрично криминализиране на изнасилването в брака и криминализиране на всички форми на икономическо и психическо домашно насилие.

Очакваните резултати от проекта на ЗИД на ЗЗДН са:

- Надграждане на нормативната уредба на противодействието на домашното насилие и повишаване на ефективността ѝ;
- Изпълнение на международните стандарти в тази област, вкл. и препоръки на Европейската комисия и различни контролни и мониторингови механизми по конвенции на ООН в областта на правата на човека и имащи отношение към проблемите на насилието над жени, в частност домашното насилие;
- Осигуряване на бърза, ефективна и адекватна защита и подкрепа на пострадалите от домашно насилие лица и ефективно прилагане на мерките за защита правата на жертвите на насилие.

Съгласно информацията предоставена от Министерство на правосъдието в хода на съгласувателна процедура по реда на чл. 32, ал. 1 от УПМСНА Министерството на фининсате **отказва да одобри финансовата обосновка**[6], като в мотивите за това подчертава, че след като Националната комисия не е юридическо лице, тя не може да извършва редица дейности, които не съответстват на логиката и философията на Закона за публичните финанси, а това предполага съответно преразглеждане и прецезиране на предложените текстове, касаещи функцията на комисията, свързани с разпореждане с бюджет. Такива функции са например: финансирането на дейностите, заложени в Националната програма за превенция и защита от домашното насилие във връзка с програми за превенция и специализирани услуги за защита от домашното насилие; изграждането и поддържането на денонощна телефона линия за подкрепа и и насочване на пострадали от домашно насилие; изграждането на централен регистър за случаите на домашно насилие.

В становището на Министерството на финансите се сочи. че по принцип няма пречка на комисията да бъдат възложени такива дейности, но финансирането на същите следва да се осъществява чрез бюджета на съответната бюджетна организация, **в случая чрез бюджета на Министерския съвет**. Аналогични становища са изказали Министерството на образованието и науката и Министерството на здравеопазването.

Във връзка със становището на Министерството на финансите за статута на Комисията и с цел запазване на функциите по финансирането на дейностите, свързани с програмите за превенция и специализираните услуги за защита от домашното насилие, изграждането и поддържането на денонощна телефонна линия, изграждането на регистър за случаите на домашно насилие, отново е направена промяна в законопроекта. Според последната редакция е възприето, че Националната комисия за превенция и

[6] Министерството на финансите (МФ) съобщава, че е изразило официално становище по повод постъпилият за съгласуване на проект на Решение на Министерския съвет за одобряване на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие и материали към него. МФ в своето становище изразява принципно съгласие да се направят необходимите промени в законодателството, но отправя бележки и предложения, свързани с бюджетни въпроси, въпроси по държавните помощи, създаването и структурирането на Националната комисия за превенция и защита от домашното насилие, които счита че следва да бъдат разгледани и взети предвид. МФ предлага да бъде посочено, че с проекта на акт се предвижда прехвърлянето на дейности и съответните разходи за тях от бюджета на МП по бюджета на МС; че комисията не следва да бъде посочвана като второстепенен разпоредител с бюджет във финансовата обосновка; статута и правомощията на националната комисия, респ. финансирането на съответните дейности, следва да бъде приведена в съответствие с логиката и философията на Закона за публичните финанси, което предполага съответно преразглеждане и прецизиране на предложените текстове, касаещи функциите на националната комисия; обръща внимание, че в случай, че се предвижда финансиране на проекти освен на доставчици на социални услуги и на някои от останалите оправомощени да работят за превенция и защита на лицата, пострадали от домашно насилие, следва да има съответствие с правилата за държавните помощи; необходимо съблюдаването на правилата по държавните помощи; и изготвената финансова обосновка съгласно приложение 2.1 към чл. 35, ал. 1, т. 4, буква „а“ от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, следва да бъде подписана и от главния секретар на МС.

защита от домашно насилие ще бъде юридическо лице, второстепенен разпоредител с бюджет към Министерския съвет. Остава неразрешен въпросът с администрацията на този орган. По мнение на Министерство на правосъдието следва да има такава. Впоследствие в хода на съгласувателната процедура също така е възприето организационното осигуряване на Националната комисия да се осъществява съвместно от Министерството на вътрешните работи и Министерството на правосъдието.

В хода на съгласувателната процедура има постъпили многобройни бележки, възражения, коментари и предложения по законопроекта. Те са насочени срещу въведената дефиниция за фактическо съжителство на съпружески начала. Има бележки и срещу дефинициите за икономическо и психическо насилие. Твърди се, че в проекта не е уреден и въпросът с родителското отчуждение. Има становища от Върховния касационен съд и Софийски градски съд, в които се сочи, че с отпадането на изискването за системност ще се заличи разликата между административно нарушение и престъпление и това ще затрудни практическото прилагане на закона. На 26.01.2021 г. под егидата на Омбудсмана на РБ е организирана и проведена онлайн дискусия — обсъждане на законопроекта. В нея взеха участие над 100 участника, които също изразиха бележки и направиха предложения в тази насока.

Предвид постъпилите бележки и предложения, както относно направените предложения за изменение и допълнение на ЗЗДН, така и относно теми, които не са били предмет на изменение, ще се наложи отразените бележки да бъдат разгледани повторно от работната група и да подлежат на повторна обществена консултация.

2. Институционална подкрепа:

2.1. Съгласно чл. 6, ал. 7 от Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН), ежегодно по бюджета на Министерство на правосъдието се определят средства за финансиране на проекти на юридически лица с нестопанска цел, които осъществяват дейности по този закон, за разработване и изпълнение на програми за превенция и защита от домашно насилие. Глава трета от Правилника за прилагане на ЗЗДН (ППЗЗДН) урежда процедурата по финансиране на програмите и обучението по чл. 6, ал. 7 от закона. Според правилника, министърът на правосъдието или упълномощено от него длъжностно лице обявява конкурс за финансиране на проекти на програмите и обучението по чл. 6, ал. 7 от ЗЗДН всяка година до 31 март. За финансиране могат да кандидатстват доставчици на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги и юридическите лица, регистрирани по реда на Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, работещи за защита на лицата, пострадали от домашно насилие.

Според Насоките за кандидатстване с проекти по чл. 6, ал. 7 от ЗЗДН за 2020 г., които са съобразени с Националната програма за превенция и защита от домашно насилие за 2020 г. и с оглед приетото решение на Народното събрание за обявяване на извънредно положение на територията на цялата страна, приоритетните цели на финансиране са били:

1. Осигуряване на защита, възстановяване и реинтеграция на пострадалите от домашно насилие чрез своевременно предоставяне на качествени услуги;

2. Осигуряване на услуги за работа с извършителите на домашно насилие с оглед предотвратяване на рецидиви на домашно насилие;

3. Превенция и защита от домашно насилие чрез изработване и разпространение на информационни материали в медиите и социалните мрежи.

Предвид определените цели, са финансирани следните дейности:

1. Програми за предоставяне на помощ на лица, пострадали от домашно насилие: социално, психологическо и правно консултиране – чл. 6, ал. 7, т. 2, б. „а“ от ЗЗДН;

2. Специализирани програми за лица, извършители на домашно насилие: социално и психологическо консултиране – чл. 6, ал. 7, т. 4 от ЗЗДН;

3. Програми за превенция и защита от домашно насилие, които се отнасят до издания и публикации – чл. 6, ал. 7, т. 1, б. „д“ от ЗЗДН.

В конкурсната процедура по реда на Глава трета от ППЗЗДН за 2020 г. са одобрени 18 проектни предложения, които съответстват на целите на финансирането за 2020 г. Сключени са договори на обща стойност 437 092,23 лева със следните юридически лица с нестопанска цел: Фондация „Ес О Ес – Семейства в риск“; Сдружение „Център Динамика“; Фонд за превенция на престъпността – ИГА“; Фондация „Български фонд за жените”; Фондация „П. У. Л. С.“; Фондация „Център Надя – клон Русе“; Фондация „Център Надя“; Сдружение „Център Мария“; Фондация „Х&Д Джендър Перспективи“; Сдружение „Знание, успех, промяна“; Фондация „Асоциация Ная“; Фондация „Джендър алтернативи“; Сдружение „Център за съзидателно правосъдие“; Сдружение „Младежки форум 2001 – Разград“; Фондация „Български център за джендър изследвания“; Сдружение „Алианс за защита от насилие, основано на пола“ в партньорство с Фондация „Център отворена врата“; Сдружение „Асоциация Деметра“; Женско сдружение “Екатерина Каравелова“.

Договорите са изпълнени качествено и в срок, съгласно доклада на Комисията по чл. 22, ал. 3 от ППЗЗДН, като дължимите суми по тях са изплатени на изпълнителите в края на 2020 година.

В изпълнение на Националната програма за превенция и защита от домашно насилие за 2020 г., въз основа на сключен през месец април 2020 г. едногодишен договор по реда на Закона за обществените поръчки, е била финасирана и Национална телефонна линия за пострадали от домашно насилие – 0800 1 8676 или 02/981 76 86, която се поддържа от Фондация „Асоциация Анимус“.

2.2. Програма „Правосъдие“ на Норвежкия финансов механизъм (НФМ) 2014-2021:

В изпълнение на сключеното на 5 юли 2018 г. Споразумение за изпълнение на програма „Правосъдие“ между Националното координационно звено (дирекция „Централно координационно звено“ в администрацията на Министерския съвет) и Министерството на правосъдието, в качеството на Програмен оператор е предвидено специално условие по отношение на домашното насилие и насилието, основано на полов признак, включително чрез провеждането на обучения. В тази връзка е заложен Резултат 4 „Повишаване на капацитета на българските институции в областта на домашното насилие и насилието основано на полов признак“ от програмна област 21 „Ефективност и ефикасност на съдебната система, укрепване на върховенството на закона“, където са предвидени два предварително дефинирани проекти, както и малка грантова схема за финансиране на проектни предложения на неправителствени организации.

Предварително дефиниран проект № 7 „Превенция и противодействие на насилието срещу жени и домашното насилие“ с бенефициент Националният институт на правосъдието (НИП) и бюджет 250 000 евро има за цел укрепването на капацитета на българските власти, в частност професионалистите в сектор правосъдие, за спазване на институционалните практики и европейските стандарти в областта на домашното насилие и насилието, основано на полов признак. Проектът ще осигури повишена компетентност и по-добро сътрудничество между съответните органи. Предвиждат се дейности по изграждане на капацитет чрез разработване на учебни материали, обучения и разработване на ръководство за управление на делата в съответната област за магистрати, както и оценка на пилотния координационен механизъм за сътрудничество, планиран в програмата.

Предварително дефиниран проект № 9 „Подобряване на достъпа до правосъдие на лица под прага на бедност със специален фокус върху жени, деца и ромската общност“ с бенефициент Националното бюро за правна помощ (НБПП), в Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2018 г. в партньорство с Норвежката съдебна администрация и бюджет 750 000 евро има за цел да подобри достъпа до правосъдие за гражданите на България, които живеят под прага на бедността. Специално внимание се обръща на три основни целеви групи: жертви на домашно

насилие и насилие, основано на полов признак, деца в риск и ромски общности, особено в отдалечени и изолирани селски райони. Проектът включва дейности по осигуряване на достъп до правна помощ за уязвими групи чрез разработване на механизъм за сътрудничество на местно равнище в отговор на домашното насилие и насилието, основано на полов признак, както и създаване на мобилни звена за правна помощ. Предвижда се и укрепване на капацитета за предоставяне на качествени услуги на уязвими групи в България чрез повишаване на осведомеността относно наличието и достъпността на безплатна правна помощ.

Договорите за изпълнение на ПДП 7 и ПДП 9 са сключени съответно на 12-ти и 20-ти февруари 2020 г. Екипите за изпълнение на двата проекта започнаха подготвителни работи за изпълнението на дейностите, които допринасят за постигането на Резултат 4 от Програмна област 21 на НФМ 2014-2021.

Съгласно предоставената от **Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД)** информация, статистически данни и графики е видно, че на Националната телефонна линия за деца 116 111 (НТЛД) при Държавната агенция за закрила на детето продължава процеса по консултиране с цел получаване на информация, консултации и оказване на психологическа подкрепа, което е и възможност за постъпване на сигнали за дете в риск.

Данните на НТЛД за периода от месец януари до месец април 2020 г. са по представените отчети на гражданската организация, управлява линията до този период. Те са включени в представената статистика по-долу. Други индикатори, които фигурират в новата система на НТЛД започват от месец май 2020 г., периода, от който ДАЗД пое управлението и обслужването на линията за деца, също са отразени в статистическата информация.

На НТЛД най-често да се консултират деца по темата за взаимоотношенията с връстници (47%) и семейни проблеми (19%). Постъпват и обаждания, при които е съобщено за насилие над дете и те попадат на трето място в системата с 11%.

Информация за извършено насилие спрямо дете се съобщава от самото дете, друго дете, родител, приятел, роднина, съсед, учебно заведение, медицинско лице, „Национална система 112“.

На линията се обаждат родители и други възрастни – съседи, роднини, баби, дядовци, учители, медицински лица и други професионалисти, които най-често подават тревожна информация за деца и са проявили загриженост. Данните показват значително увеличение на броя на тези лица, след като ДАЗД пое обслужването на НТЛД 116 111 от 01.05.2020 г. На линията зачестяват постъпили обаждания от съседи, които сигнализират за деца, отглеждания в лоши условия или за упражнявано над тях системно насилие. Гражданите се обаждат, за да подадат сигнал за деца, чиито родители се отнасят унизително към тях. Обажданията от роднини на НТЛД са за сигнализиране за дете, спрямо което е упражнено насилие или не се полагат адекватни грижи, а близките търсят възможност за отглеждането им по-добра среда.

При постъпили обаждания от непълнолетни деца, които съобщават за упражнено насилие спрямо тях, консултантите информират за правата на детето, функциите и дейността на отделите „Закрила на детето”, както и видовете подкрепа, която може да бъде оказана на семейството им, с цел подобряване комуникацията и взаимоотношенията в него. Обаждащите се информират и за възможността да бъде запазена анонимността им при подаване на сигнал, като акцент е поставен върху необходимостта от професионална помощ за справяне със ситуацията.

По отношение на вида насилие, се представят две графики, които визуализират броя на постъпилите обаждания в периода от месец януари 2020 г. до месец април 2020 г. (първата система на НТЛД) и от месец май 2020 г. до месец декември 2020 г., с повече индикатори за вида насилие, чрез новия софтуер на НТЛД. (Графика 1 и Графика 2)

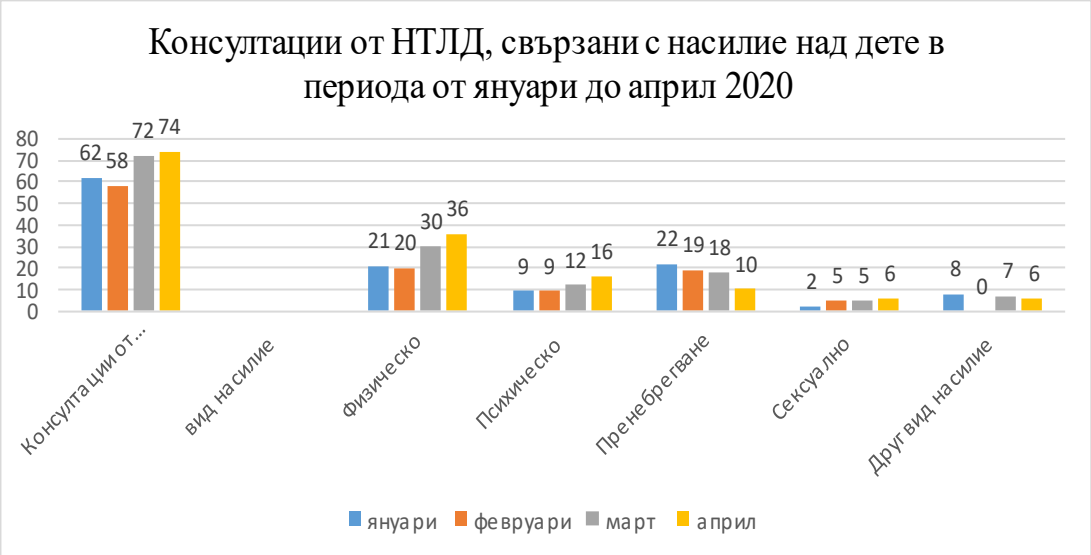

Графика 1.

Графика 2.

По отношение на мястото, където е извършено насилието, по информация на лицата, които сигнализират на линията, данните от двете системи показват, че насилието се случва най-често в семейството на детето (Графики: 3 и 4, а за извършител лицата посочват най-често родителите. (Графики: 5 и 6). През 2019 г. също бе отчетен висок дял на постъпила информация за извършено насилие в семейството.

Графика 3.

Графика 4.

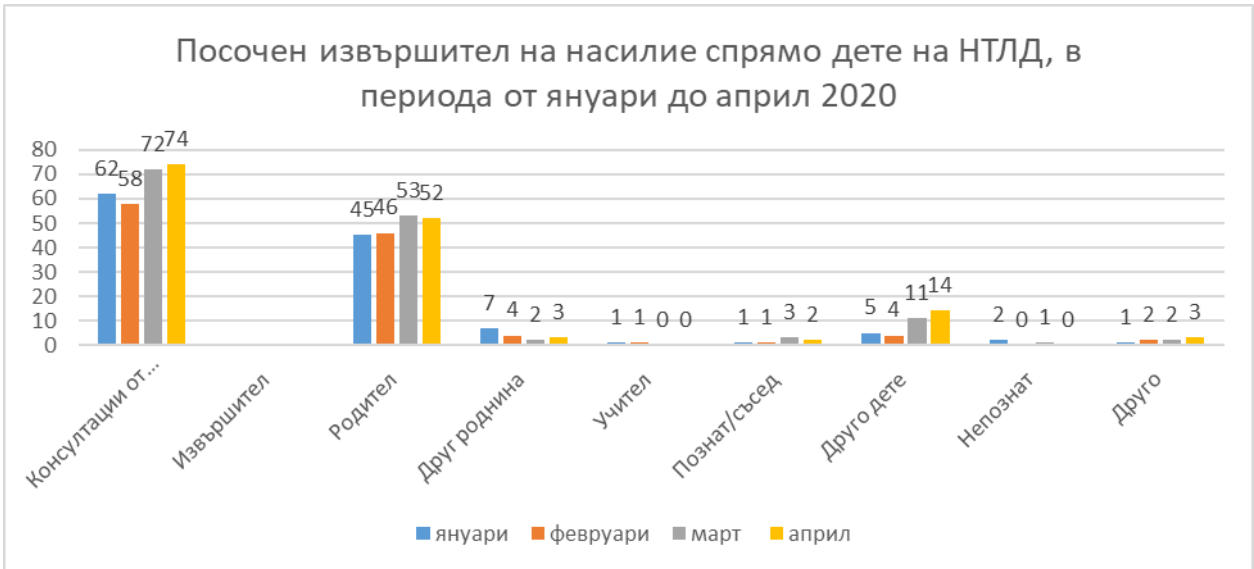

Графика 5.

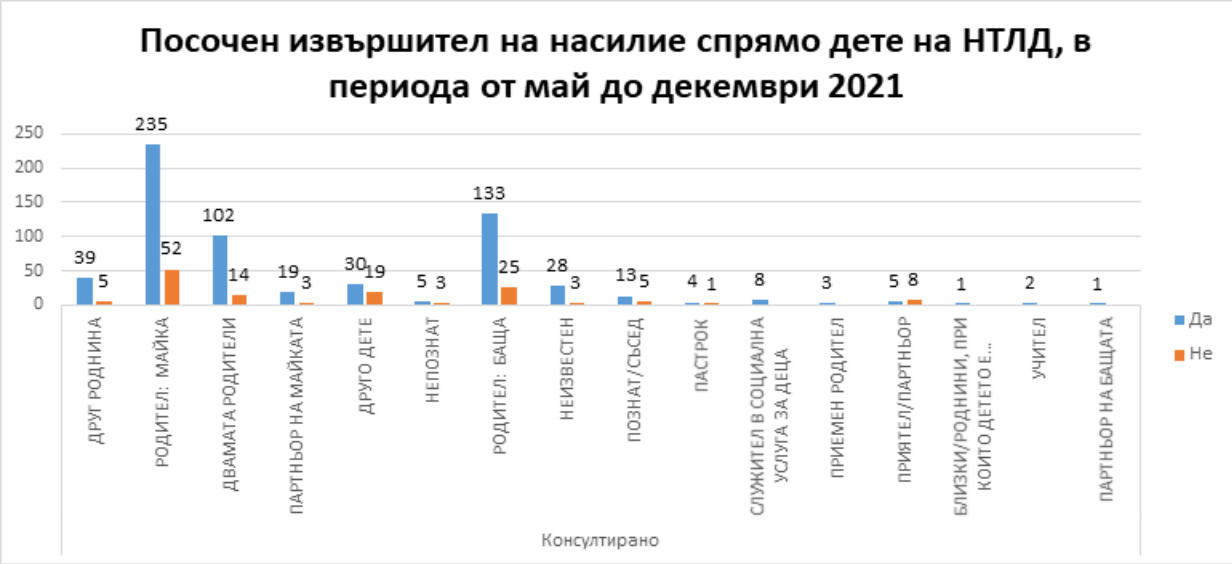

Графика 6.

Графика 7.

Общият брой на подадените сигнали към Дирекция „Социално подпомагане“ през 2020 г. за деца в риск чрез НТЛД са 1190 (Графика 7). От тях 817 са за съобщено насилие спрямо дете.

На Националната телефонна линия за деца 116 111 постъпват обаждания от деца или притеснени родители, които споделят тревожна информация за кибертормоз. При подобни консултации, децата се информират за рисковете при употребата на интернет, както и правилата за безопасното му използване. В зависимост от споделената информация, лицата биват насочвани към Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, Националният център за безопасен интернет, отдел „Закрила на детето” по местоживеене.

Постъпилата информация чрез системата на линията показва, че децата и възрастните имат доверие на Националната телефонна линия за деца 116 111. Обществото ни увеличава сензитивността си и не толерира насилието над деца.

По силата на подписаното през 2010 г. споразумение ДАЗД, съвместно с органите за закрила на детето на национално и местно ниво са ангажирани с прилагането на Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на насилие на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция (КМ). В партньорство с Агенцията за социално подпомагане, Министерство на вътрешните работи и Областните администрации агенцията ежегодно извършва мониторинг на прилагането му. В тази връзка, както и на основание чл. 36г (в сила от 01.07.2020 г.) от Закона за закрила на детето, ДАЗД разработи електронна платформа

https://sacp.kontrax.bg/ за отчитане на дейността на мултидисциплинарните екипи по Координационния механизъм. По своята същност платформата съдържа информационна карта, с конкретни индикатори, предоставяща възможност за електронно попълване на данните от дейността на мултидисциплинарните екипи по КМ. Електронното попълване на данни и отчитане на дейността на екипите по КМ допринася за оптимизиране на целия процес по събиране, обработване и анализиране на данните, касаещи дейността на екипите по ангажирани с изпълнението му. Част от ежедневната работа на експертите от ДАЗД е да дават консултации и подкрепа за органите за закрила на детето, най-вече отделите за закрила на детето, които срещат затруднения в работата им по конкретни случаи с деца и семейства. Не малко са консултациите, които се дават на граждани, институции и организации, свързани с политиките за деца.

През 2020 г. експертите от ДАЗД участваха в 37 междуинституционални срещи организирани от Дирекциите „Социално подпомагане“ (ДСП), по Координационният механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция. Методическата подкрепа е оказана на дирекциите: ДСП Оборище, ДСП Красно село, ДСП Слатина, ДСП Сердика, ДСП Люлин.

През 2020 г. Държавната агенция за закрила на детето е ангажирана с работа по 141 случаи с международен елемент, обхващащи 160 деца, сред които има случаи на неглижиране, неполагане на грижи от страна на родителите, изоставени в чужбина български деца, родителски и конфликти и **домашно насили**е, опасност за физическото и емоционалното развитие на български деца от страна на родителите им в чужбина, което е наложило предприемане на мерки за закрила от страна на чуждите социални власти и др.

Държавната агенция за закрила на детето участва като партньор в изпълнението на международен проект „Координиран отговор към насилието и пренебрегването на деца чрез минимална база от данни - от планирането към практиката“ (CAN-MDS II) към Генерална дирекция „Правосъдие и потребители“ по работна програма „Права, равенство и гражданство“ от м. ноември 2018 г. Целта на проекта е всички ключови участници в работата по случаи на насилие или пренебрегване на деца да имат достъп на различни нива до разработения софтуер за вписване на информацията. Софтуерът позволява проследяване на всеки един конкретен случай и допълване с информация. Системата се приема като иновативна, използва обща методология за различните страни и е чувствителна към всички сектори, професионални среди и услуги и ще запълни празнините в изследването на насилието в световен мащаб. В национален план въвеждането на системата ще подкрепи и изпълнението на международните ни ангажименти за изпълнение и отчитане на напредъка по премахване на насилието над деца. Предвидено тестване на разработената система CAN-MDS да се проведе на национално и местно ниво.

През 2020 г. представител на ДАЗД взе участие в проведените четири заседания на Комитетът Ланзароте към Съвета на Европа. Комитетът е съвещателен орган, създаден във връзка с прилагането на Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие „Ланзароте“. По време на заседанията са обсъдени следните теми:

- положението на децата по време на кризата с COVID 19;
- увеличение на случите на сексуалната експлоатация и злоупотреба по време на пандемията;
- добри практики и уроци, научени от пандемията COVID-19 и предизвикателствата, пред които се изправят хората, за да се гарантира защитата на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие.
- извършването на мониторинг на прилагането на Конвенцията Ланзароте относно „Защитата на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие, улеснена от информационни и технологични средства“;

- правните разпоредби по предварителния проект-доклад от втория кръг за наблюдение по прилагане на Конвенцията Ланзароте, относно „Защитата на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие, улеснена от информационни и технологични средства“. Целта на правните разпоредби е да се подчертае как ефективно се прилага Конвенцията.

- ролята на цифровите инструменти, разработени за разкриване на сексуално насилие и експлоатация на деца онлайн. Комитетът изрази загриженост относно факта, че настоящото им използване от някои частни компании на доброволни начала и в партньорство с гражданското общество и правоприлагане може да стане незаконно съгласно законодателството на ЕС, ако временна дерогация на Директивата за електронната поверителност не бъде приета, преди влизането в сила на Европейския кодекс за електронни комуникации.

Подчертана е важността и необходимостта от намиране на дългосрочно устойчиво решение, като се имат предвид правата на децата, жертви на сексуална експлоатация и злоупотреба онлайн.

Отчетено е, че решенията за използването на цифрови инструменти за автоматично откриване на онлайн материали за сексуално насилие и експлоатация на деца в Европейския съюз имат потенциално глобално въздействие.

Във връзка с взетите решения на заседанието от месец декември 2020 г., ДАЗД изпрати писма до ангажираните институции, с цел събиране и обобщаване на информацията.

На страницата на ДАЗД беше публикувана информация за публично обсъждане и попълване на публикувания от Европейската комисия въпросник относно Стратегията на ЕС за правата на децата (2021-2024). Стратегията предвижда действия за защита на уязвимите деца, защита на техните права онлайн, насърчаване на щадящото детско правосъдие, предотвратяването и борбата с насилието. Документът включва действия за засилване на защитата на децата от други европейски институции, европейски страни и заинтересовани страни.

Изготвянето на Стратегията е съпътствано с широкообхватна публична консултация с национални органи, организации за правата на децата, професионалисти и експерти в съответните области, представители на научните и академичните среди, млади хора и други.

През 2020 г. ДАЗД отбеляза шестото издание на **Европейския ден за защита на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (18 ноември)** с прессъобщение на страницата на агенцията.

Като предизвикателство за обществото ДАЗД определя подобряването на знанията и уменията на гражданите и служителите за работа с деца, жертви на насилие от една страна и от друга повишаване на обществената чувствителност към насилието над деца и насърчаване за ползване на Националната телефонна линия за деца 116 111 за бърза реакция на компетентните институции.

Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) отчита следните дейности, в рамките на компетенциите си за 2020 г. Съгласно предоставената от НКБТХ информация България продължава да бъде основно държава на произход на жертви на трафик на хора. Запазва се тенденцията, наблюдавана в последните години, в по-малка степен страната да бъде и страна на транзит и крайна дестинация за пострадалите. Трафикът на хора **с цел сексуална експлоатация** продължава да бъде най-разпространената форма на трафик, засягаща предимно млади жени и момичета, като основните страни на дестинация са западноевропейски държави, в които проституцията е легализирана. Запазва се тенденцията за повишаване на броя мъже, жени и деца, станали обект на трафик **с цел принудителен труд**. Въвличането в трафик на хора **с цел продажба на новородено** е сериозно разпространена форма на престъплението у нас през последните няколко години – втората по разпространение форма на експлоатация

на жени. Трафикът на хора **с цел просия** е насочен към западноевропейски държави с по-висок жизнен стандарт, като потърпевшите са заставени да просят против волята си.

Във връзка с **превенцията на трафика на хора** НКБТХ организира ежегодно три основни, национални, превенционни кампании, с фокус върху превенцията на трафика с цел принудителен труд, превенция на трафика с цел сексуална експлоатация и кампания по повод 18 октомври - ден на ЕС за борба с трафика на хора. През 2020 г. допълнително беше проведена кампания, насочена към превенцията на трафика на бременни жени с цел продажба на новородените им деца.

Дейностите по превенция на НКБТХ и свързаните с тях информационни материали (видеоспотове, информационни визуализации, публикации в медии, отразяване на събития и др.) са публикувани регулярно през цялата година в официалните социални профили на Комисията във Facebook, Instagram, Twitter и Youtube. Общият брой на публикациите надхвърля 170, като приблизително достигнатият рийч на потребители е над 100 хиляди (съгласно данни от социалните мрежи).

През 2020 г. са реализирани над 50 дейности/мини-проекти в рамките на програмите, за повишаване на осведомеността на национално и местно ниво, достигащи до над 25 000 души.

През отчетния период са проведени и мини-академии/обучения за доброволци, както и информационни сесии с деца и младежи по темите, свързани с трафика на хора към десетте Местни комисии за борба с трафика на хора (МКБТХ), които са обхванали над 2500 ученици и студенти.

С цел **повишаване на капацитета на специалистите** в рамките на отчетния период са организирани и проведени 21 обучения, в т.ч. за надграждане на капацитета на професионалисти по линия на идентификацията и насочването на ЖТХ, както и специализирани мултидисциплинарни обучения за представителите на правоприлагащите и правоохраняващите органи. Повече от 570 специалисти са преминали обученията, вкл. следователи, прокурори, съдии, полицейски служители, педагогически съветници, трудови и здравни медиатори, представители на Местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, журналисти, инспектори от ИА „Главна инспекция по труда“ и др.

В областта на **подкрепа и закрила на пострадалите от трафик на хора лица** общо 25 жертви на трафик са получили подкрепа в специализираните услуги за пострадали от трафик на хора към Националната комисия през 2020 г. От тях, 18 души са били експлоатирани сексуално, двама трудово, а един е въвлечен в трафик с цел принудителна просия. Преобладаващата част от пострадалите, настанени в специализираните услуги са от женски пол, а при част от случаите е предприето и настаняване на пострадали жени заедно с децата им, с оглед необходимостта от защита.

Според конкретните нужди, на лицата се предоставя хуманитарна, психологическа, социална, медицинска помощ, както и правно консултиране. В услугите се изпълняват реинтеграционни програми за жертвите, включващи съдействие за изготвяне на документи, намиране на работа за възрастните, преквалификационни курсове и/или реинтегриране в образователната система. Към центровете за закрила и подкрепа, функциониращи към приютите, психологическо и правно консултиране са получили още 4 лица – жертви на трафик.

УНИЦЕФ – България предоставя като принос по тази приоритетна област следната информация:

1) **Подкрепа за модела и услугите, предоставяни от детските центрове за застъпничество и подкрепа „ЗонаЗаКрила“**

През 2020 г. детските центрове за застъпничество и подкрепа „ЗонаЗаКрила“, които се управляват от ИСДП (Институт за социални дейности и практики) в областите Монтана и Шумен и фондация „Асоциация Анимус“ в София и предоставят с подкрепата на УНИЦЕФ, са подкрепили 538 деца и 413 родители с интегрирани услуги за превенция

и реакция на насилието над деца. По време на извънредното положение, „ЗонаЗаКрила“ бяха едни от малкото услуги, които продължиха да работят и да предоставят услуги както он-лайн, така и на живо, предоставяйки 1428 психо-социални консултации на 687 деца и 741 родители.

Зоните осигуряват защитено пространство, в което децата и родителите могат да получат цялостна и безплатна подкрепа от компетентни и добре обучени психолози, социални работници и юристи, която се предоставя на едно място. Екипите работят в сътрудничество с отделите за закрила на детето, образователната система, полиция, прокуратура и съд улеснявайки усилията на всички институции около детето да бъдат в негов най-добър интерес. Екипът е на разположение денонощно за реакция по всички видове насилие.

Като част от работата по превенция, центровете работят с различни общности, детски градини и училища за да подобрят разбирането за различните видове насилие, последиците от него и как то може ефективно да бъде предотвратено.

Основните услуги, които модела и центровете предоставят, на децата и родителите са:

1. Кризисна интервенция,
2. Оценка на нуждите на детето и семейството,
3. Съдействие за медицинско освидетелстване и достъп до здравни грижи,
4. Социална работа и застъпничество,
5. Правна помощ,
6. Щадящо изслушване и разпит и
7. Специализирана психологическа подкрепа и терапия.

През 2020 г. се проведе и финализира и независима външна оценка на модела и предоставяните услуги, която да оцени тяхната релевантност, ефективност, ефикасност, устойчивост и въздействие. Докладът от оценката категорично потвърждава положителните резултати от услугите за децата и родителите и тяхното въздействие, като също така препоръчва разработване на необходимата правна и финансова нормативна рамка за предоставянето на интегрирани специализирани услуги за конкретната целева група.

2) Национално изследване на насилието над деца

През декември 2020 г. УНИЦЕФ – България финализира и първото в страната национално представително проучване на насилието над деца. Изследването е проведено от международната изследователска компания „Coram International“, с подкрепата на ЕСТАТ, в периода 2019–2020 година и включва национално представително проучване сред домакинства, обхващащи 1174 деца на възраст 13-17 години, 837 млади хора на възраст 18-25 години и 1411 възрастни, както и проучване сред 887 специалисти – учители, социални работници, прокурори и магистрати, здравни специалисти и полицейски служители. Подробните данни, констатации и препоръките от изследването са налични на сайта на УНИЦЕФ – България https://bit.ly/violence-report

3) <u>Подкрепа на деца бежанци и мигранти във връзка с насилие, основано на пола</u>

УНИЦЕФ БЪЛГАРИЯ СЪОБЩАВА, че през 2020 г. УНИЦЕФ и партньорите са свидетели на увеличаване на търсенето на подкрепа от името на бежанците и мигрантите, с повишени доклади за случаи на насилие по пол и увеличаване на тежестта и сложността на случаите. УНИЦЕФ продължи да подкрепя системата за закрила на детето, за да осигури подходяща грижа за децата бежанци и мигранти – преживели лица и/или в риск от насилие, основано на пола и сексуално насилие. УНИЦЕФ продължава да подкрепя изграждането на националния капацитет за предотвратяване и реагиране на насилие, основано на пола и за осигуряване на защита и овластяване на жените и момичетата, които търсят убежище. УНИЦЕФ заедно с партньорски организации работят за подобряване на достъпа на оцелелите от насилие, основано на пола, до социални услуги като психологическа подкрепа, материална помощ и насочване към съществуващи

специализирани услуги, включително чрез майките и бебетата в София и Стара Загора и Кризисния център "Света Петка", управлявани от Асоциация Анимус в София. През 2020 г. УНИЦЕФ разшири работата си, насочена към укрепване на капацитета на националните институции за предоставяне на здравни грижи за деца бежанци и мигранти чрез медицински прегледи, консултации и насочване към националните здравни услуги. УНИЦЕФ разработи пакет за здравна грамотност за повишаване на осведомеността за здравето на бежанците и мигрантите в България заедно с разработването на информационни материали за здравни специалисти по спецификата на работата с тези лица. През 2020 г благодарение на УНИЦЕФ и партньори са достигнати 1927 души чрез услуги за превенция и реагиране насилие, основано на пола (вкл. свързано със COVID-19), управление на случаи, социални оценки и планове за действие.

През последната година изграждането на капацитет на работещите на първа линия продължи да се осъществява със значителен акцент върху психичното здраве и облекчаване на стреса за работещите на първа линия по време на пандемия. Наблюдава се все по-високо оценяване на справянето с насилието, основано на пола, съвместно и координирано от всички институции. УНИЦЕФ, заедно с Анимус, започна да разработва структурирана учебна програма за обучение по насилие, основано на пола насочено към работещите на първа линия и други експерти, отговорни за вземането на решения, като програмата ще бъде доразвита през 2021 г.

Като част от проект за насилието по пол, финансиран от BPRM, УНИЦЕФ разработи и разпространи специални видеа и материали, насочени към защитата на непридружените и разделени момичета в Европа: https://www.unicef.org/eca/reports/unaccompanied-and-separated-girls-europe , https://www.youtube.com/watch?v=Nq-XwBQb5s8&t=38s aunched като също така и публикува специални насоки за работа с подрастващи момчета, жертви на секстуално насилие -(https://www.womensrefugeecommission.org/research-resources/addressing-sexual-violence-against-men-boys-lgbtiq-persons-in-humanitarian-settings-guidance-note/), обучителни материали за подкрепа на преживелите насилие (https://www.unicef.org/eca/reports/supporting-survivors-violence-europe-training-curriculum.

Комисията за защита от дискриминация (КЗД) е независим специализиран държавен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и осигуряване равенство на възможностите. Комисията осъществява контрол по прилагането и спазването на Закона за защита от дискриминация (ЗЗДискр.) или други закони, уреждащи равенство в третирането. Тя е национален орган по правата на човека, със статут „Б“, акредитиран от Организацията на обединените нации. **През отчетния период оплакванията за дискриминация по признак „пол” са разглеждани в общо 24 образувани производства за защита от дискриминация, като в едни от тях е разглеждан като самостоятелен признак, а при други е разглеждан от състав за множествена дискриминация (повече от един признак).**

С оглед правомощията си Комисията за защита от дискриминация и за прецизност при използване на понятията КЗД може да установи дискриминация под формата на „тормоз“ и „сексуален тормоз“. В Закона за защита от дискриминация е дадена легална дефиниция на понятието тормоз, а именно § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр: **„Тормоз"** е всяко нежелано поведение на основата на признаците по чл. 4, ал. 1, изразено физически, словесно или по друг начин, което има за цел или резултат накърняване достойнството на лицето и създаване на враждебна, принизяваща, унизителна, обидна или застрашителна среда**“**.

В закона е дадена дефиниция и на понятието „сексуален тормоз“, а именно : "**Сексуален тормоз**" е всяко нежелано поведение от сексуално естество, изразено физически, словесно или по друг начин, с което се накърняват достойнството и честта и се създава враждебна, принизяваща, обидна, унизителна или застрашителна среда и, в

частност, когато отказът да се приеме подобно поведение или принудата към него може да повлияе на вземането на решения, засягащи лицето (виж : **§ 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр**.)

Съгласно разпоредбата на чл. 5 от ЗЗДискр. „тормозът“ представлява форма на дискриминация[7].

Спецификата на забраната за дискриминацията в сферата на труда се определя от особеностите на инкорпорирането в обективното трудово право на принципа на равенството. Доколкото в него изначално е заложена идеята за защита на правата на работниците и служителите следва да се приеме, че принципът за забрана на дискриминацията при упражняването на правото на труд се изразява в императивното изискване за предоставяне на равни възможности и равни права. Различията в правата и задълженията, ограниченията или предпочитанията по отношение на работниците/служителите са дискриминационни, когато нямат обективно и разумно основание, не преследват законна цел или се явяват несъразмерни или неадекватни на тази цел.

КЗД предоставя следната ннформация (с посочени примери) за оплаквания за дискриминация под формата на тормоз, сексуален тормоз и по признак пол, по които Комисията е образувала производства за защита от дискриминация през 2020 г.

Антидискриминационни правила за защита на работниците и служителите при упражняване правото им на труд, са въведени в Глава втора, раздел I ЗЗДискр, вменяващи на работодателя задължения, свързани с осигуряване на еднакви условия на труд; равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд; предоставяне на равни възможности за професионално обучение и повишаване на професионалната квалификация и преквалификация, както и за професионално израстване и израстване в длъжност или в ранг при прилагане на критерии при оценката на дейността им и др.

1. Образувани производства за защита от дискриминация във връзка с „тормоз“

2020	48

2. Образувани производства за защита от дискриминация във връзка с „тормоз“ при упражняване право на труд

2020	30

3. Образувани производства за защита от дискриминация във връзка със „сексуален тормоз“

2020	4

4. Образувани производства за защита от дискриминация по признак „пол“

2020	24

През 2020 г. заседателните състави в случай на констатирали нарушения на ЗЗДискр. в крайния административен акт са постановявали нарушения на закона, налагали са санкции, принудителни административни мерки, препоръки. КЗД представя като пример следните казуси:

Юридическото задължение на работодателя е да не допуска извършване на дискриминационни актове спрямо работници и служители при съществуване на трудово или служебно правоотношение. Задължението концентрира в себе си цялата идея за забрана на дискриминация на работника и служителя при динамичното развитие на

[7] Чл, 5 от ЗЗДискр. - Тормозът на основа на признаците по чл. 4, ал. 1, сексуалният тормоз, подбуждането към дискриминация, преследването и расовата сегрегация, както и изграждането и поддържането на архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до публични места, се смятат за дискриминация.

индивидуалното трудово или служебно правоотношение. Пример в това отношение може да бъде даден с **решение 424/ 13. 07. 2020** г. Жалбоподателят излага оплаквания за осъществен спрямо него тормоз от страна на изпълнителния директор на дружеството, в което работи, чрез възлагане за изпълнение на несвойствени задачи свързани с тежък физически труд, обжалване на решения на ТЕЛК и отказ да бъде преназначен на нов трудов договор, както и за осъществен спрямо него тормоз от страна на служител на дружеството, изразяващ се в използване на обидни квалификации и хвърляне на предмети по него, изискване на обяснения за извършената работа, пред целия колектив, които действия накърнили достойнството му на работното място. Съставът е установил, че с действията и отношението, което е проявено спрямо жалбоподателя от страна на главния инженер на дружеството е осъществено нежелано поведение, с което е накърнено достойнството и честта му и е създадена обидна среда по признак увреждане. Наложена е на основание на чл. 65, т. 3 от ЗЗДискр и чл. 78 от ЗЗДискр. наказание глоба в размер на 750 лв. за установената дискриминация.

В **решение № 329/2020г**. Петчленен разширен заседателен състав е разгледал оплакване за „тормоз“ на работното място. В жалбата, подадена от П. М. В. от гр. София, чрез адв. К. А. – САК, са изложени оплаквания за по-неблагоприятно третиране по смисъла на § 1, т. 7 и т. 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за защита от дискриминация във връзка с чл. 4, ал. 1 и чл. 5 от ЗЗДискр. по признаци „лично положение“ и „обществено положение“. В жалбата си П. М. В. заявява, че от момента на създаването през 2016 г., е член на „Сдружение на администрацията в органите на съдебната власт“ (САОСВ), като член на Управителния съвет (УС) на Сдружението е избрана от Общото събрание (ОС).

Отбелязва, че с решение по т. 5 от проведеното на 13.04.2019 г. ОС на САОСВ, на основание чл. 34, ал. 1, т. 5 от Устава на Сдружението, е освободена като член на УС. Счита, че освобождаването й е продиктувано от отправените от нейна страна към председателя на Сдружението искания за въвеждане на отчетност в работата на Сдружението и по-конкретно на начина на разходване на средствата и тяхното отчитане.

Ответната страна А. Б. Н. - председател на УС на Сдружение на администрацията в органите на съдебната власт и Сдружение на администрацията в органите на съдебната власт, представлявано от председателя на Управителен съвет А. Н., представя становище за Съставът счита, че действията и актовете на ответната страна, обсъждани по-горе в решението спрямо жалбоподателката, се дължат на нейното лично положение, формирано от обстоятелството, че е извършила действия за защита на своите права, което според настоящия състав изпълва съдържанието на признак „лично положение“. Разгледаното поведение на ръководството на САОСВ в лицето на неговия председател А. Н. безспорно е в състояние да накърни авторитета и достойнството на жалбоподателката и да създаде обидна за нея среда с предприетите поредица от действия срещу нея, които имат за резултат накърняване на доброто й професионално име с оглед на общественото положение, което заема - главен секретар на Инспектората към Висшия съдебен съвет (юрист с над 15 годишен юридически стаж, докторант по право, комисар в КЗК (мандат 2011 - 2016 г., преподавател по граждански процес в НБУ.

С оглед на гореизложеното съставът счита, че спрямо жалбоподателката П. В. целенасочено и недобросъвестно са извършени действия, водещи до неблагоприятното й третиране по смисъла на § 1, т. 7 от ЗЗДискр., засягащи нейни права и законни интереси с настъпване на негативни последици и създаващи застрашителна среда по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. по признаци „лично и обществено положение“ и пряка дискриминация по смисъла на чл. 4, ал. 2 от ЗЗДискр. по признаци „лично и обществено положение“.

Нарушаването на разпоредбата на чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., което в случая е проявено чрез дискриминация по смисъла на чл. 4, ал. 2 и чл. 5 от ЗЗДискр. „тормоз“ във връзка с §1, т. 1 от ЗЗДискр., съставлява административно нарушение по чл. 78, ал. 1 от

ЗЗДискр, извършено от страна на ръководството на САОСВ в лицето на неговия председател А. Н.

Съгласно чл. 78, ал. 1 от ЗЗДискр. за извършване на дискриминация е предвидено наказание глоба в размер от 250 лева до 2000 лева и предвид факта, че нарушението е извършено за първи път, то настоящият състав намира за необходимо за постигане целите на административното наказание по чл. 12 от ЗАНН и съобразно разпоредбата на чл. 27 от ЗАНН да определи наказание за нарушителя около законно установения минимум от 250 лева.

Относно оплаквания при упражняване правото на труд решени от заседателни състави на КЗД във връзка с принципа „равен труд – равно заплащане", независимо от признаците по чл. 4 от ЗЗДискр. Комисията предоставя следната информация:

При анализ на данните от броя на образуваните и решени през 2020 г. преписки дават възможност да се приеме, че от общия брой на оплакванията за нарушения на принципа за равен труд и равно заплащане, в последната година, бележат повишаване на общия брой оплаквания, като е трайна тенденцията търсената защита да е по повече от един от защитените по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. признаци.

За да бъде уважена дадена претенция за неравно третиране, оплакването следва да бъде основано на защитен от закона признак, като каузалната връзка между защитения признак и неравното третиране е необходим елемент от фактическия състав на пряката дискриминация.

В основата на голям брой жалби за дискриминация, по които са постановени решения през годината от Петчленен разширен заседателен състав за множествена дискриминация (на повече от един признак), е включено и оплакването за нарушаване на принципа за равно заплащане за равен труд, установен в националното законодателство с разпоредбата на чл. 14 от ЗЗДискр

Статистически най-често оплакванията са срещу работодатели от частния сектор, но цялостната дейност на Комисията не дава основания да се приеме, че и други сфери на заетост не са засегнати от извършването на тези нарушения.

Не са малко на брой разгледаните преписки от Петчленен заседателен състав на Комисията, които касаят оплаквания за нарушаване на принципа на равно третиране при упражняване правото на труд.

Като пример може да се посочи **решение № 114** постановено от Петчленен състав на Комисията. Производството по преписката е образувано, въз основана на жалба подадена от С. Л. П. – В. срещу Инспектората към Висшия съдебен съвет и Т.А.Т., в качеството й на Главен инспектор в Инспектората към Висшия съдебен съвет. Оплакванията са за извършена дискриминация на основата на признаците: „убеждения", „лично положение", „обществено положение", „имуществено състояние" и „увреждане". Жалбоподателката моли Комисията да установи наличието на пряка и непряка дискриминация, упражнявана спрямо нея дискриминация под формата на „тормоз и преследване на работното място" по посочените признаци, както й нарушение на принципа на равно третиране за еднакъв, равностоен труд, регламентиран в чл. 14 от ЗЗДискр., от страна на работодателя - Главния инспектор на Инспектората към ВСС, като отправя искане КЗД да наложи предвидените в закона санкции. На основание чл. 65, т. 5 и чл. 66 от Закона за защита от дискриминация, Петчленен разширен заседателен състав на Комисията за защита от дискриминация, е установил, че с действията си ответната страна в производството – Т. А. Т., главен инспектор на Инспектората към Висшия съдебен съвет, е извършила „тормоз" по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. във вр. с чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр., спрямо жалбоподателката С. Л. П. - В., на основата на признака „лично положение". Съставът е установил, че с действията си Т. А. Т., в качеството й на главен инспектор на Инспектората към Висшия съдебен съвет, като ответна страна, не е извършила „тормоз" по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗЗДискр. във вр. с чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. по признаци: „убеждения", „обществено положение", „имуществено

състояние“ и „увреждане“ спрямо жалбоподателката С. Л. П. – В. и е оставила подадена от нея жалба без уважение в тази част. Съставът е установил, че Инспекторатът към Висшия съдебен съвет, в качеството на работодател на жалбоподателката е допуснал нарушение по смисъла на чл.14, ал.1 от ЗЗДискр. спрямо нея и на основание чл.47, т.3 във връзка с чл.78, ал.1 от ЗЗДискр., за установеното нарушение е наложил на ответната страна Т. А. Т., главен инспектор на Инспектората към Висшия съдебен съвет, глоба в размер на 500 лв. На основание, чл. 47, т. 6 от ЗЗДискр., Петчленен разширен състав на КЗД е дал на Инспектората към Висшия съдебен съвет, представляван от Т. А. Т, в качеството й на Главен инспектор в качеството на работодател препоръка да разработи и утвърди ясни и конкретни правила за определяне на индивидуалния размер на месечното трудово възнаграждение на служителите заемащи длъжността „експерт с юридическо образование“ в специализираната администрация на Инспектората, които да се основават на обективни критерии, отчитащи реално постигнатите индивидуални резултати и качеството на изпълнението, както и да запознае заинтересованите служители с тези правила, както и да се въздържа от нарушения на Закона за защита от дискриминация.

В **решение № 540/2020г.** е разгледано оплакване за дискриминация при упражняване правото на труд. В жалбата, подадена от Т. С. К. срещу Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси”, са изложени оплаквания за дискриминация по защитения съгласно чл.4, ал.1 от ЗЗДискр. по признаци „лично положение“ и „възраст“, както и нарушение на чл.14 от ЗЗДискр.

Т. С. К. е заемал длъжността началник сектор в сектор “Складова база Т.” на отдел “Управление на складовите бази и контрол върху резервите и запасите” към ТД “Държавен резерв” – П. Поради придобито и упражнено право на пенсия за осигурителен стаж и възраст и с изтичане на едномесечния срок на отправено предизвестие, служебното му правоотношение е прекратено на основание чл. 106, ал. 1 във вр. с чл. 108 от ЗДСл. със заповед № ЧР-../26.09.2018 г. на председателя на агенцията, считано от 04.10.2018 г.

Жалбоподателят твърди, че след прекратяване на служебното му правоотношение, на всички служители в Държавна агенция “Държавен резерв и военновременни запаси” е изплатено ДМС за изтеклото тримесечие от юли до септември 2018 г., но на него не е изплатено такова.

Счита, че независимо от свободата на договаряне на трудовото възнаграждение работодателят не може да пренебрегва принципа за равно възнаграждение, възпроизведен и в разпоредбата на чл. 14 от антидискриминационния закон.

Председателят на ДА „Държавен резерв и военновременни запаси” С. П. е издал Заповед №РД-../16-10-2018г., с която е наредил да бъде изплатено допълнително възнаграждение за постигнати резултати за третото тримесечие за 2018г. на служителите в Централно управление и териториалните дирекции към агенцията. В горепосочената заповед е посочено, че допълнително възнаграждение следва да се изплати на всички служители с изключение на:

- служители, напуснали преди датата на издаване на заповедта
- служители, които имат наложено дисциплинарно наказание, което не е заличено към датата на издаване на заповедта

Петчленен разширен заседателен състав на Комисията за защита от дискриминация е дал на ответната страна задължително предписание, да бъде изплатено в пълен размер допълнително възнаграждение за постигнати резултати за отработеното тримесечие юли-септември 2018 г. на жалбоподателя Т. С. К. В срок до 1 месец от съобщаването на настоящото решение, адресатът на задължителното предписание е длъжен да уведоми КЗД за предприетите мерки по преустановяване на нарушението, като неспазването на последното следва да бъде считано като условие за прилагане на чл.82, ал.1 от ЗЗДискр.

Приоритетна област 5: Промяна на съществуващите в обществото стереотипи по пол в различните сфери на обществения живот

През изминалата 2020 г. **Министерство на културата** продължи да работи активно за прилагане на конкретни мерки по посочената по-горе приоритетна област. Дейностите в тази насока включват насърчаване на интегрирането на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете - така например, са подкрепени деца с изявени дарби от държавните и общинските училища - момичета и момчета, съобразно техните специфични потребности и таланти, капацитет и перспективи за развитие. Подобно въздействие има стимулирането на талантливи деца и младежи и от двата пола за творческо развитие в сферата на изкуствата и любителското творчество. Равнопоставеното участие на жените и мъжете в творчески проекти и прояви в различни сфери на културата е фактор, който също съдейства в полза на успешното противопоставяне на стереотипите по пол в съвременното общество. Друга ключова мярка за постигане на напредък в тази приоритетна област е финансиране на специални обучения, дейности и проекти, насочени към жените и други уязвими групи, застрашени от дискриминация.

Чрез програмата за развитие на любителското творчество и опазване на нематериалното културно наследство, Министерство на културата е оказало финансова подкрепа над 30 проекта на общини, читалища и неправителствени организации, в които участват на равни начала жени и мъже. Програмата е с приоритет равнопоставено участие на жените и мъжете в редица събития: фестивали, събори, честванията, конкурси и други форми за развитие на творческия потенциал, за изява на таланти, за популяризиране на постиженията на школи по изкуствата, за съхраняване и популяризиране на традиционни знания и умения с цел опазване на нематериалното културно наследство, които са ефективни практики за привличане на представители и от двата пола за участие в културния живот.

Политиката на Министерството на културата за подкрепа на читалищата, като най-разпространените културни институции в страната - средища за информация, неформално обучение, културно изразяване и гражданско участие в малките населени места и селските райони, е изключително ефективна за създаване на условия за равнопоставено творческо развитие на жените и мъжете. Ежегодно се подкрепя развитието на читалищните библиотеки, школи по изкуства, школи по чужди езици, надграждане и създаване на нови образователни форми, поддържане и създаване на театрални състави, кръжоци по краезнание, създаване и поддръжка на колекции с културни ценности с цел осигуряване на възможности за равен достъп на представителите и на двата пола. И през 2020 г. Министерство на културата е работило в посока подобряване условията на труд в читалищата и за развитие на читалищната дейност чрез предоставяне на допълнителни средства от държавния бюджет, в резултат на което стандартът за държавната субсидия за 2020 г. на читалищата е завишен с 10% спрямо предходната 2019 г. Общият брой субсидирани бройки за читалищата за 2020 г. е 7 731, в това число и увеличение със 72 бройки, разпределени по подадени заявления в 174 читалища, на територията на 58 общини, във всички административни области на страната. Средствата са предназначени за осигуряване на библиотекари, секретари на читалища, хорови диригенти, корепетитори, хореографи, ръководители на оркестри, музикални педагози, художествени ръководители на различни по вид състави, учители по чужди езици, уредници в читалищни музеи. Целта на държавната подкрепа е включването на повече деца, младежи и възрастни и от двата пола в читалищни дейности.

Допълнително през 2020 г. е оказана подкрепа чрез конкурсните сесии по двете програми – „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“ и „Помощ за книгата“:

За обновяване фондовете и подобряване на условията в обществените библиотеки и читалищата като центрове за неформално и самостоятелно учене, Министерството на културата обяви две конкурсни сесии с общ фонд 2 000 000 лв. по програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“. Голяма част от подпомогнатите 843 проекта са на читалищни библиотеки, обособени и в малки населени места, във всички региони на страната. Целта на програмата е да се предоставя безплатен достъп на хората и от двата пола до нови книги, специализирани издания, според спецификата на потребителите на библиотеките. Приоритет на програмата е насърчаване на интереса към четенето еднакво сред жените и мъжете.

За насърчаване на четенето и достъпа до съвременна литература чрез програма „Помощ за книгата“ през 2020 г. са подпомогнати финансово 60 проекта за издаване на нови книги в различни направления: българска и преводна художествена литература; българска и преводна хуманитаристика; литература за деца и юноши; културно-историческо наследство и съвременна култура. Чрез програмата се цели и представянето на книжния пазар на творчеството на писатели и изследователи и от двата пола и насърчаване на тяхната изява като автори и творци с общ принос за развитието на литературните процеси и на науката.

По Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавните и общинските училища и от Министерство на културата са отпуснати 204 стипендии на ученици от държавни, общински и частни училища и са реализирани 45 еднократни финансови подпомагания на деца и младежи на възраст между 11-18 години. Общо 1424 млади творци на възраст от 15 до 29 г. и от двата пола са получили финансова подкрепа.

По програма “Творчески стипендии” на Национален фонд "Култура" са предоставени средства с общ размер 2 477 520 лв. за подпомагане на млади и на изтъкнати творци и на други млади специалисти в областта на културата.

През 2020 г. са подкрепени 194 проекта по програма за подпомагане на творчески проекти в областта на сценичните изкуства, която е свързана с изявата, развитието на творческия потенциал и участието в културния живот на представителите и от двата пола.

Министерство на културата е оказало подкрепа на фестивали и проекти в областта на театралното, музикално и танцово изкуство с цел създаване и утвърждаване на събития, които дават равни възможности за участие на професионалисти във високохудожествени продукти, независимо от половата им принадлежност и разпространението им в страната и чужбина. Чрез реализирането на 2 конкурсни сесии са подпомогнати 36 фестивали и конкурси.

Посредством програми за целево финансиране на творчески проекти за дейности в областта на музейното дело и визуалните изкуства са подпомогнати 115 проекта, в размер на 1 386 420,60 лв., свързани с осигуряване на равен достъп на обществото до културното наследство без разлика между мъжете и жените.

За първи път през 2020 г. е разработена програма за подпомагане на творчески проекти в областта на литературата за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове, с цел финансова подкрепа на индивидуални творци - белетристи, поети, публицисти, литературни критици и историци, драматурзи за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове на конкурсен принцип. Общият размер на средствата за сесията е 300 000 лв. и тя стартира в началото на 2021 г.

От Министерство на културата са набелязани и реализирани незабавни мерки във връзка с кризата, възникнала от епидемията, причинена от COVID-19. Във всички културни институти са предприети действия в изпълнение на заповедта на министъра на здравеопазването от 13 март 2020 г. за въвеждане на конкретни противоепидемични мерки срещу разпространението на COVID-19 с цел опазване живота и здравето на

личния състав в сферата на културата: затваряне на сцените; отменени репетиции, представления и концерти; самоподготовка за творческите екипи; администрацията работи дистанционно или частично при спазване на противоепидемични мерки; засилен режим на пълна дезинфекция на сградите; служителите от художествените и технически звена са в платен годишен отпуск, ограничен достъп до сградите.

Също така е представен пакет от възможни временни ефективни икономически мерки за възстановяване на културния сектор и за отстраняване на икономическите последици от икономическата криза за творците и организациите, и за подпомагане на независимия сектор в областта на културата и изкуствата: гарантирани заплати и осигуровки за държавните културни институти в областта на сценичните изкуства за периода на извънредното положение; подпомагане на самоосигуряващи се творци в областта на културата и на изкуствата със сума в размер на една минимална работна заплата и начислени осигуровки за два месеца от времето на извънредното положение до неговата отмяна; възможност за кандидатстване с проекти към Министерството на културата и Национален фонд „Култура“ по съществуващите програми, в правилата на които са включени допустими разходи до 25% на разходи за персонал и административни разходи и увеличение на сроковете на изпълнение; възможност за получаване на безлихвени кредити до 1500 лева с удължен срок на изплащане за 10 години; мярката по схемата „60:40“ за запазване на работните места в предприятията, включително за тези, занимаващи се с артистична и творческа дейност. През 2020 година като част от антикризисните мерки в областта на културата в Национален фонд „Култура“ постъпиха допълнително 17,2 милиона лева за финансова подкрепа на програми и проекти в областта на културата и изкуствата, като по-голям дял от средствата бяха насочени основно към частни културни организации и независими артисти. Освен регулярните програми на Национален фонд „Култура“, финансови средства до културния сектор достигнаха и чрез програма за нови инициативи, с което се даде възможност на творци и организатори и от двата пола да планират и реализират своите творчески идеи и проекти.

В изпълнение на мярка 61 „Провеждане на информационна политика на МОСВ за повишаване на чувствителността на обществото по отношение на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете в системата на МОСВ“ **Министерството на околната среда и водите** се стреми да провежда информационна политика, съобразена с необходимостта от повишаване на обществената чувствителност по отношение на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете. През 2020 г. на интернет страницата на ведомството са публикувани 148 съобщения в раздел „Новини“ и десетки други информационни материали за състоянието и управлението на околната среда и за проведените публични събития в сектора. Всички публикации, както и всички публични изказвания при провеждане на прояви и събития, съобразно повода и темата, са издържани в дух на позитивиране на тенденциите в поведенчески, социални и визуални модели в обществото по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете.

През 2020 г. **Съветът за електронни медии (СЕМ)** за първи път осъществи фокусирано наблюдение по темата за участието/представянето на жените и мъжете в търговските съобщения в телевизионните програми. Мониторингът обхваща телевизионни реклами в четири програми на два търговски доставчика на медийни услуги (БТВ Медиа Груп ЕАД и Нова Броудкастинг Груп ЕООД) в обем от общо 32 часа съдържание. Две от програмите са специализирани филмови, две от програмите са политематични.

Наблюдението в цялост отчита като положителна тенденция липсата на дискриминиращи търговски практики по пол, както и липсата на негативни стереотипи по пол в наблюдаваните програми и реклами. Отчита се също, че телевизионните реклами стъпват на стереотипизирани образи и социални роли, отразявайки обективни обществени и културни отношения на базата на различията по пол. Констатирайки голямото влияние на кратките и силно запомнящи се рекламни образи на жените и

мъжете, наблюдението очертава културните възгледи на потребителското ни общество за ролята на пола.

Промяната в социалното участие на двата пола в стопанския и семеен живот се отразява и на екран, включително и в търговските съобщения в телевизионните програми. Немислими до скоро рекламни сюжети вече се възприемат като нормални от аудиторията, именно заради настъпилите културни промени в социалното участие на двата пола в постмодерното общество.

Министерство на отбраната поддържа рубрика на български и английски език „Равнопоставеност“/ „Gender” в електронната страница на МО, която се осъвременява с актуални документи по темата.

В рамките на кампанията „Ние сме НАТО“ на Алианса, МО съвместно с Министерство на външните работи и Сдружение на жените военнослужещи изработи и разпространи клип на български и английски език относно участието на жени военнослужещи в системата за отбраната на Република България. Продължи и националната кампания „Бъди войник”. Водената информационна политика през 2020 г поддържа балансираното представяне на жени и мъже военнослужещи при взаимодействието на МО със СМИ. Република България беше включена в докладите от структурата за публична дипломация на НАТО през 2020 г. с анализи за медийното покритие.

Министерството на земеделието, храните и горите през 2020 г. подготви насоките за кандидатстване за прием по мярка 7.3 „Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрение и разширяване, пасивна широколентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез широколентова инфраструктура и електронно правителство” от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони” от ПРСР 2014 - 2020 г., като самата процедура стартира в началото на 2021 г.

Целта на процедурата е изграждането на широколентова инфраструктура, която ще се използва от населението в белите зони на територията на общини от селските райони.

Чрез процедурата ще се подобри потенциалът за развитие на селските райони и съответно равните възможности за участие в икономическия и обществения живот на жените и мъжете в селските райони, чрез внедряване на дигитални технологии и иновативни технически решения. Целта е да се насърчи социалното приобщаване, намаляването на бедността, насърчаване на икономическото развитие в селските райони, чрез подобряване достъпа до информационни и комуникационни технологии.

За промяна на съществуващите стереотипи в селското и горското стопанство допринасят и обученията и консултантските услуги, предоставяни от Националната служба за съвети в земеделието. През 2020 г. в Центъра за професионално обучение към НССЗ са обучени общо 117 лица, чрез проведени курсове за обучения по програми свързани с повишаване квалификацията, вкл. земеделски стопани и експерти на НССЗ по дейности от ПРСР 2014 — 2020 г.:

- 1 курс от 30 учебни часа, в който са обучени 5 земеделски стопани, от които 3 мъже и 2 жени;
- 2 курса от 8 учебни часа, в които са обучени 112 лица — 28 мъже и 54 жени.

През 2020 г. НССЗ организира и проведе общо 79 бр. информационно обучителни събития с научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти с цел трансфер на знания и технологии към земеделските стопани, като бяха обучени 3 090 лица, от тях;

• 42 бр. присъствени семинара с 999 обучени земеделски стопани (няма налични данни за разделение по мъже и жени);

- 37 бр. онлайн семинара с 2 091 обучени земеделски стопани — от които 1275 мъже и 816 жени. От месец юни 2020 г. провеждането на семинарите се осъществява онлайн в отговор на въведените в страната противоепидемични мерки срещу COVID 19.
- Предоставените консултации по ПРСР 2014-2020 г. са 29 219 бр., от които на мъже: 19 385 бр. и на жени: 9834 бр.[8];

Общият брой на предоставените Консултантски пакети по подмярка 2.1.2 са 3391 бр. Мъжете са получили 2183 броя КП, а жените - 1208 броя.

Обученията, консултантските услуги и информационните събития допринасят за повишаване на капацитета на бенефициентите на ПРСР 2014-2020 г. и повишаване на интереса към Програмата..

По информация на **Министерство на образованието и науката (МОН)** и съгласно излезлите през 2020 г. данни на Националния статистически институт за 2019 г. персоналът, зает с НИРД, е 26 399 души (в еквивалент на пълна заетост), което е с 2,3% повече в сравнение с предходната година. Делът на жените от общия персонал е 46,2%, като броят на жените в еквивалент на пълна заетост е 12 201 души спрямо 11 896 души спрямо 2018 година. Наблюдава се постепенно изравняване на броя на жените и мъжете, занимаващи се с научноизследователска дейност.

ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ И ПОЛ В ДЪРЖАВЕН СЕКТОР И СЕКТОР ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ – 2019 Г.

(Брой)

Възрастови групи	Държавен сектор		Сектор Висше образование	
	общо	от тях жени	общо	от тях жени
Общо	**4970**	**2782**	**8168**	**4403**
Под 25	**76**	**55**	**231**	**114**
25-34	**602**	**380**	**1507**	**811**
35-44	**1254**	**727**	**2126**	**1247**
45-54	**1317**	**765**	**2032**	**1154**
55-64	**1346**	**730**	**1813**	**908**
65 и повече	**375**	**125**	**459**	**169**

Подобна положителна тенденция се наблюдава и по отношение на жените изследователи в сектор „Висше образование“ в България, където делът им е по-висок спрямо този на мъжете - от общо 8168 бр. изследователи 4403 бр. са жени.

[8] Не е включена информация за лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултации дистанционно по телефона или чрез електронна поща.

Видно от разпределението по области на науката и през 2019 г. е, че с малки изключения се запазва относителното равенство между двата пола, като при повечето области продължава да се наблюдава превес на жените.

ПЕРСОНАЛ, ЗАЕТ С НИРД ПО ОБЛАСТИ НА НАУКАТА И ПОЛ - 2019 ГОДИНА

(В брой)

Области на науката	**Общо**	**От тях жени**
Общо	34 986	16 424
Естествени науки	5 873	3 056
Технически науки	14 772	4 601
Медицински и здравни науки	6 840	4 357
Селскостопански и ветеринарни науки	2 630	1 458
Обществени науки	2 955	1 730
Хуманитарни науки и изкуства	1 916	1 222
ЕКВИВАЛЕНТ НА ПЪЛНА ЗАЕТОСТ		
Общо	26 399	12 201
Естествени науки	5 125	2 686
Технически науки	11 503	3 462
Медицински и здравни науки	4 577	2 969
Селскостопански и ветеринарни науки	2 122	1 186
Обществени науки	1 826	1 097
Хуманитарни науки и изкуства	1 246	801

Превес на жените се наблюдава при персонала с придобита ОНС „Доктор“ и НС „Доктор на науките”, като жените са 4895 от общо 9287 доктори и доктори на науките.

ПЕРСОНАЛ, ЗАЕТ С НИРД ПО СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ И ПОЛ - 2019 ГОДИНА

(В брой)

Степен на образование	**Общо**	**От тях жени**
Общо	34 986	16 424
Висше образование	29 251	14 100
от тях: доктори и доктори на науките	9 287	4 895
Друго образование	5 735	2 324
ЕКВИВАЛЕНТ НА ПЪЛНА ЗАЕТОСТ		
Общо	26 399	12 201
Висше образование	21 694	10 253
от тях: доктори и доктори на науките	6 084	3 225
Друго образование	4 705	1 948

Резултатите, отразяващи ситуацията в академичните среди, свидетелстват, че страната ни отдава необходимото признание на ролята на жените в общественото развитие.

Във връзка с гореизложеното и предвид факта, че в Националната стратегия за развитие на научните изследвания не са включени специални мерки за повишаване относителния дял на жените-изследователи се предвижда да се следи за равномерното разпределение при заемане на различните академични длъжности и ръководни позиции в научните организации.

Извън информацията по изпълнението на посочените приоритетни области Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) е посочило, че въпреки факта, че НСОРБ и общините нямат конкретен ангажимент да подържат информация, статистически данни, както и графики и данни по приложените към Стратегията за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2016 — 2020 г. индикатори са спомогнали цялостния процес, чрез следното:

- Общините са запознати и прилагат изискванията на Закона за равнопоставеност на жените и мъжете, а принципът за равнопоставеност вече е утвърден в работата на местните власти като хоризонтална европейска политика при реализацията на редица европроекти;
- При изпълнението на Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавни и общински училища се стимулират талантливи деца и от двата пола;
- НСОРБ участва със свои представители в Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете;
- НСОРБ и общините се стремят към подобряване на баланса между жените и мъжете на ръководни позиции и при вземането на политически решения в рамките на законово допустимите процедури за подбор и избор на наши представители в различни национални консултативни и управителни съвети.

Въпреки затрудненията следствие на Ковид кризата **КЗД** продължи своята работа активно. Бяха развити и осъществени редица дейности по една от основните функции на комисията - превантивната. С цел недопускане на дискриминация комисията реализира различни инициативи, проектни предложения срещи с граждани, приемни.

Една част от превенцията се реализира с помощта на регионални представители на комисията. Те са ситуирани в 24 от 28-те области, с който факт е уникална в Европа. Техен ангажимент е да оказват независима помощ на гражданите, да ги консултират и информират за приложението на антидискриминационния закон, за правомощията и правилата за производство пред КЗД, за правните възможности за защита нарушеното право на равно третиране, в т.ч. за процесуалните им правомощия в производството пред КЗД. Те подпомагат Комисията за организиране и информиране на местната общественост за предстоящи мероприятия, семинари и други форми на публичен диалог. Информират всички заинтересовани субекти, представители на държавните институции в региона, на местната власт, на синдикатите, на неправителствените организации и целевите групи, имащи пряко отношение към темата. По този начин подпомагат и подкрепят общата воля за търпимост, толерантност и равнопоставеност между различните групи хора.

Комисията за защита от дискриминация през 2020 г. е взела участие в реализирането на следните проектни предложения:

Проект „Противодействие на дискриминацията на пазара на труда“ по Договор № BG05M9OP001-3.017-0001-C01 по Оперативна програма за развитие на човешките ресурси по процедура „Подобряване на условията на труд в България чрез намаляване на условията за дискриминацията“, BG05M9OP001-3.017 стартира през 2018 г., като срокът му за изпълнение е 30.12.2020 г. Целта на проекта е систематизиране на практиките за равни възможности и недискриминация с цел насърчаване, институционализиране и сертифициране на политиките по равенство и недискриминация на работното място. Също така подобряване на прилагането на принципа за равенство в областта на труда и заетостта както в държавния, така и в частния сектор, по-специално по отношение на предотвратяването на различно третиране в областта на заетостта и условия на труд във връзка с други заети лица поради тяхната етническа принадлежност. Той е насочен към служители на КЗД, служители на МТСП, представители на организации и институции, имащи отношение към

изпълнението на политиките в сферата на условията на труд, социалното включване, здравеопазването, равните възможности и недискриминация.

Проведоха се четири регионални кръгли маси и една национална кръгла маса, с цел обсъждане на проекта за национална стратегия за противодействие на дискриминацията на пазара на труда с представители на национални и регионални институции, на гражданското общество, бизнеса, местните власти, социалните партньори, академичната общност и медиите.

Също така представители на бизнеса бяха отличени от КЗД със сертификат „Работодател без дискриминация“.

Комисията участва в реализирането на международен проект „Родители на работа“ по Програма: Права, Равенство и Гражданство към ЕС; REC-AG-2018. КЗД е партньор с Института за равенство на жените и мъжете на Белгия Комисията по равенството между половете и равното третиране - Естония и Комисия за равенство в труда и заетостта на Португалия. Изпълнението на проекта стартира от октомври месец 2019 г. и срокът за изпълнение е 24 м.

Специфичните цели на проекта са: повишаване на осведомеността и информирането на работодателите относно правата на бременните и родителите във връзка с мерките за баланс между професионален и личен живот; подобряване на разследващите техники при случаи на дискриминация по време на бременност/ родителство; повишаване на осведомеността на инспекциите по труда относно дискриминацията на бременните/родителите; подобряване на видимостта на органи за равенство; четири партньорски срещи и двумесечни онлайн срещи.

Очакваните резултати по проекта са: повишена информираност; засилено прилагане на правата на работниците; повишена информираност и познаване на работодателите/организациите на работодателите относно мерките; повишена видимост, познания и брой на резултатите за производство; повишена осведоменост и компетентните органи в национален мащаб и на равнище ЕС и на подобряване на ефективното прилагане на правата на работниците: Обучението на инспектората по труда, както и обмяната на практики, техники и идентифициране на иновативни практики между инспекторатите и органите за равенство в различни държави-членки на ЕС ще засилят мониторинга на дискриминацията във работното място и разкриването на дискриминация. Това в дългосрочен план ще доведе до по-ефективно прилагане на законодателството на ЕС, което е една от целите на проекта.

Дейностите насочени към работодателите ще намалят и ще предотвратят дискриминацията на работното място в дългосрочен план. Дейностите насочени към инспекторатите ще повишат ефективното наблюдение и разкриване на дискриминация на работното място. Това ще мотивира работодателите да спазват закона и да търсят други алтернативи при работа с бременни/родители.

Проведени бяха срещи между партньорите за обмен на добри практики на равнище ЕС по отношение на бременността, майчинството и баланса между професионалния и живота и ангажираност на работодателя. Целта на срещите бе да се даде възможност на представители на всички институции да споделят своя опит в превенцията срещу дискриминацията и начина си на работа в условията на Ковид-19.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки предизвикателствата на 2020 г., България продължи осъществяването на последователна и координирана политика за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в различни области на социално-икономическия живот. Реализирани са редица мерки за повишаване на участието на жените на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост, намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите, насърчаване на равенство между жените и мъжете в процесите на вземане на решения, борба с насилието, основано на пола и защита и подкрепа за жертвите, и

промяна на съществуващите в обществото стереотипи по пол в различни сфери на обществения живот. Тези мерки са в изпълнение на приоритетите на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г. и са в съответствие с националните специфики и международните ангажименти на страната ни в областта на равнопоставеността на жените и мъжете.

Националната правна рамка, вкл. Законът за равнопоставеност на жените и мъжете, действащият национален институционален механизъм за равнопоставеност на жените и мъжете и стратегическите документи в тази област създават условия за провеждането на устойчива държавна политика, насочена към постигане на фактическа равнопоставеността на жените и мъжете. Съгласно данните от Доклада на Световния икономически форум от 2021 г., страната ни се е придвижила в световния индекс за разлика по пол с 9 места напред от 49 на 38 място от 156 страни и отчита общ резултат от 0,746, при максимален резултат 1. Индексът измерва развитието на разликите по пол в 4 измерения: икономическо участие и възможности, образователни постижения, здраве и оцеляване, и политическо овластяване.

Редом със съществуващите и познати предизвикателства пред равнопоставеността на жените и мъжете, възникват и нови. Динамично развиващите се технологични промени например, които трансформират пазара на труда като предлагат нови възможности за нови работни места, за които се изискват нови умения, променят и приоритетите в сферата на образованието. Протичащите процеси на цифровизация и изкуствен интелект, демографските и климатични промени, кибер-насилието и др., изискват гъвкав и интегриран подход от страна на институции, социални партньори, неправителствени организации. А най-новото предизвикателство – справянето с последиците от пандемията от разпространението на COVID-19, променя и цялото ни общество.

Кризата COVID-19 оказа огромно и непосредствено влияние върху обществата в държавите както в ЕС, така и в целия свят. Анализите сочат, че пандемията ще има значителни последствия с осезаемо въздействие върху начина, по който гражданите живеят и работят. Последствията за обществото като цяло и особено за икономиката вероятно ще бъдат дълбоки, структурни и дълготрайни. Нашата държава, както и останалите засегнати от пандемията държави, ще трябва да се справи не само със социалните последици за жените и за мъжете от наложените ограничения. Несъмнено пандемията е засегнала жените и мъжете по различен начин, което може да изостри дългосрочните проблеми като неравномерното разпределение на отговорностите при полагане на грижи, загубата на заетост, разликата и заплащането по пол и др. Следователно, необходими са адекватни политики за отговор на предизвикателствата и възстановяване от кризата. Изминалият период е добра основа за осмисляне на досега съществуващите практики и нормативни изисквания относно насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в различните области на обществения живот, в аспекта на новите предизвикателства и новите възможности, които животът в пандемична обстановка откри. Предприеманите мерки във всички политики за справяне с последиците от пандемията трябва да интегрират перспективата на пола (мейнстрийминг), да зачитат потребностите на жените и на мъжете, да отчитат евентуалното въздействие върху техния живот, здраве, развитие, благосъстояние, за да бъдат резултатни. Те трябва да се базират на задълбочено картографиране на нуждите на жените и на мъжете и да вземат предвид националните особености, а в контекста на ЕС - и необходимостта от солидарност.

През 2020 г. приключи петгодишния стратегически период на провеждане на националната политика. 2020 г. бе последната година от изпълнението на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г. В този смисъл изминалата година беше основополагаща за формулиране на новите стратегически приоритети и планиране в областта на равнопоставеността на жените и мъжете за следващия десетгодишен стратегически период. Разработена и приета беше

Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 година.

Изготвен е Национален план за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2022 г. с конкретни мерки и дейности от компетентността на различни институции и организации. Новите национални програмни документи отразяват съществуващите проблеми и възникващите предизвикателства пред равнопоставеността на жените и мъжете, вкл. за преодоляване на последиците от кризата COVID-19 и подкрепа на най-засегнатите групи. Равнопоставеността на жените и мъжете следва да бъде утвърждавана и да присъства осезаемо в контекста на общия стремеж за постигане на заложените в Европейския стълб за социални права цели и за развитието на силна, социална и справедлива Европа.

Осигуряването на равни възможности на жените и на мъжете в различните сфери на обществения живот изисква подходящи политически инструменти и е важно в контекста на социалната действителност и демократичните ценности на национално ниво. Равнопоставеността на жените и мъжете ще доведе не само до повече справедливост в обществото, но и до ръст на икономиката. Ето защо е необходимо националните усилия в тази насока да бъдат продължени, съгласувани и укрепени.

Много е направено за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете на национално и общоевропейско ниво досега, но още много предстои. По този пълен с предизвикателства път за постигане на фактическа равнопоставеност на жените и мъжете във всички области на живота, особено необходимо е сътрудничеството и партньорството между ангажираните институции на всички нива, социалните партньори и гражданските организации. Затова и занапред ще продължи укрепването на функциониращия национален институционален механизъм по равнопоставеност на жените и мъжете.

Темата за равнопоставеността на жените и мъжете следва да продължи да бъде утвърждавана и да присъства осезаемо в контекста на общия стремеж за постигане на заложените в Европейския стълб за социални права цели и за развитието на силна, социална и справедлива Европа. Необходимо е националните и общоевропейски усилия в тази насока да бъдат още по-настоятелни, съгласувани, укрепени и продължени. Защото постигането на равнопоставеност на жените и мъжете в ЕС е обща отговорност и съответства на духа и фундаменталните ценности, на които е основан и функционира Съюзът, от който България е част.

Приложение 1

Заети лица по статус в заетостта и пол

Статус в заетостта	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**2965,2**	**1567,1**	**1398,1**	**2934,0**	**1541,7**	**1392,3**	**2934,9**	**1546,9**	**1388,1**	**2981,4**	**1577,1**	**1404,3**	**3031,9**	**1607,5**	**1424,3**	**3016,8**	**1607,6**	**1409,2**	**3150,3**	**1682,6**	**1467,7**	**3152,7**	**1685,3**	**1467,3**	**3233,1**	**1732,1**	**1501,1**	**3121,7**	**1676,1**	**1445,6**
Работодатели	107,6	75,7	31,9	104,5	73,9	30,7	115,1	83,6	31,5	113,5	82,5	31,0	108,3	80,4	27,9	107,3	77,4	29,8	114,8	82,5	32,3	117,2	85,8	31,3	114,7	82,8	31,9	112,0	81,5	30,5
Самостоятелно заети лица	221,3	139,7	81,6	210,9	135,0	75,9	221,6	140,1	81,5	238,1	152,4	85,7	236,8	151,9	84,8	228,3	143,8	84,5	235,3	150,8	84,6	226,6	146,3	80,3	215,3	139,1	76,2	214,7	138,8	75,9
Наети лица	2606,1	1339,5	1266,6	2594,1	1324,4	1269,6	2578,7	1316,5	1262,2	2609,1	1335,9	1273,2	2667,2	1368,5	1298,7	2662,9	1379,6	1283,3	2775,4	1440,4	1335,0	2785,4	1444,3	1341,1	2883,1	1503,4	1379,7	2776,1	1449,8	1326,3
в частни предприятия	1893,7	1036,1	857,6	1872,5	1016,5	856,0	1859,3	1016,4	842,9	1903,6	1046,3	857,3	1968,2	1083,1	885,1	1981,8	1097,7	884,0	2101,8	1166,1	935,7	2113,5	1176,5	937,0	2198,9	1222,9	976,1	2090,8	1162,6	928,2
в обществени предприятия	712,5	303,4	409,1	721,5	307,9	413,6	719,3	300,0	419,3	705,5	289,6	415,9	699,0	285,3	413,7	681,1	281,8	399,3	673,6	274,2	399,4	671,9	267,8	404,1	684,2	280,5	403,7	685,3	287,2	398,1
Неплатени семейни работници	30,2	12,2	18,0	24,5	8,5	16,0	19,6	6,7	12,8	20,6	6,3	14,3	19,5	6,7	12,9	18,4	6,8	11,6	24,7	9,0	15,7	23,5	8,9	14,6	20,0	6,7	13,3	18,9	5,9	13,0

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Коефициент на заетост на жените (на 15 - 64 навършени години) с най-малко едно дете под 7 години (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Коефициент на заетост на жените (на 15-64 навършени години) с най-малко едно дете под 7 години	53,3	56,0	54,2	55,7	57,6	57,8	58,2	55,8	60	59,5

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Коефициент на заетост за възрастова група 15 - 64 г. по пол (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	**58,4**	**58,8**	**59,5**	**61**	**62,9**	**63,4**	**66,9**	**67,7**	**70,1**	**68,5**
Мъже	61,2	61,3	62,1	63,9	65,9	66,7	70,6	71,5	74,1	72,5
Жени	55,6	56,3	56,8	58,2	59,8	60,0	63,1	63,9	66,0	64,3

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Коефициент на заетост за възрастова група 20 - 64 г. по пол (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	**62,9**	**63,0**	**63,5**	**65,1**	**67,1**	**67,7**	**71,3**	**72,4**	**75,0**	**73,4**
Мъже	66,0	65,8	66,4	68,1	70,4	71,3	75,3	76,5	79,3	77,8
Жени	59,8	60,2	60,7	62,0	63,8	64,0	67,3	68,3	70,7	68,9

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Заети лица по икономически дейности и пол (Хиляди)

	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020		
Икономически дейности	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**2965,2**	**1567,1**	**1398,1**	**2934,0**	**1541,7**	**1392,3**	**2934,9**	**1546,9**	**1388,1**	**2981,4**	**1577,1**	**1404,3**	**3031,9**	**1607,5**	**1424,3**	**3016,8**	**1607,6**	**1409,2**	**3150,3**	**1682,6**	**1467,7**	**3152,7**	**1685,3**	**1467,3**	**3233,1**	**1732,1**	**1501,1**	**3121,7**	**1676,1**	**1445,6**
Селско, горско и рибно стопанство	201,0	133,8	67,3	189,0	129,3	59,7	195,5	133,8	61,7	208,9	144,9	64,1	207,9	146,2	61,7	203,7	143,8	59,9	221,0	154,4	66,6	207,4	145,1	62,3	214,1	149,5	64,6	205,6	144,1	61,5
Добивна промишленост	26,3	22,0	4,4	26,0	20,9	5,2	26,0	21,1	4,9	26,4	21,8	4,6	25,7	21,6	4,2	26,0	21,7	4,2	31,8	25,7	6,1	31,8	25,4	6,4	33,9	25,8	8,1	36,4	27,2	9,2
Преработваща промишленост	593,0	304,9	288,1	603,5	302,1	301,5	576,4	292,7	283,8	584,5	301,5	283,1	597,7	309,5	288,1	588,9	308,3	280,6	601,8	311,8	289,9	600,2	311,7	288,5	607,3	316,5	290,8	577,7	297,0	280,7
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и газообразни горива	42,9	34,0	8,9	44,2	33,9	10,3	39,9	30,8	9,1	37,1	29,4	7,7	39,4	31,8	7,6	40,1	31,1	9,0	39,5	30,4	9,2	39,3	30,2	9,1	43,7	33,9	9,8	47,1	34,3	12,7
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	41,7	28,6	13,2	39,2	26,9	12,3	36,7	26,6	10,1	34,4	24,9	9,5	29,6	22,1	7,5	29,0	21,8	7,2	34,5	25,1	9,3	31,9	23,1	8,8	33,2	23,5	9,7	34,9	26,0	9,0
Строителство	228,7	208,9	19,8	206,0	185,9	20,2	206,9	184,0	22,9	215,4	194,3	21,2	214,0	197,4	16,6	214,8	200,4	14,3	234,3	218,0	16,3	246,1	230,1	16,0	252,5	237,2	15,3	250,4	235,2	15,3
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	544,4	249,2	295,2	526,9	243,2	283,7	525,5	245,7	279,8	518,5	237,3	281,2	520,0	240,3	279,7	515,8	235,8	280,0	542,4	245,1	297,4	538,7	243,8	294,9	539,8	240,6	299,2	526,9	239,2	287,8
Транспорт, складиране и пощи	173,7	134,9	38,8	176,3	139,9	36,4	180,8	142,6	38,2	177,6	140,5	37,1	184,6	146,4	38,3	196,2	154,7	41,5	210,6	169,0	41,6	206,1	168,8	37,3	212,7	174,4	38,2	204,9	165,5	39,3
Хотелиерство и ресторантьорство	159,2	61,6	97,6	152,7	56,8	95,9	146,1	54,1	92,0	155,1	62,1	93,0	158,3	63,0	95,3	157,8	62,8	95,1	169,5	68,7	100,8	168,0	64,6	103,3	182,6	70,7	111,9	145,6	55,2	90,4
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	67,5	38,4	29,1	68,9	39,9	29,0	75,3	44,5	30,8	73,2	43,1	30,2	87,7	54,4	33,3	88,4	53,8	34,6	91,9	58,2	33,7	98,5	61,9	36,6	99,9	64,7	35,2	96,4	61,4	35,0
Финансови и застрахователни дейности	55,0	19,9	35,1	52,7	18,0	34,7	51,6	17,7	33,9	60,5	19,2	41,3	62,3	18,4	43,9	58,6	18,4	40,2	63,7	18,9	44,7	65,4	20,7	44,7	67,3	20,4	46,8	62,4	17,2	45,2
Операции с недвижими имоти	9,3	(3,7)	5,6	7,8	(3,2)	4,6	9,7	(3,9)	5,9	11,2	4,8	6,4	11,6	4,0	7,6	9,9	(3,6)	6,2	11,3	5,6	5,7	12,5	6,4	6,1	13,7	5,7	8,0	13,4	5,3	8,2
Професионални дейности и научни изследвания	81,5	30,3	51,2	78,8	29,0	49,7	84,9	33,9	51,0	93,5	39,7	53,9	103,3	39,0	64,3	111,5	38,0	73,5	111,2	36,8	74,4	105,5	36,3	69,2	113,3	37,8	75,5	121,9	44,4	77,6
Административни и спомагателни дейности	83,0	63,1	19,9	106,2	77,0	29,2	118,8	80,1	38,7	112,3	76,3	36,0	110,9	79,8	31,1	109,4	79,0	30,3	111,5	79,6	32,0	120,0	86,6	33,4	124,3	86,7	37,6	106,7	75,1	31,5
Държавно управление	224,1	124,6	99,5	230,4	127,0	103,4	228,6	124,7	103,9	223,3	121,4	102,0	224,4	122,6	101,8	220,4	118,1	102,4	219,0	114,3	104,7	222,5	115,1	107,4	224,8	120,0	104,8	228,5	125,3	103,2
Образование	187,5	36,9	150,6	188,2	37,7	150,5	184,8	36,9	147,8	188,5	36,2	152,3	185,6	32,6	153,0	172,8	33,0	139,8	171,6	34,6	136,9	183,0	35,9	147,1	185,8	37,8	148,0	175,3	36,3	139,0
Хуманно здравеопазване и социална работа	153,2	29,6	123,6	145,0	31,1	113,9	153,4	31,8	121,6	163,3	34,1	129,2	162,6	33,6	129,0	161,3	34,3	127,0	164,8	33,6	131,2	163,2	33,7	129,5	166,5	36,1	130,4	171,6	36,7	134,9
Култура, спорт, развлечения	38,9	20,9	18,0	39,3	18,7	20,6	40,4	19,2	21,2	41,7	22,3	19,5	42,7	21,2	21,5	47,8	22,6	25,2	49,4	24,3	25,2	48,4	23,8	24,6	53,0	28,6	24,4	52,2	27,6	24,6
Други дейности	54,3	22,0	32,3	53,0	21,3	31,7	53,6	22,8	30,8	55,9	23,7	32,2	63,6	23,6	39,9	64,5	26,4	38,1	70,5	28,6	41,9	64,2	22,2	42,0	64,8	21,9	42,8	63,7	23,1	40,6

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

( ) - поради малкия обем на извадката данните, оградени в скоби, не са достатъчно точни

Заети лица по класове професии и пол (Хиляди)

Класове професии	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**2965,2**	**1567,1**	**1398,1**	**2934,0**	**1541,7**	**1392,3**	**2934,9**	**1546,9**	**1388,1**	**2981,4**	**1577,1**	**1404,3**	**3031,9**	**1607,5**	**1424,3**	**3016,8**	**1607,6**	**1409,2**	**3150,3**	**1682,6**	**1467,7**	**3152,7**	**1685,3**	**1467,3**	**3233,1**	**1732,1**	**1501,1**	**3121,7**	**1676,1**	**1445,6**
в това число:																														
Ръководители	187,2	118,4	68,8	179,1	113,9	65,2	194,1	123,3	70,8	187,0	118,4	68,6	181,7	115,4	66,3	182,6	113,5	69,2	181,4	110,3	71,1	174,3	107,1	67,2	168,3	102,7	65,6	162,8	95,5	67,3
Специалисти	458,3	139,2	319,2	449,1	141,3	307,9	458,8	146,1	312,7	496,4	160,3	336,1	514,3	167,7	346,5	511,9	170,0	341,9	507,6	169,6	337,9	524,8	181,4	343,4	539,3	190,1	349,2	562,7	205,8	357,0
Техници и приложни специалисти	239,5	129,2	110,3	239,2	126,0	113,2	256,0	136,7	119,4	268,5	145,7	122,8	282,3	146,4	135,8	284,3	147,4	136,9	299,8	163,5	136,2	296,9	160,3	136,7	298,1	159,1	139,0	292,6	150,1	142,5
Помощен административен персонал	197,0	53,3	143,7	189,1	50,3	138,8	189,9	51,6	138,4	196,1	55,8	140,4	186,6	53,0	133,6	178,1	50,4	127,7	193,8	52,6	141,1	193,7	53,3	140,4	196,2	56,2	140,0	181,8	51,2	130,6
Персонал, зает с услуги за населението, търговията и охраната	646,7	263,6	383,2	644,4	264,8	379,5	621,4	255,1	366,3	621,4	252,0	369,4	642,0	260,6	381,3	635,2	255,4	379,8	666,6	261,3	405,4	668,9	262,4	406,5	692,8	268,1	424,7	636,3	248,8	387,5
Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство	124,0	77,0	47,0	111,8	69,6	42,3	114,8	68,9	45,8	118,4	74,7	43,6	112,0	72,6	39,3	104,9	67,8	37,1	109,7	71,9	37,8	100,2	65,4	34,8	106,3	70,5	35,8	106,3	72,4	34,0
Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии	414,9	308,7	106,2	412,5	301,0	111,5	387,6	284,1	103,5	383,7	282,5	101,2	395,6	294,1	101,5	393,6	296,4	97,2	414,5	310,0	104,5	408,9	303,6	105,3	411,6	307,5	104,1	398,4	296,9	101,5
Машинни оператори и монтажници	384,5	285,6	98,9	389,1	287,0	102,1	380,1	281,7	98,5	374,4	281,2	93,2	383,7	289,0	94,7	389,4	292,9	96,5	409,9	308,6	101,3	405,2	308,8	96,5	410,9	313,8	97,1	405,5	309,1	96,4
Професии, неизискващи специална квалификация	286,1	167,9	118,2	294,6	165,8	128,8	308,5	179,7	128,8	311,2	185,5	125,7	309,4	187,1	122,3	311,6	192,4	119,2	342,7	215,0	127,7	356,6	223,9	132,7	384,8	243,0	141,8	352,2	226,5	125,6

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Коефициент на безработица по пол (%)

Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	**11,3**	**12,3**	**12,9**	**11,4**	**9,1**	**7,6**	**6,2**	**5,2**	**4,2**	**5,1**
Мъже	12,3	13,5	13,9	12,3	9,8	8,1	6,4	5,7	4,5	5,4
Жени	10,1	10,8	11,8	10,4	8,4	7,0	5,9	4,7	3,9	4,8

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Коефициент на продължителна безработица по пол (%)

Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	**6,3**	**6,8**	**7,4**	**6,9**	**5,6**	**4,5**	**3,4**	**3,1**	**2,4**	**2,3**
Мъже	7,0	7,7	8,1	7,7	6,1	4,8	3,6	3,4	2,6	2,6
Жени	5,5	5,7	6,6	6,0	5,0	4,1	3,2	2,6	2,2	2,0

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Относителен дял на населението на възраст 30 - 34 навършени години със завършено висше образование (%)

Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	**27,3**	**26,9**	**29,4**	**30,9**	**32,1**	**33,8**	**32,8**	**33,7**	**32,5**	**33,3**
Мъже	20,9	20,5	21,8	23,4	24,8	27,2	25,5	27,0	26,4	26,6
Жени	34,2	33,6	37,6	39,0	39,9	41,0	40,5	40,8	39,0	40,2

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Относителен дял на рано напусналите образование и обучение по пол (%)

Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	**11,8**	**12,5**	**12,5**	**12,9**	**13,4**	**13,8**	**12,7**	**12,7**	**13,9**	**12,8**
Мъже	11,2	12,1	12,3	12,8	13,3	13,7	12,0	12,6	14,5	13,4
Жени	12,6	13,0	12,7	12,9	13,4	13,9	13,5	12,8	13,3	12,1

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

Относителен дял на лицата на възраст 15 - 24 г., незаети и неучастващи в образование и обучение по пол (%)

Пол	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо	**21,8**	**21,5**	**21,6**	**20,2**	**19,3**	**18,2**	**15,3**	**15,0**	**13,7**	**14,4**
Мъже	21,8	21,6	22,1	19,2	18,6	17,1	13,6	13,3	12,7	13,7
Жени	21,9	21,5	21,1	21,4	20,0	19,4	17,2	16,8	14,8	15,2

Източник: Наблюдение на работната сила, НСИ

РАЗЛИКА В ЗАПЛАЩАНЕТО ПО ПОЛ

(проценти)

Икономически дейности	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо	**12,2**	**14,0**	**12,7**	**12,9**	**14,5**	**13,8**	**13,8**	**13,6**	**13,7**
Добивна промишленост	16,4	21,2	17,1	16,8	17,7	15,0	14,5	12,2	13,9
Преработваща промишленост	25,2	26,4	26,8	25	25,6	23,6	22,9	22,4	22,7
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	20,8	15,3	13	14	8,1	11,2	12,9	11,4	8,2
Доставяне на води; Канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	6,3	9,5	13	15,8	17,2	14,2	9,9	7,8	5,6
Строителство	-8	-6	-8,4	-8,2	-10,5	-12,6	-13,3	-14,5	-11,5
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	9,6	12,3	11,9	14	15,5	13,9	12,9	12,6	12,8
Транспорт, складиране и пощи	14,5	12,3	8,2	4,5	6,6	8,3	10,3	10,1	11,0
Хотелиерство и ресторантьорство	11,5	13,2	8,5	11,7	10,7	9,2	8,5	6,8	7,8
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	9,4	14,5	17,7	17,9	19,4	19,5	21,7	21,7	22,4
Финансови и застрахователни дейности	20,8	25,5	24,9	23,1	22,7	22,3	24,2	25,9	29,5
Операции с недвижими имоти	-0,3	8,8	10,5	10,8	4,0	3,4	-2,4	-11,1	-7,5
Професионални дейности и научни изследвания	6,4	12,6	14	13,1	11,1	4,8	8,6	12,1	16,5
Административни и спомагателни дейности	-15,7	-14,9	-14,5	-27,9	-28,5	-27,9	-29,2	-33,2	-29,8
Държавно управление	9,5	9,2	3,7	5,2	7,0	6,3	8,8	8,3	8,4
Образование	11,3	13,9	12,4	15,6	17,1	14,6	13,1	12,0	9,3
Хуманно здравеопазване и социална работа	25,3	29,2	28,5	29,2	32,4	31,6	30,1	29,9	29,5
Култура, спорт и развлечения	18,5	18,9	16,1	13,2	12,6	17,8	20,2	23,5	24,7
Други дейности	5,2	-0,9	-1,9	3,5	4,1	-3,2	-2,9	-7,3	-2,3

[SI-C8] Относителен дял на работещи бедни (за лица във възрастова група 18-64 г.)

(по заетост на пълно работно време/непълно работно време)

година на провеждане на изследване	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
референтна година на дохода	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Заети									
Общо	7,4	7,2	9,3	7,8	11,6	10,0	10,1	9,0	9,7
мъже	7,7	8,0	9,8	8,3	13,2	11,3	11,5	9,7	10,6
жени	7,1	6,4	8,7	7,2	9,7	8,4	8,6	8,2	8,5
разпределение по вид заетост									
пълно работно време	6,6	6,4	8,1	6,7	10,2	8,3	8,6	7,8	8,4
непълно работно време	27,9	20,9	27,8	30,3	42,2	35,6	34,4	30,8	33,6

[LVHL11] Лица живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност

по възрастови групи и пол

възрастови групи	пол	година на провеждане на изследване	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		референтна година на дохода	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
18-59 години	общо	брой лица в хиляди	473,8	482,1	461,4	440,3	437,4	409,7	331,2	332,8	296,2
		% от съвкупността	11,2	11,6	11,2	10,9	11,0	10,5	8,6	8,7	7,9
	мъже	брой лица в хиляди	242,4	254,3	242,2	230,7	221,9	220,2	117,6	173,7	155,0
		% от съвкупността	11,3	12,0	11,6	11,2	10,9	11,0	9,0	8,9	8,1
	жени	брой лица в хиляди	231,4	227,8	219,2	209,6	215,5	189,5	153,5	159,1	141,2
		% от съвкупността	11,1	11,1	10,9	10,6	11,1	9,8	8,1	8,5	7,7
0-17 години	общо	брой лица в хиляди	202,5	213,2	179,1	166,2	180,8	161,4	125,1	133,5	127,8
		% от съвкупността	16,6	18,2	15,2	13,9	15,1	13,3	10,4	11,1	10,6
под 60 години	общо	брой лица в хиляди	676,4	695,3	640,5	606,6	618,2	571,1	456,3	466,2	423,9
		% от съвкупността	12,4	13,0	12,1	11,6	11,9	11,1	9,0	9,3	8,5
	мъже	брой лица в хиляди	345,8	350,4	326,5	313,4	309,1	299,7	240,6	241,6	216,7
		% от съвкупността	12,5	12,9	12,1	11,7	11,7	11,4	9,2	9,4	8,5
	жени	брой лица в хиляди	330,6	344,9	313,9	293,2	309,2	271,4	215,7	224,6	207,2
		% от съвкупността	12,4	13,2	12,1	11,4	12,2	10,8	8,7	9,2	8,5

[SI-S1c] Относителен дял на бедните по икономическа активност и по пол

(за лица на 18 и повече години)

година на провеждане на изследване		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
референтна година на дохода		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
икономическа активност	пол									
Заети	общо	7,4	7,2	9,2	7,7	11,4	9,9	9,9	8,9	9,6
	мъже	7,7	7,9	9,7	8,2	13,0	11,3	11,2	9,6	10,5
	жени	7,0	6,4	8,6	7,2	9,6	8,3	8,4	8,1	8,4
Не заети	общо	31,3	30,9	29,3	35,0	32,7	37,7	33,8	37,2	41,0
	мъже	29,1	29,1	28,7	31,9	30,2	35,0	31,7	35,4	38,3
	жени	33,0	32,3	29,7	37,2	34,5	39,6	35,3	38,4	42,9
Безработни	общо	48,5	47,6	50,2	53,3	54,6	58,7	56,1	58,9	61,1
	мъже	50,5	47,7	52,7	55,5	57,6	62,1	61,4	65,4	66,6
	жени	45,9	47,5	46,8	50,4	50,9	53,9	49,6	51,2	54,3
Пенсионери	общо	26,2	25,9	21,1	30,0	24,7	32,4	28,5	34,3	37,7
	мъже	18,2	19,1	16,6	20,5	16,7	23,5	20,0	26,4	28,9
	жени	31,5	30,6	24,2	36,4	30,0	38,4	34,1	39,4	43,3
Други неактивни	общо	27,4	25,1	27,7	29,1	32,3	33,8	29,7	29,8	35,5
	мъже	25,0	24,6	23,1	26,9	27,8	31,1	28,8	28,7	34,3
	жени	28,7	25,4	30,4	30,3	34,6	35,2	30,2	30,4	36,1

[SI-P8] Процент от населението живеещо с материални лишения по възраст и пол

година на провеждане на изследване		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
референтна година на дохода		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
възраст	пол									
Общо	общо	44,1	43,0	33,1	34,2	31,9	30,0	20,9	19,9	19,4
	мъже	42,9	41,6	31,7	33,0	30,4	28,8	19,4	18,9	18,4
	жени	45,3	44,4	34,3	35,3	33,4	31,1	22,3	20,9	20,2
0-5 години	общо	45,5	45,9	39,5	33,0	33,3	33,3	17,6	17,4	18,7
	мъже	46,5	43,1	37,8	32,9	31,6	31,6	17,0	16,2	17,6
	жени	44,5	49,1	41,3	33,0	34,9	34,9	18,2	18,6	19,9
6-11 години	общо	47,4	46,4	35,9	38,5	35,1	35,1	17,2	18,8	19,5
	мъже	47,5	44,3	33,5	38,5	32,9	32,9	16,3	19,6	19,6
	жени	47,2	48,9	38,5	38,4	37,7	37,7	18,1	17,8	19,3
12-17 години	общо	46,6	46,4	40,0	39,7	39,4	39,4	22,5	20,4	21,7
	мъже	48,4	44,6	40,3	41,3	43,7	43,7	22,2	19,0	21,4
	жени	44,8	48,1	39,7	37,9	34,7	34,7	22,8	21,9	22,0
0-17 години	общо	46,6	46,3	38,4	37,3	36,1	33,1	19,1	18,9	20,0
18-64 години	общо	40,8	39,9	29,5	31,3	29,0	27,0	17,3	17,0	16,2
	мъже	40,1	40,1	29,3	31,4	28,7	27,4	17,7	17,6	16,9
	жени	41,5	39,7	29,7	31,2	29,3	26,7	16,9	16,4	15,5
65 и повече години	общо	53,2	50,7	40,3	40,9	37,5	36,3	32,7	29,1	27,8
	мъже	49,2	45,1	35,9	34,4	30,6	29,5	26,5	24,1	22,9
	жени	55,9	54,5	43,3	45,3	42,2	40,9	36,9	32,5	31,0

Бележка: материални лишения 4 от 9 показателя

ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ ПЕРСОНАЛ В ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИ УЧИЛИЩА ПО СТЕПЕНИ НА ПРЕПОДАВАНЕ И ПОЛ ЗА 2011/2012 - 2019/2020 ГОДИНА[1]

(брой)

	2011/2012			2012/2013			2013/2014			2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019			2019/2020		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общообразователни училища	46245	7151	39094	45072	6766	38306	45093	6763	38330	45204	6774	38430	45288	6889	38399	47931	7183	40748	48981	7206	41775	50846	7404	43442	53101	7643	45458
Професионални училища	13056	3425	9631	13063	3427	9636	12598	3309	9289	12482	3347	9135	12216	3332	8884	11534	3193	8341	11753	3199	8554	11702	3108	8594	12316	3317	8999

Бележки

[1] Включва учители, директори и помощник-директори с преподавателска заетост; не включва възпитатели.

ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ СЪСТАВ ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА ПО АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ И ПОЛ ЗА 2011/2012 - 2019/2020 ГОДИНА

(брой)

	2011/2012			2012/2013			2013/2014			2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019			2019/2020		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**22955**	**12063**	**10892**	**23456**	**12238**	**11218**	**23012**	**11923**	**11089**	**23743**	**12331**	**11412**	**22604**	**11543**	**11061**	**22223**	**11304**	**10919**	**21914**	**11056**	**10858**	**21756**	**10822**	**10934**	**20894**	**10340**	**10554**
Професори	2576	1890	686	2937	2074	863	3184	2174	1010	3473	2284	1189	3390	2239	1151	3378	2142	1236	3400	2101	1299	3416	2060	1356	3191	1920	1271
Доценти	7139	4229	2910	7013	4089	2924	6612	3750	2862	6848	3847	3001	6469	3585	2884	6312	3428	2884	6283	3381	2902	6187	3282	2905	5878	3080	2798
Асистенти	9881	4708	5173	10045	4726	5319	9517	4549	4968	9676	4730	4946	8705	4166	4539	8674	4174	4500	8616	4067	4549	8548	4020	4528	7995	3801	4194
Преподаватели и научни сътрудници	3359	1236	2123	3461	1349	2112	3699	1450	2249	3746	1470	2276	4040	1553	2487	3859	1560	2299	3615	1507	2108	3605	1460	2145	3830	1539	2291

СТУДЕНТИ ПО ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН И ПОЛ ЗА 2011/2012 - 2019/2020 АКАДЕМИЧНА ГОДИНА

(брой)

	2011/2012			2012/2013			2013/2014			2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019			2019/2020		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**280292**	**126972**	**153320**	**278588**	**126459**	**152129**	**277239**	**126564**	**150675**	**272336**	**123533**	**148803**	**259957**	**119618**	**140339**	**243199**	**112396**	**130803**	**229771**	**106333**	**123438**	**222997**	**102481**	**120516**	**220168**	**101179**	**118989**
Образователно-квалификационна степен "професионален бакалавър"	16210	7699	8511	14688	7001	7687	15072	7244	7828	15244	7212	8032	11619	5603	6016	10335	4918	5417	8527	4019	4508	8181	3811	4370	8233	3976	4257
Образователно-квалификационна степен "бакалавър"	184069	85729	98340	180949	84882	96067	176344	83482	92862	171458	81214	90244	166746	79856	86890	155237	74591	80646	146564	70598	75966	141505	68060	73445	139711	67309	72402
Образователно-квалификационна степен "магистър"	80013	33544	46469	82951	34576	48375	85823	35838	49985	85634	35107	50527	81592	34159	47433	77627	32887	44740	74680	31716	42964	73311	30610	42701	72224	29894	42330

ЗАВЪРШИЛИ ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ ПО ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН И ПОЛ ЗА 2011-2019 ГОДИНА

(брой)

	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	**63405**	**24630**	**38775**	**58961**	**24630**	**38482**	**65221**	**25520**	**39701**	**62010**	**24716**	**37294**	**61276**	**24278**	**36998**	**58919**	**22731**	**36188**	**55428**	**21682**	**33746**	**53115**	**21039**	**32076**	**50179**	**19938**	**30241**
Образователно-квалификационна степен "професионален бакалавър"	7555	2823	4732	4151[1]	1694	2457	3462	1377	2085	3156	1321	1835	2535	1127	1408	2418	1038	1380	2175	927	1248	1869	765	1104	1843	721	1122
Образователно-квалификационна степен "бакалавър"	31907	12764	19143	33804	13476	20328	34841	14291	20550	32400	13491	18909	31623	13277	18346	30895	12525	18370	28926	11914	17012	27831	11488	16343	25807	10900	14907
Образователно-квалификационна степен "магистър"	23943	9043	14900	25157	9460	15697	26918	9852	17066	26454	9904	16550	27118	9874	17244	25606	9168	16438	24327	8841	15486	23415	8786	14629	22529	8317	14212

СТУДЕНТИ В ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР" ПО ПОЛ ЗА 2011/2012 - 2019/2020 ГОДИНА

(брой)

	2011/2012			2012/2013			2013/2014			2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019			2019/2020		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	4703	2310	2393	5371	2627	2744	6055	2988	3067	6617	3219	3398	6750	3290	3460	6738	3238	3500	6564	3131	3433	6467	3031	3436	6440	3056	3384

Цел (SDG)	Подцел (SDG)	Индикатор (SDG)	Справка / показател	Разрез / Ниво	Мерна единица	2016	2017	2018	2019	2020	Източник	Бележки
5	5,5	5.5.1 Относителен дял на местата заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на депутатските места заемани от жени	България	%	19,2	26,1	25,4	26,7	27,1	НСИ	Данните са към 31 декември на референтната година
5	5,5	5.5.1 Относителен дял на местата заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на депутатските места заемани от жени	ЕС28	%	28,2	29,8	30,6	31,7	32,3	Евростат	
5	5,5	5.5.1 Относителен дял на местата заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на местата в общинските съвети заемани от жени	България	%	.	.	.	27,2	.	НСИ	Данните са от последните проведени в страната избори (27.10.2019 г.) за общински съветници и кметове на населени места. '.' - липсват данни
5	5,5	5.5.1 Относителен дял на местата заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за вземане на решения (**Национално правителство**)	България	%	36,1	37,0	39,2	38,8	40,0	Европейският институт за равенство между половете	Националното правителство е управляващия орган на държавата. Членовете на правителството включват министър-председателите, министрите имащи места в правителствените кабинети или Министерските съвети на държавите и заместник-министрите (нямащи места Министерските съвети. В някои страни държавните секретари са със статут на министри без място в министерските съвети, а в други държави не се считат за членове на правителствата.
5	5,5	5.5.1 Относителен дял на местата заемани от жени в (а) националният парламент и (б) в местните парламенти	Относителен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за вземане на решения (**Национално правителство**)	ЕС28	%	27,2	28,2	30,2	31,4	32,7	Европейският институт за равенство между половете	Националното правителство е управляващия орган на държавата. Членовете на правителството включват министър-председателите, министрите имащи места в правителствените кабинети или Министерските съвети на държавите и заместник-министрите (нямащи места Министерските съвети. В някои страни държавните секретари са със статут на министри без място в министерските съвети, а в други държави не се считат за членове на правителствата.

Цел (SDG)	Подцел (SDG)	Индикатор (SDG)	Справка / показател	Разрез / Ниво	Мерна единица	2016	2017	2018	2019	2020	Източник	Бележки
5	5,5	5.5.2 Относителен дял на жените на управленски позиции	Отностелен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за заемане на решения (**Членове на борда**)	ЕС28	% от позициите	23.9	25.3	26.7	28.8	.	Европейският институт за равенство между половете	'.' - липсват данни
5	5,5	5.5.2 Относителен дял на жените на управленски позиции	Отностелен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за заемане на решения (**Членове на борда**)	България	% от позициите	15.3	17.1	14.5	18.5	12,9	Европейският институт за равенство между половете	https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/sdg_05_60_esmsip2.htm
5	5,5	5.5.2 Относителен дял на жените на управленски позиции	Отностелен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за заемане на решения (**Ръководители**)	ЕС28	% от позициите	14,9	15,8	16,8	18,6	.	Европейският институт за равенство между половете	'.' - липсват данни
5	5,5	5.5.2 Относителен дял на жените на управленски позиции	Отностелен дял на заеманите от жени позиции като членове от висш орган за заемане на решения **(Ръководители)**	България	% от позициите	26,1	22,0	26,5	26,9	30,9	Европейският институт за равенство между половете	https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/sdg_05_60_esmsip2.htm

Дял на жените в общия брой регистрирани безработни

	2016г.	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.
дял общо на жените	55,0%	55,1%	55,9%	56,4%	56,8%
а) до 19г. вкл.	46,6%	48,5%	52,6%	53,1%	52,6%
б) от 20 до 24г. вкл.	51,2%	51,5%	52,9%	53,6%	53,3%
в) от 25 до 29г. вкл.	56,5%	56,6%	57,4%	58,0%	57,4%
г) от 30 до 34г. вкл.	57,1%	57,5%	58,4%	59,3%	58,4%
д) от 35 до 39г. вкл.	56,8%	57,2%	57,5%	57,8%	58,1%
е) от 40 до 44г. вкл.	56,2%	56,6%	57,4%	58,0%	58,8%
ж) от 45 до 49г. вкл.	55,9%	56,0%	57,1%	57,2%	58,0%
з) от 50 до 54г. вкл.	56,4%	56,6%	57,7%	58,6%	59,1%
и) над 55г.	52,0%	51,9%	52,1%	52,4%	53,2%

Източник: АЗ

Регистрирани безработни по продължителност на регистрацията, пол и възраст

ПОКАЗАТЕЛИ 2020г.	ВСИЧКО	В ТОВА ЧИСЛО:																
		по проф. квалификация			по образование					по възрастови групи								
		с ра-ботн. про-фесия	спе-циа-ли-сти	без спец. и про-фесия	вис-ше	сред-но	в т.ч. сред-но проф.	основ-но	начал-но и по-ниско	до 19г. вкл.	от 20 до 24г.	от 25 до 29г. вкл.	от 30 до 34г. вкл.	от 35 до 39г. вкл.	от 40 до 44г. вкл.	от 45 до 49г. вкл.	от 50 до 54г. вкл.	над 55г.
а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1. Безр.лица до 1 мес.- общо	33302	7659	8931	16712	5256	16200	11027	4186	7660	509	2448	3553	4104	4041	4229	4142	3902	6374
от тях: жени	18897	3999	5275	9623	3431	8858	5711	2192	4415	256	1281	1977	2330	2314	2473	2438	2351	3477
2. Безр. от 1 до 4 мес. -общо	73231	18143	20728	34360	12392	37087	25761	10107	13644	758	4319	7152	8932	8918	9386	9250	9001	15516
от тях: жени	41673	9446	12236	19991	8092	20218	13281	5370	7994	393	2267	4045	5118	5144	5498	5424	5374	8412
3. Безр.от 4 до 6 мес. -общо	33805	8562	9458	15785	5675	16841	12017	4771	6519	227	1352	2781	4027	4144	4431	4408	4373	8063
от тях: жени	19374	4474	5569	9332	3687	9215	6214	2583	3889	124	717	1589	2348	2423	2614	2589	2613	4356
4. Безр. от 6 до 12 мес. -общо	53811	14262	13801	25748	8156	26002	19342	8098	11554	298	1362	2811	5373	6520	7224	7354	7643	15226
от тях: жени	31122	7519	8042	15561	5250	14330	10064	4481	7060	165	765	1666	3253	3891	4310	4307	4587	8178
5. Безр. от 1 до 2 год. - общо	20062	5031	2160	12871	1042	7470	5877	4061	7489	133	664	1109	1826	2045	2282	2358	2889	6754
от тях: жени	11251	2547	1158	7546	631	3962	2966	2153	4506	75	391	693	1141	1207	1354	1304	1653	3433
6. Безр.лица над 2 год. - общо	27202	5420	1269	20512	453	7221	5850	5725	13803	29	406	944	2196	2869	3050	3360	3992	10355
от тях: жени	14775	2498	581	11696	261	3450	2673	2970	8094	16	200	560	1270	1611	1752	1858	2227	5282

Източник: АЗ

Лица, участници в схеми на ОПРЧР през 2020г.

	схема	брой включени лица	от тях жени	дял на жените сред участниците %
1	Младежка заетост (БЛ)	2 917	2 016	69,1%
2	Обучения и заетост за младите хора (БЛ)	17	6	35,3%
3	Обучения и заетост (БЛ)	505	173	34,3%
4	Работа (БЛ)	14	6	42,9%
5	Ваучери за заети лица (заети лица)	110	52	47,3%
6	Родители в заетост (БЛ)	2 955	2 797	94,7%
7	Запази ме (заети лица)	48 801	6 330	13,0%
8	РМС 429 (заети лица)	26 199	14 043	53,6%
9	Заетост за теб (БЛ)	7 441	4 088	54,9%
10	Готови за работа (вкл. неактивни лица)	7 642	4 047	53,0%
Общо включени жени			33 558	34,7%

Източник: АЗ

Показатели 2020г.	Всичко (к.02+ к.03+ к.12)	С работни-ческа	Специа-листи общо	В т. ч. по области на образованието								Без квалификация			По степен на образование				
				образо-вание	хуман. и изкувства	общество иконом. право	математика и общество-знание	техника и техно-логии	селско стопанство	здраве-опазване	услуги транспорт охр. и др.	общо	със средно образо-вание	с основно и по-ниско	висше	средно	в т.ч. средно проф.	основно	начално и по-ниско ниво
1.3.Постъпили на работа-всичко	253384	63903	71528	3578	3278	22129	2519	20130	3645	2106	14143	117953	36606	81347	42182	130440	91238	30117	50645
от тях: жени	147283	34293	42092	2812	2285	15653	1481	8900	1379	1645	7937	70898	23036	47862	27285	72570	48200	16706	30722
1.3.1.Чрез посредничество на БТ	183231	47437	48009	2416	2203	14447	1670	13869	2551	1359	9494	87785	25941	61844	27067	94780	66831	23516	37868
от тях: жени	108502	26106	28548	1927	1505	10364	1010	6305	967	1068	5402	53848	16571	37277	17795	53748	36138	13435	23524
от тях: по мерки	2814	736	806	27	22	310	26	239	37	28	117	1272	421	851	454	1521	1066	398	441
от тях: жени	1706	445	525	21	18	245	21	121	12	21	66	736	267	469	313	934	646	213	246
по програми	10412	3049	1544	84	193	519	54	343	105	40	206	5819	860	4959	946	4550	3514	2134	2782
от тях: жени	6963	1963	1005	67	102	404	40	181	49	32	130	3995	595	3400	658	2951	2234	1425	1929
по схеми на ОП РЧР	14397	3319	3568	157	155	1285	149	900	203	122	597	7510	2306	5204	1974	7247	4817	1936	3240
от тях: жени	9064	2052	2301	132	113	987	81	425	92	93	378	4711	1543	3168	1418	4490	2873	1145	2011
на първичен пазар	155608	40333	42091	2148	1833	12333	1441	12387	2206	1169	8574	73184	22354	50830	23693	81462	57434	19048	31405
от тях: жени	90769	21646	24717	1707	1272	8728	868	5578	814	922	4828	44406	14166	30240	15406	45373	30385	10652	19338

Източник: АЗ